

Nieuwsbrief Rechtspraak Europa

Aflevering 2025, nr. 4

donderdag 3 april 2025

Inhoud

In deze nieuwsbrief vindt u de volgende onderwerpen:
(Door op het onderwerp te klikken komt u direct bij de uitspraken op het betreffende rechtsgebied.)

INHOUD.....	1
LEESWIJZER.....	3
DEEL I – RECHTSpraak.....	4
Aanbesteding en overheidsopdrachten.....	4
Arbeid, sociale zekerheid en vrij verkeer werknemers.....	5
Asiel, migratie en Unieburgerschap	8
Beginnelen EU-recht	15
Belastingen.....	15
Belastingen, accijns.....	16
Belastingen, btw	17
Belastingen, vennootschapsbelasting	20
Bestuursrecht	22
Consumenten	22
Detentie, politiebehandeling en politieonderzoek	27
Diensten, elektronische communicatiediensten	27
Digitalisering, sociale media en AI	29
Discriminatie en gelijke behandeling	30
Douane, tariefindeling, handel en antidumping.....	31
Eigendomsrecht	32
Energiemarkt	33
Erfrecht	34
Europees OM	34
Europese subsidies	35
Familieleven en familierecht.....	36
Financiële markt en diensten, EMU, Bankenunie	40
GBVB – Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid en defensie	42
Geneesmiddelen	43
Gezondheid, levensmiddelen en etikettering	44
Grondrechten (Handvest), EVRM, Raad van Europa	45
Handel en antidumping	46
Hof van Justitie EU.....	46
IE - Intellectuele eigendom.....	46
Insolventie	51

Maandelijks overzicht van de rechtspraak van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU).

De Nieuwsbrief Rechtspraak Europa is een samenvoeging van de Nieuwsbrief Rechtspraak Europa (Marc de Werd/Hof Amsterdam) en de GCE-nieuwsbrief (Joanne Bik/LBvR).

Kernredactie: Lizette van Bergen, Joanne Bik, Caroline ten Dam, Doeke Kingma, Mariëlle Leenaers en Marc de Werd. Vaste medewerkers: Anouk Biersteker, Anne-Marie ten Bosch, Cleo Dermout, Stefan Flipse, Maartje Fritsche, Nicolien Keereweer, Nadine Laatsch, Suus Pesch, Chris Sillen en Nynke Veenstra.

Rechtspraak Europa komt tot stand door een samenwerkingsverband tussen het Gerechtshof Amsterdam en het Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak (LBvR), en wordt gepubliceerd op de website van de rechtspraak en op MKO (alleen intern). Het archief is te raadplegen op rechtspraak.nl.

Rechtspraak Europa rechtstreeks ontvangen? Stuur een mail naar RechtspraakEuropa@rechtspraak.nl om te worden toegevoegd aan de verzendlijst.

Afmelden kan via deze [link](#).

Institutioneel	52
Interstatelijke zaken.....	53
IPR.....	53
Kansspelen.....	57
Klokkenluiders	59
Landbouw en visserij.....	60
LHBTI-rechten	62
Luchtvaart.....	62
Mededinging	63
Milieu, natuur, duurzame energie.....	66
Ne bis in idem.....	71
Oekraïne en Rusland	72
Prejudiciële procedure HvJ	72
Privacy en persoonsgegevens	73
Procesrecht en recht op eerlijk proces.....	77
Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht.....	78
Recht op effectieve rechtsbescherming en toegang tot de rechter	82
Recht op leven en verbod op foltering en onmenselijke behandeling	82
Rechtsstaat en rechterlijke macht	84
Sport.....	87
Staatsaansprakelijkheid	87
Staatssteun	88
Strafrecht.....	91
Toegang tot documenten	92
Verkiezingen en kiesrecht	93
Vervoer, reizen en rijbewijs	94
Verzekeringen	94
Vrijheid van meningsuiting en persvrijheid.....	94
Vrijheid van vereniging en demonstratierecht.....	95
 DEEL II – ALGEMEEN	 97
Algemeen	97
Cursus en opleiding.....	98
Nieuwsbrieven.....	99
NL zaken bij het HvJEU	101
NL prejudiciële verwijzingen.....	101
NL zaken bij het EHRM	102
Verzoeken Protocol no. 16 bij het EVRM.....	102

Leeswijzer

De redactie heeft ervoor gekozen om de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) en van het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJEU) en het Gerecht per rubriek gezamenlijk aan te bieden. De toenemende vervlechting van het EU recht en het EVRM sinds het Verdrag van Lissabon (2009) is met name zichtbaar op het terrein van de grondrechtenbescherming. Deze ontwikkeling naar een Europees *ius commune* maakt dat beide kenbronnen in een juridische casus gelijktijdig relevant kunnen zijn. De redactie wil aldus recht doen aan die Europese realiteit.

- Om sneller te scrollen: klik op tweede icoon van boven “bladwijzers”, de index blijft dan in de linkerkolom staan.
- De nieuwsbrief is ingedeeld in alfabetisch gerangschikte onderwerpen.
- Om de lengte van de nieuwsbrief in te perken worden voortaan van de prejudiciële verwijzingen geen samenvattingen meer opgenomen. De signaleringen van nieuwe prejudiciële verwijzingen bevatten een link naar de verwijzingsuitspraak op de website van Curia en een link naar de samenvatting op ECER (indien beschikbaar). Bij de Nederlandstalige verwijzingsuitspraken (afkomstig van Nederlandse en Belgische rechters) wordt daarnaast ook een samenvatting opgenomen.

Het is overigens eenvoudig een prejudiciële verwijzing terug te vinden op Curia met zaaknummer of, indien dat zaaknummer niet bekend is, door bijvoorbeeld te zoeken op onderwerp of herkomst van de prejudiciële vraag. De snelste manier is door te klikken op de drie puntjes bij het vak “documenten” en aldaar te klikken op “verzoeken om een prejudiciële beslissing”.

Volledigheid en selectiecriteria

- Voor wat betreft de Europese uitspraken streeft de redactie ernaar een volledig overzicht te geven van de voor Nederland relevante uitspraken.
- Alle prejudiciële verwijzingen uit alle lidstaten worden opgenomen in de nieuwsbrief.
- De Nederlandse uitspraken die in de nieuwsbrief staan, worden opgenomen omdat er een blog over is of omdat iemand de redactie heeft gewezen op een bepaalde uitspraak. Het overzicht van de Nederlandse jurisprudentie is dus niet volledig. Signalering van een relevante Nederlandse uitspraak wordt zeer op prijs gesteld.
- De redactie houdt ontwikkelingen bij via Twitter, Legal Intelligence etc. Uiteraard is dit overzicht niet volledig. Datzelfde geldt voor opleidingen, literatuur en noten bij arresten. Ook hiervoor geldt dat signalering door lezers op prijs wordt gesteld.

Deel I – Rechtspraak

Aanbesteding en overheidsopdrachten

HvJ – ARREST – C-266/22 (CRRC Qingdao Sifang e.a.) – 13 maart 2025 – Roemenië – ECLI:EU:C:2025:178 – conclusie – arrest

Richtlijn 2014/24/EU – Overheidsopdrachten – Ondernemers uit derde landen die geen internationale overeenkomst met de Unie hebben gesloten ter waarborging van wederzijdse en gelijke toegang tot overheidsopdrachten – Geen recht van die ondernemers op een ‘niet minder gunstige behandeling’ – Nationale wettelijke regeling krachtens welke een dergelijke ondernemer wordt uitgesloten van een openbare aanbestedingsprocedure – Exclusieve bevoegdheid van de Unie

De zaak gaat over een aanbestedingsprocedure voor de aankoop van 20 nieuwe elektrische treinen en bijbehorende onderhoudsdiensten, met publicatie op een elektronisch systeem voor overheidsopdrachten. Op 5 april 2021 zijn de regels voor overheidsopdrachten gewijzigd. Op 19 april 2021 hebben twee bedrijven hun inschrijvingen ingediend. Op 2 november 2021 is het consortium uitgesloten van de procedure omdat de leidende vennootschap niet voldeed aan de vereisten van de wet inzake overheidsopdrachten, vanwege haar vestiging in China.

De rechter heeft vragen gesteld over de rechtmatigheid van het wijzigen van de regels na de publicatie van de aanbesteding, en of dit de Unierechtelijke beginselen van rechtszekerheid en gelijke behandeling schond.

Hof: Artikel 3, lid 1, onder e), VWEU – dat aan de Unie een exclusieve bevoegdheid toekent op het gebied van gemeenschappelijke handelspolitiek – juncto artikel 2, lid 1, VWEU, verzet zich ertegen dat een aanbestedende dienst van een lidstaat, bij gebreke van een handeling van de Unie waarbij de toegang tot procedures voor het plaatsen van overheidsopdrachten voor ondernemers uit een derde land dat een internationale overeenkomst met de Unie heeft gesloten, een ondernemer van een dergelijk derde land uitsluit op grond van een wetgevingshandeling die door die lidstaat is vastgesteld zonder daarvoor toestemming van de Unie te hebben gekregen, waarbij het irrelevant is dat die wetgevingshandeling in werking is getreden na de bekendmaking van de aankondiging van de opdracht.

HvJ – ARREST – gevoegde zaken C-728/22 tot en met C730/22 (Anib play games) – 20 maart 2025 – Italië – ECLI:EU:C:2025:200 – conclusie – arrest

Richtlijn 2014/23/EU – Kansspelen – Maandelijkse vergoeding voor verlenging van geldigheidsduur van concessies – Wijziging exploitatievoorwaarden – Onvoorziene en onvoorzienbare gebeurtenissen

Samenvatting onder: kansspelen

HvJ – CONCLUSIE – C-715/23 (Farmacija) – 13 maart 2025 – A-G Norkus – Slovenië – ECLI:EU:C:2025:187 – [conclusie](#)

Richtlijn 2014/23/EU – Procedures voor het plaatsen van concessieovereenkomsten – Werkingssfeer – Exploitatie van een apotheek

De gemeente Benedikt heeft een vergunning verleend voor de exploitatie van een apotheekfiliaal op haar grondgebied zonder voorafgaande bekendmaking van een concessieaankondiging. Farmacija verwijt de gemeente Benedikt dat zij in strijd met richtlijn 2014/23 de relevante procedure voor de verlening van een concessie niet heeft gevolgd. De gemeente Benedikt is daarentegen van mening dat de vergunning voor de exploitatie van een apotheekfiliaal geen verlening van een concessie vormt en dat Farmacija dus geen rechtsbescherming uit hoofde van deze richtlijn geniet.

De vraag is o.a. of de diensten die in verband met de exploitatie van een apotheek worden verricht binnen de werkingssfeer van richtlijn 2014/23 vallen.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 4, lid 2, van richtlijn 2014/23/EU moet aldus worden uitgelegd dat farmaceutische diensten die hoofdzakelijk betrekking hebben op de levering aan gebruikers van geneesmiddelen voor menselijk gebruik die al dan niet op doktersrecept verkrijgbaar zijn, samen met het adviseren van gebruikers met het oog op een juist en veilig gebruik van die geneesmiddelen, niet kunnen worden aangemerkt als „niet-economische diensten van algemeen belang”.

Artikel 19 van richtlijn 2014/23, met als opschrift „Sociale diensten en andere specifieke diensten”, moet aldus worden uitgelegd dat dit artikel van toepassing is op farmaceutische diensten die hoofdzakelijk betrekking hebben op de levering aan gebruikers van geneesmiddelen voor menselijk gebruik die al dan niet op doktersrecept verkrijgbaar zijn, samen met het adviseren van gebruikers met het oog op een juist en veilig gebruik van die geneesmiddelen.

OVERIG

- From Letta, to Draghi, to reforming the public procurement directives: Has sustainability left the building? ([European law blog](#))
- No meaningful progress on EU model clauses for AI procurement ([how to crack a nut](#))

Arbeid, sociale zekerheid en vrij verkeer werknemers

HvJ – CONCLUSIE – C-38/24 (Bervidi) – 13 maart 2025 – A-G Rantos – Italië – ECLI:EU:C:2025:184 – [conclusie](#)

Richtlijn 2000/78/EG – Gelijke behandeling in arbeid en beroep – Discriminatie op grond van handicap – Indirecte associatieve discriminatie – Bijzonder nadeel dat berust op de handicap van zijn kind – Werknemer die voorziet in hulpbehoefte van een kind – Hoofdverzorger van een kind – Verplichting van de werkgever om te voorzien in redelijke aanpassingen voor deze werknemer

Verzoekster G.L. was door de vennootschap AB in dienst genomen als stationsmedewerker. In haar hoedanigheid van mantelzorger heeft zij haar werkgever verzocht haar voor de uitoefening van haar taken permanent in te delen bij een vast team dat in de ochtend werkt of, in onderlinge overeenstemming, in een lagere functie, zodat zij in de namiddag voor haar minderjarige kind – dat bij

haar inwoont en ernstig gehandicapt (volledig invalide) is – kan zorgen en tegelijkertijd haar beroepsactiviteit op voet van gelijkheid met de andere werknemers kan blijven uitoefenen.

De vraag is of richtlijn 2000/78/EG aldus moet worden uitgelegd dat iemand als G.L., die zelf niet gehandicapt is, zich in rechte kan beroepen op het verbod van elke vorm van indirecte discriminatie op de werkplek op grond van handicap. Zo ja, dan wenst de verwijzende rechter te vernemen of de werkgever van G.L., teneinde de discriminatie weg te nemen, jegens haar moet voorzien in redelijke aanpassingen in de zin van deze richtlijn.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 1 en artikel 2, lid 1 en lid 2, onder b), van richtlijn 2000/78/EG moeten aldus worden uitgelegd dat een werknemer die, zonder zelf gehandicapt te zijn, stelt op het werk slachtoffer te zijn van een bijzonder nadeel op grond van de handicap van zijn kind, in wiens hulpbehoefte hij voorziet en van wie hij de hoofdverzorger is, zich in rechte kan beroepen op het in die bepalingen neergelegde verbod van elke vorm van indirecte discriminatie op grond van handicap.

Artikel 5 van richtlijn 2000/78 moet aldus worden uitgelegd dat wanneer een werknemer, zonder zelf gehandicapt te zijn, mantelzorger is van zijn kind met een handicap, de werkgever van deze mantelzorger in het kader van de in dat artikel bedoelde ‚redelijke aanpassingen’ passende maatregelen moet nemen, met name met betrekking tot de aanpassing van het arbeidsritme en de taakverdeling, teneinde die mantelzorger in staat te stellen om, naargelang de behoeften in een concrete situatie, in de hulpbehoefte van zijn kind te voorzien en voor hem als hoofdverzorger op te treden, voor zover die maatregelen voor deze werkgever geen onevenredige belasting vormen.

 A-G Rantos brengt conclusie uit over indirecte discriminatie op het werk wegens handicap van kind ([ECER](#))

HvJ – CONCLUSIE – C-294/24 (Ineo Infracom) – 20 maart 2025 – A-G Norkus – Frankrijk – ECLI:EU:C:2025:202 – [conclusie](#)

Richtlijn 98/59/EG – Collectief ontslag – Begrip ‚ontslag’ – Collectieve interne-mobiliteitsovereenkomst – Ontslag om economische redenen – Weigering werknemer om in te stemmen – Procedures tot voorlichting en raadpleging van werknemers – Op werkgever rustende verplichtingen

In het hoofdgeding heeft een Franse vennootschap (Ineo Infracom SNC, een Franse onderneming voor openbare werken die gespecialiseerd is in telecommunicatie-infrastructuur en digitale ontwikkeling) op dezelfde dag elf werknemers, waaronder verzoekers in het hoofdgeding. De ontslagen zijn gebaseerd op een nationale wettelijke regeling die bepaalt dat het ontslag van een werknemer die er niet mee heeft ingestemd dat op zijn arbeidsovereenkomst de bepalingen van een collectieve interne-mobiliteitsovereenkomst worden toegepast, wordt behandeld als een individueel ontslag om economische redenen.

De vraag is onder andere of de in het hoofdgeding aan de orde zijnde ontslagen kunnen worden aangemerkt als een „ontslag” in de zin van artikel 1, lid 1, eerste alinea, onder a), van richtlijn 98/59. En of artikel 2 van richtlijn 98/59 aldus moet worden uitgelegd dat, indien de ondernemingsraad voorafgaand aan de sluiting van een collectieve interne-mobiliteitsovereenkomst met representatieve werknemersorganisaties is geïnformeerd en geraadpleegd, de werkgever wordt ontslagen van de in deze bepaling neergelegde verplichting om de personeelsvertegenwoordigers te informeren en te raadplegen.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 1, lid 1, eerste alinea, onder a), van richtlijn 98/59/EG moet aldus worden uitgelegd dat ontslagen om economische redenen die zijn gebaseerd op de weigering van werknemers om ermee in te stemmen dat de bepalingen van een collectieve interne-mobiliteitsovereenkomst op hun arbeidsovereenkomst worden toegepast, ‚ontslagen’ in de zin van deze bepaling kunnen vormen, zodat zij in aanmerking moeten worden genomen bij de in deze bepaling

bedoelde berekening van het totale aantal ontslagen, teneinde te beoordelen of er sprake is van collectief ontslag.

Artikel 2 van richtlijn 98/59 moet aldus worden uitgelegd dat indien de ondernemingsraad voorafgaand aan de sluiting van een collectieve interne-mobiliteitsovereenkomst met representatieve werknemersorganisaties is geïnformeerd en geraadpleegd, de betrokken werkgever kan worden ontslagen van de verplichting om de personeelsvertegenwoordigers te informeren en te raadplegen, op voorwaarde dat hij de krachtens deze bepaling op hem rustende verplichtingen, daaronder begrepen de vereisten met betrekking tot de tijdige nakoming van deze verplichtingen, in acht neemt, hetgeen uiteindelijk door de verwijzende rechter moet worden vastgesteld.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-861/24 (Societatea Nationala), verwijzing uit **Roemenië** over de vraag of het Handvest kan worden ingeroepen door een staatsonderneming tegenover een particulier en zoja of **richtlijn 2019/1158 en artikelen 16 en 17, lid 1 Handvest** zich verzetten tegen een nationale regeling die voorziet in een **algemeen en absoluut ontslagverbod**.
- C-136/25 (Pemak), verwijzing uit **Duitsland** over **uitzendwerk** en de berekening van de **maximale duur van terbeschikkingstelling**
- C-116/25 (NOI - Blagoevgrad), verwijzing uit **Bulgarije** over de vraag of artikel 62 (leden 1 en 2) van **verordening 883/2004** in de weg staat aan een nationale wet waarbij het bedrag van **werkloosheidsuitkeringen** berekend wordt op basis van **meerdere inkomens uit verschillende lidstaten**, in plaats van uitsluitend op basis van het **laatstverdiende loon**.

EHRM factsheets en case-law guide

- Trade union rights
- Legal professional privilege
- Slavery, servitude and forced labour
- Surveillance at workplace
- Guide on Article 4 ECHR on prohibition of slavery and forced labour

WIKI

- Wiki Coördinatieverordeningen 1408 71 en 883 2004 en de bijbehorende toepassingsverordeningen

Asiel, migratie en Unieburgerschap

EHRM – ARREST – F.B. t. België – 6 maart 2025 – 47836/21 – ECLI:CE:ECHR:2025:0306JUD004783621 – persbericht – arrest

Artikel 8 EVRM – Internationale bescherming alleenstaande minderjarige – Onderzoek naar leeftijd – Procedure rondom vaststellen van leeftijd moet met voldoende waarborgen zijn omkleed – Medische test ultimum remedium

Klaagster heeft bij haar aankomst in België verklaard dat zij 16 jaar oud is. Zij heeft een niet-gelegaliseerde kopie van haar geboorteakte overgelegd. De beoordelende autoriteit had twijfels over de minderjarigheid en heeft op het formulier aangetekend dat klager geen bezwaar had tegen het ondergaan van een leeftijdsonderzoek. Klaagster betwist dit en zegt hiervan niet op de hoogte te zijn geweest. Er is wel een brief aan haar overhandigd in een voor haar begrijpelijke taal op grond waarvan zij op de hoogte had kunnen zijn.

Op basis van een leeftijdsonderzoek (een bot-test), hebben deskundigen geconcludeerd dat klager ruim 21 jaar oud is. Klaagster heeft daarop aanvullende documenten overgelegd met betrekking tot haar geboortedatum maar het voogdijbureau was van mening dat de documenten geen bewijskracht hadden, omdat ze niet waren gelegaliseerd. Zij zijn daarom uitgegaan van de leeftijd die is vastgesteld op grond van het leeftijdsonderzoek. De ondersteuning door het voogdijbureau is, vanwege haar leeftijd, gestopt en klager is naar een centrum voor meerderjarigen gebracht.

Het EHRM spreekt zich niet uit over de betrouwbaarheid van de bot-tests of over de minderjarige status van klager. Wel stelt het EHRM vast dat het besluitvormingsproces, dat had geleid tot het besluit om haar recht op ondersteuning als niet-begeleide minderjarige te beëindigen, niet was omgeven door voldoende waarborgen ex artikel 8 EVRM. Daarbij heeft het EHRM in het bijzonder opgemerkt dat uit het dossier niet blijkt dat klager daadwerkelijk op de hoogte is gesteld van de noodzaak om in te stemmen met de medische test, die gelet op het invasieve karakter ervan, slechts als ultimum remedium mag worden verricht. Schending artikel 8 EVRM.

 Bewijs van minderjarigheid in de asielprocedure: eisen aan leeftijdsonderzoeken (Verblijfblog)

HvJ – ARREST – C-217/23 (Laghman) – 27 maart 2025 – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2025:218 – conclusie – arrest

Richtlijn 2011/95/EU – Gemeenschappelijk asielbeleid – Gronden van vervolging – Begrip ,behoren tot een specifieke sociale groep’ – Voorwaarde dat de groep in haar directe omgeving in het land van herkomst als afwijkend wordt beschouwd – Voorwaarden om in aanmerking te komen voor subsidiaire bescherming – Begrip ,ernstige schade’ – Personen die deel uitmaken van dezelfde familie en vanwege hun familieband het doelwit zijn van een vendetta

A.N., een Afghaanse staatsburger afkomstig uit de provincie Laghman, heeft in Oostenrijk internationale bescherming aangevraagd, omdat hij vreesde voor vervolging in Afghanistan door een vendetta tegen zijn familie. Deze vendetta was het gevolg van een geschil over landbouwgrond tussen zijn vader en zijn neven. A.N heeft verklaard dat zijn vader en broer al zijn gedood in verband met dit conflict.

Zijn verzoek is afgewezen door de Oostenrijkse vreemdelingendienst (BFA). Het vertrek uit Afghanistan zou enkel op economische gronden zijn geweest. In beroep heeft de federale bestuursrechter hem asiel toegekend, omdat die zijn verklaringen over de bedreigingen door zijn neven geloofwaardig achtte. De rechter oordeelde dat A.N., door zijn verwantschap met de doelwitfamilie van de vendetta, risico liep op geweld of zelfs de dood bij terugkeer naar Afghanistan, en geen bescherming kon verwachten van de Afghaanse autoriteiten.

Het BFA is in hoger beroep gegaan bij de verwijzende rechter. De prejudiciële vragen gaan over de betekenis van "eigen identiteit" van een groep en de criteria voor het beoordelen of een groep als afwijkend wordt beschouwd in haar directe omgeving.

Nederland, Duitsland en Oostenrijk hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Artikel 10, lid 1, onder d), van richtlijn 2011/95/EU moet aldus worden uitgelegd dat een persoon die om internationale bescherming verzoekt en die in zijn land van herkomst het doelwit is van een vendetta omdat hij lid is van een familie die betrokken is bij een vermogensgeschil, niet enkel op die grond kan worden beschouwd als behorend tot een „specifieke sociale groep” in de zin van die bepaling.

HvJ – CONCLUSIE – C-656/23 (Karaman) – 6 maart 2025 – A-G Norkus – Nederland – Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Haarlem – ECLI:EU:C:2025:158 – conclusie

Richtlijn 2011/95/EU – Richtlijn 2013/32/EU – Internationalebeschermingsstatus – Bepaling datum waarop afgegeven verblijfsvergunning ingaat – Datum waarop aanvraag is ‚gedaan’, ‚geregistreerd’ of ‚ingediend’ – Gunstiger nationale normen

Verzoeker heeft zich op 10 oktober 2021 bij het aanmeldcentrum Ter Apel gemeld en te kennen gegeven dat hij een asielaanvraag wenst in te dienen. Hij heeft vanaf dat moment rechtmatig verblijf in Nederland. Op 20 oktober 2021 is hij(voor het eerst) in de gelegenheid gesteld zijn asielaanvraag in te dienen. Op 26 augustus 2022 is de asielaanvraag ingewilligd met ingang van de datum waarop de aanvraag is ontvangen, namelijk 20 oktober 2021. Deze zaak gaat over de vraag wat de ingangsdatum is van de verstrekte verblijfsvergunning asiel voor bepaalde tijd.

De verwijzende rechter wenst in het bijzonder te vernemen of het tijdstip waarop de aan een vluchteling verleende verblijfsvergunning ingaat, wordt bepaald door artikel 6 van richtlijn 2013/32/EU en, zo ja, of de relevante datum de datum is waarop een verzoek om internationale bescherming overeenkomstig die bepaling is gedaan, dan wel is geregistreerd, dan wel is ingediend.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 6 van richtlijn 2013/32/EU moet aldus worden uitgelegd dat het niet bepaalt op welke datum een aan een persoon met de vluchtelingenstatus afgegeven verblijfsvergunning ingaat.

Artikel 13, gelezen in samenhang met overweging 21, en artikel 24, lid 1, van richtlijn 2011/95/EU moeten aldus worden uitgelegd dat een vluchteling zo snel mogelijk nadat hem de vluchtelingenstatus is verleend, een verblijfstitel moet worden verstrekt. Onverminderd het recht van een lidstaat om in bepaalde omstandigheden gunstiger normen in te voeren of te handhaven, moet een dergelijke verblijfsvergunning, niettegenstaande het declaratoire karakter van het vluchtelingschap, ingaan vanaf de datum van afgifte.

- 📌 A-G Norkus brengt conclusie uit over de datum waarop een aan een vluchteling afgegeven verblijfsvergunning ingaat ([ECER](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Zwolle – 11 maart 2025 – [ECLI:NL:RBDHA:2025:3726](#)

Richtlijn 2013/32/EU – Asiel – Afvallige – Bevoegdheid rechter om eigen oordeel te geven over geloofwaardigheid?

Asielzoeker komt uit Pakistan. De minister heeft het asielrelaas grotendeels geloofwaardig geacht, maar meent dat geen sprake is van toegedichte afvalligheid en is bovendien van mening dat, ondanks ernstige schade in het verleden, er redenen zijn om aan te nemen dat eiser bij terugkeer niet heeft te vrezen voor vervolging of een reëel risico loopt op ernstige schade. Daarbij heeft de minister de verklaringen van eiser over diens uitreis uit Pakistan en zijn vlucht in essentie niet geloofwaardig geacht.

De rechtbank acht de motivering van de minister niet afdoende en meent dat de verklaringen van eiser geloofwaardig zijn en dat daaruit de noodzaak tot het verlenen van internationale bescherming blijkt. Uit rechtspraak van de Afdeling volgt evenwel dat de rechtbank een dergelijk inhoudelijk oordeel over het asielrelaas en de zwaarwegendheid ervan niet zou mogen geven. De rechtbank meent echter dat uit de rechtspraak van het HvJEU voortvloeit dat de rechtbank die bevoegdheid wel degelijk heeft. De rechtbank gaat over tot het stellen van prejudiciële vragen:

1) Kan de rechtbank aan artikel 46, derde lid, van richtlijn 2013/32/EU, al dan niet in samenhang gezien met artikel 47 Handvest EU, dan wel aan enige andere bepaling of beginsel van EU-recht, de bevoegdheid ontleen om een eigen oordeel over de geloofwaardigheid van een asielrelaas te geven, die in de plaats treedt van het oordeel dat de minister heeft gegeven?

2) Kan de rechtbank aan een van voornoemde bepalingen de bevoegdheid ontleen om aan de hand van de door de minister geloofwaardig geachte onderdelen van het asielrelaas en, zo het antwoord op vraag 1 bevestigend is, de onderdelen van het asielrelaas die de rechtbank daarenboven geloofwaardig acht, een inhoudelijk en definitief oordeel te geven over het verzoek om internationale bescherming? Mag de rechtbank daarbij haar eigen oordeel over de aannemelijkheid van de vrees voor vervolging of het reële risico op ernstige schade in de plaats stellen van dat van de minister, met name als de rechtbank zich tegen de achtergrond van beschikbare voor het publiek toegankelijke landeninformatie voldoende geïnformeerd acht om een dergelijk oordeel te geven?

3) Kan de nationale rechtspraak, bijvoorbeeld op grond van de procedurele autonomie, de bevoegdheden als bedoeld onder vragen 1 en 2 inperken, in die zin dat die bevoegdheden alsnog exclusief aan de minister worden toebedeeld?

4) Mag de rechtbank informatie die in beroep naar voren is gebracht, maar in de bestuurlijke fase nog niet beschikbaar was, betrekken bij het oordeel over de vraag of hij over genoeg informatie beschikt om een inhoudelijk oordeel te geven? Is daarbij relevant of partijen schriftelijk, dan wel ter zitting zich volledig over de feiten hebben kunnen uitlaten?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Roermond – 12 maart 2025 – [ECLI:NL:RBDHA:2025:3843](#)

Richtlijn 2008/115 (Terugkeerrichtlijn) – Intrekking subsidiaire beschermingsstatus – Openbare orde – Refoulement

Eiser is als minderjarige Syriër naar Nederland gekomen en heeft subsidiaire bescherming gekregen. Verweerder merkt eiser aan als gevaar voor de openbare orde omdat hij een ernstig misdrijf als bedoeld in artikel 17, eerste lid onder b, van de Kwalificatierichtlijn heeft gepleegd. Het bestreden besluit ziet op de intrekking van de subsidiaire beschermingsstatus.

Verweerder neemt een 3 EVRM-risico aan als eiser zou moeten terugkeren naar Syrië. Het HvJ heeft in het arrest C-663/21 (Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl tegen A.A.) van 6 juli 2023, artikel 5 van de Terugkeerrichtlijn aldus uitgelegd dat er geen terugkeerbesluit mag worden opgelegd als de verwijdering naar het land van bestemming niet kan plaatsvinden vanwege het refoulementbeginsel.

Verweerder legt daarom geen Unierechtelijk terugkeerbesluit/inreisverbod op, maar draagt eiser wel op om grond van de Vreemdelingenwet Nederland te verlaten. De uitleg van het Hof heeft aanzienlijke gevolgen. Er ontstaat een intermediaire status. Er is geen plicht om de Unie te verlaten waardoor het nuttig effect aan de uitsluitingsgronden in aanzienlijke mate komt te ontvallen – indien er geen terugkeerbesluit mag/moet worden genomen zijn de mogelijkheden om een registratie in het SIS te plaatsen zeer beperkt, terwijl het SIS ook beoogt om een hoog niveau van veiligheid te garanderen in de ruimte van vrijheid, veiligheid en recht in de Europese Unie.

De rechtbank vraagt zich af of verweerder gelet op de systematiek van de Terugkeerrichtlijn, de ratio van de uitsluitingsgronden en de aanzienlijke gevolgen van de uitlegging van artikel 5 van de Terugkeerrichtlijn als zelfstandige regel, verweerder een terugkeerbesluit moet opleggen en verzoekt het Hof daarom om een nadere uitlegging van artikel 6 van de Terugkeerrichtlijn, gelezen in samenhang met artikelen 3, 5, 8 en 9, eerste lid onder a, van de Terugkeerrichtlijn, en gelezen in samenhang met artikelen 17 en 19, tweede en derde lid onder a, van de Kwalificatierichtlijn.

De rechtbank verzoekt het Hof tevens om deze procedure te voegen met de procedure waarin de Afdeling op 18 december 2024 drie prejudiciële vragen aan het Hof heeft gesteld. De vragen van de Afdeling zien ook op een nadere uitlegging van artikel 6 van de Terugkeerrichtlijn. De feiten die ten grondslag liggen aan de beide verwijzingen verschillen. De gestelde prejudiciële vragen zijn echter nauw verweven en betreffen andere aspecten van de plicht om een terugkeerbesluit uit te vaardigen en de omstandigheden die rechtvaardigen dat van deze plicht kan en moet worden afgeweken.

Prejudiciële vraag: Dient artikel 6 van richtlijn 2008/115, gelezen in samenhang met artikelen 3, 5, 8 en 9, eerste lid onder a, van richtlijn 2008/115, en gelezen in samenhang met artikelen 17 en 19, tweede en derde lid onder a, van richtlijn 2011/95, aldus te worden uitgelegd dat de lidstaat, behoudens de in artikel 6, tweede tot en met vijfde lid van richtlijn 2008/115 genoemde uitzonderingen, verplicht is om jegens een derdelander die illegaal op zijn grondgebied verblijft en die is uitgesloten van subsidiaire bescherming, een terugkeerbesluit uit te vaardigen en dat indien de verwijdering naar het land van bestemming in strijd is met het beginsel van non-refoulement, de lidstaat verplicht is om gelijktijdig met het nemen van een terugkeerbesluit, schriftelijk te bevestigen dat de verwijdering van die derdelander wordt uitgesteld?

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – Rechtbank Den Haag, zittingsplaats Amsterdam – 20 maart 2025 – [ECLI:NL:RBDHA:2025:4571](#) en [ECLI:NL:RBDHA:2025:4570](#)

Richtlijn 2013/33/EU (Opvangrichtlijn) – Richtlijn 2008/115/EG (Terugkeerrichtlijn) – Asiel – Grensdetentie in Justitieel Complex Schiphol (JCS)

Het gaat om een zaak van een vreemdeling die op Schiphol asiel heeft aangevraagd en in grensdetentie in Justitieel Complex Schiphol (JCS) is geplaatst.

De rechtbank legt de volgende vragen voor aan het HvJ in zaak [ECLI:NL:RBDHA:2025:4570](#):

1. Gelden er voor de kwalificatie van ‘gespecialiseerde bewaringsaccommodaties’ in de zin van artikel 10 van de Opvangrichtlijn dezelfde normen/voorwaarden als voor ‘speciale inrichtingen voor bewaring’ als bedoeld in artikel 16 van de Terugkeerrichtlijn, of gelden de normen/voorwaarden om te voldoen aan de kwalificatie voor ‘speciale inrichtingen als bewaring’ als bedoeld in de Terugkeerrichtlijn als minimum voor de ‘gespecialiseerde bewaringsaccommodaties’ als bedoeld in de Opvangrichtlijn?

Indien deze normen/voorwaarden als minimum gelden, welke normen/voorwaarden gelden er dan extra?

2. Handelt een lidstaat in lijn met artikel 10 van de Opvangrichtlijn door standaard gebruik te maken van een detentiefaciliteit waar zowel verzoekers als bedoeld in de Opvangrichtlijn en strafrechtelijk gedetineerden op verschillende afdelingen, en gescheiden van elkaar, verblijven, en de afdelingen qua gebouw en inrichting identiek en, indien nodig, in de praktijk ook inwisselbaar zijn?

3. *Maakt het voor de beantwoording van de vorige vraag uit of er gebruik wordt gemaakt van gemeenschappelijke voorzieningen voor zowel de strafrechtelijke als de vreemdelingendetentie en er daarbij contact kan plaatsvinden tussen de vreemdelingenrechtelijk en strafrechtelijk gedetineerden? Wat dient daarbij onder 'gescheiden van elkaar verblijven' te worden verstaan? Betekent dit dat geen enkele vorm van contact is toegestaan? Als nee, welke vormen van contact zijn dan wel toegestaan?*

4. *Wat dient te worden verstaan onder 'beperkt tot hetgeen strikt noodzakelijk is' voor het doel, zoals door het Hof in het arrest Landkreis is bepaald? Betekent dit dat indien er geen directe relatie is tussen de beperking en het doel van de detentie, namelijk het tegengaan van illegale binnenkomst, de beperking per definitie niet is toegestaan?*

5. *Indien het een lidstaat zou zijn toegestaan om extra beperkingen op te leggen die niet in directe relatie staan tot het doel van de detentie, waar dienen deze beperkingen dan aan te voldoen, mede gelet op het feit dat de volledige eerbiediging van de grondrechten van de vreemdeling dient te worden gewaarborgd, met name het recht op menselijke waardigheid, vrijheid, privé- en familielevens en informatie als beschreven in artikelen 1, 6, 7 en 11 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie?*

6. *Indien het een lidstaat zou zijn toegestaan om extra beperkingen op te leggen die niet in directe relatie staan tot het doel van de detentie, op wat voor wijze dient de rechtbank de rechtmatigheid daarvan te toetsen? Is dit een volle of een terughoudende toets?*

7. *Wat moet worden verstaan onder ruimten in de open lucht? Aan welke eisen dient / dienen de ruimte(n) te voldoen?*

8. *Dient artikel 10, tweede lid, van de Opvangrichtlijn zo gelezen te worden dat het een lidstaat niet is toegestaan om toegang tot ruimten in de open lucht te beperken?*

Als het een lidstaat is toegestaan om de toegang tot ruimten in de open lucht te beperken, welke voorwaarden dienen er dan verbonden te worden aan de beperking, mede gelet op het feit dat de menselijke waardigheid en volledige eerbiediging van de grondrechten van de vreemdeling dienen te worden gewaarborgd, met name het recht op menselijke waardigheid en vrijheid als bedoeld in de artikelen 1, 6 en 7 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie?

9. *Welke omstandigheden dient de rechter te betrekken bij de beoordeling van de vraag of de in de inrichting geldende bewaringsomstandigheden van dien aard zijn dat zoveel mogelijk wordt voorkomen dat de bewaring gelijkstaat aan detentie in een gevangenisomgeving, zoals kenmerkend is voor penitentiaire detentie?*

10. *Kan de rechter bij de vraag of sprake is van een gespecialiseerde inrichting volstaan met een vergelijking tussen de wijze waarop vreemdelingenrechtelijke en strafrechtelijke detentie wordt vorm gegeven?*

11. *Dient artikel 11, vijfde lid, van de Opvangrichtlijn zo gelezen te worden dat het zich verzet tegen een beleid dat mannelijke en vrouwelijke vreemdelingen standaard alle (recreatie)ruimten binnen eenzelfde gesloten afdeling delen, ook als men op die afdeling wel een afsluitbare cel heeft die men (behoudens gezinsleden) enkel deelt met personen van hetzelfde geslacht?*

12. *Wat dient te worden verstaan onder 'een zo kort mogelijke termijn' als bedoeld in artikel 9, eerste lid, van de Opvangrichtlijn wat betreft de fase van de rechterlijke procedure? Welke feiten en/of omstandigheden spelen bij de beoordeling van die termijn een rol?*

In zaak [ECLI:NL:RBDHA:2025:4571](#):

1. *Handelt een lidstaat in lijn met artikel 16 van de Terugkeerrichtlijn door standaard gebruik te maken van een detentiefaciliteit waar zowel vreemdelingen als bedoeld in de Terugkeerrichtlijn en strafrechtelijk gedetineerden op verschillende afdelingen, en gescheiden van elkaar, verblijven, en de afdelingen qua gebouw en inrichting identiek en, indien nodig, in de praktijk ook inwisselbaar zijn?*

2. *Maakt het voor de beantwoording van de vorige vraag uit of er gebruik wordt gemaakt van gemeenschappelijke voorzieningen voor zowel strafrechtelijke als vreemdelingendetentie en er daarbij contact kan plaatsvinden tussen de vreemdelingenrechtelijk en strafrechtelijk gedetineerden? Wat dient daarbij onder 'gescheiden van elkaar verblijven' te worden verstaan? Betekent dit dat geen enkele vorm van contact is toegestaan? Als nee, welke vormen van contact zijn dan wel toegestaan?*

3. *Wat dient te worden verstaan onder 'beperkt tot hetgeen strikt noodzakelijk is' voor het doel, zoals door het Hof in het arrest Landkreis is bepaald? Betekent dit dat indien er geen directe relatie is tussen de beperking en het doel van de detentie, namelijk een doeltreffende voorbereiding van de verwijdering, de beperking per definitie niet is toegestaan?*

4. *Indien het een lidstaat zou zijn toegestaan om extra beperkingen op te leggen die niet in directe relatie staan tot het doel van de detentie, waar dienen deze beperkingen dan aan te voldoen, mede gelet op het feit dat de volledige eerbiediging van de grondrechten van de vreemdeling dient te worden gewaarborgd, met name het recht op menselijke waardigheid, vrijheid, privé- en familielevens en informatie als beschreven in artikelen 1, 6, 7 en 11 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie?*

5. *Indien het een lidstaat zou zijn toegestaan om extra beperkingen op te leggen die niet in directe relatie staan tot het doel van de detentie, op wat voor wijze dient de rechtbank de rechtmatigheid daarvan te toetsen? Is dit een ten volle of een terughoudende toets?*

6. *Welke omstandigheden dient de rechter te betrekken bij de beoordeling van de vraag of de in de inrichting geldende bewaringsomstandigheden van dien aard zijn dat zoveel mogelijk wordt voorkomen dat de bewaring gelijkstaat aan detentie in een gevangenisomgeving, zoals kenmerkend is voor penitentiaire detentie?*

7. *Kan de rechter bij de vraag of sprake is van een gespecialiseerde bewaringsaccommodatie volstaan met een vergelijking tussen de wijze waarop vreemdelingenrechtelijke en strafrechtelijke detentie wordt vorm gegeven?*

 Rechtbank stelt HvJ EU prejudiciële vragen over grensdetentie Schiphol ([NJB](#))

RECHTSPRAAK (LID)STATEN

Supreme Court rules Appellants were British all along ([UK human rights blog](#))

NOOT – EHRM 7 januari 2025, [A.R.E. t. Griekenland](#) en EHRM 3 december 2025, [G.R.J. t. Griekenland](#)

Undermining protection standards in pushbacks cases: The ECtHR in A.R.E. v. Greece and G.R.J. v. Greece ([Strasbourg observers](#))

OVERIG

- EU-Commissie: uitgeprocedeerde asielzoekers moeten echt de EU uit ([Volkskrant](#))
De Europese Commissie wil dat uitgeprocedeerde asielzoekers daadwerkelijk de EU verlaten. De EU-landen moeten daarvoor elkaars uitzetbeslissingen erkennen en uitvoeren. Ook kiest de Commissie voor het overbrengen van mensen zonder verblijfsvergunning naar 'terugkeerhubs' buiten de EU. De nieuwe terugkeerverordening die de Commissie dinsdag presenteert, is het langverwachte sluitstuk van het Europese migratiepact. Momenteel geeft slechts 20 procent

van de migranten die weg moeten van de rechter gehoor aan dat besluit. ‘Wanneer mensen zonder verblijfsvergunning in de EU blijven, ondermijnt dat het totale migratie- en asielsysteem’, zegt de Commissie in haar nog vertrouwelijke voorstel. Ook holt het de steun uit voor migratie in de EU-landen.

- Commissie stelt nieuw gemeenschappelijk Europees terugkeersysteem voor ([ECER](#))
Op 11 maart 2025 presenteerde de Europese Commissie haar voorstel voor een gemeenschappelijk Europees terugkeersysteem, dat terugkeerprocedures in de hele EU sneller, eenvoudiger en doeltreffender moet maken. Dit nieuwe rechtskader voor terugkeer vormt een belangrijke aanvulling op het vorig jaar aangenomen migratie- en asielpact.
- Verbod op voorrang statushouders in strijd met mensenrechten ([college voor de rechten van de mens](#))
- Asielaanvragen na de val van het Assad-regime ([Verblijfblog](#))
- Fast-track visa reimposition: a strengthened tool for EU immigration control and external relations policies? ([EU law analysis](#))
- The Italy-Albania protocol before the Court of Justice of the European Union – hearing of the CJEU ([EU law analysis](#))
- The Other Side of Article 4(2) TEU? Essential state functions and national security arguments under the prism of the principle of non-refoulement ([European law blog](#))

In recent years, a worrying trend has been observed in member States’ migration policy: the latter are increasingly invoking national security arguments to justify restrictive measures and refoulement in the area of migration, as the examples of Greece, Poland, and Hungary demonstrate.

- Everything Comes at a Price ([Verfassungsblog](#))
The sale of Union citizenship, which is at the heart of the case against Malta currently pending before the ECJ, has been the subject of feverish writing. With the Court’s judgment nearing, this short blogpost will, however, not opine on what the judgment should be. Instead, it considers the potential effects of a judgment that endorses the (ill-conceived) Opinion of AG Collins that Malta’s nationality by investment scheme does not conflict with EU law.
- From the EU-Belarus Border to Strasbourg: The Cases on ‘Migrant Instrumentalisation’ Before the ECtHR ([Verfassungsblog](#))
- Council of Europe reference documents on migration and refugees now online ([COE](#))

EHRM factsheets en case-law guides

- [Accompanied migrant minors in detention](#)
- [Unaccompanied migrant minors in detention](#)
- [Migrants in detention](#)
- [Dublin” cases](#)
- [Collective expulsions of aliens](#)
- [Guide on the case-law of the ECHR on Immigration](#)
- [Guide on Article 3 of Protocol No. 4 ECHR - prohibition of expulsion of nationals](#)
- [Guide on Article 4 of Protocol No. 4 to ECHR - prohibition of collective expulsions of aliens](#)
- [Guide to Article 1 of Protocol No. 7 ECHR - procedural safeguards relating to expulsion of aliens](#)
- [ECHR-KS Key Theme – Immigration Detention of migrant children](#) nieuw
- [ECHR-KS Key Theme – Article 14 Discrimination and immigration](#) nieuw
- [ECHR-KS Key Theme – Immigration Health and immigration](#) nieuw
- [ECHR-KS Key Theme – Article 8 Nationality](#) nieuw

- ECHR-KS Key Theme – Summary returns of migrants and/or asylum-seekers (“push-backs”) and related case scenarios nieuw

Beginnelen EU-recht

HvJ – CONCLUSIE – C-97/23 P (WhatsApp Ireland) – 27 maart 2025 – A-G Capeta – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2025:210 – conclusie

Verordening (EU) 2016/679 (AVG) – Artikel 263 VWEU – Coherentiemechanisme – Geschillenbeslechting door het Europees Comité voor gegevensbescherming – Ontvankelijkheid van beroep tot nietigverklaring – Beroep tot nietigverklaring — Begrip ‘voor beroep vatbare handeling’ – Begrip ‘Rechtstreekse geraaktheid’ – Begrippen ‘voorbereidende handeling’ en ‘tussentijdse handeling’ – ‘Niet-tegenwerpbaarheid’ van een besluit aan een natuurlijke of rechtspersoon – Beoordelingsbevoegdheid van het orgaan dat dit besluit uitvoert

Samenvatting onder: Privacy en persoonsgegevens

Belastingen

HvJ – CONCLUSIE – C-142/24 (Familienstiftung) – 13 maart 2025 – A-G Campos Sánchez-Bordona – Duitsland – ECLI:EU:C:2025:185 – conclusie

Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte – Vrij verkeer van kapitaal – Erf- en schenkbelasting – Heffing van belasting over de overdracht om niet van vermogen onder levenden voor de oprichting van een familiestichting – Familiestichting met zetel in Liechtenstein – Heffing van de schenkbelasting in Duitsland – Ongunstige fiscale behandeling van de buitenlandse familiestichting – Rechtvaardiging – Dwingende redenen van algemeen belang – Samenhang van het belastingstelsel – Vervangende erfbelasting – Evenredigheid

In 2014 heeft oprichter Y, een Duitse ingezetene, in Liechtenstein een familiestichting naar Liechtensteins recht opgericht, die volgens de statuten van de stichting tot doel heeft de gemeenschappelijke kinderen van de oprichter en haar overleden echtgenoot te ondersteunen. De oprichter heeft bij de oprichting van de stichting kapitaal ingebracht, waarover de stichting volledig en onvoorwaardelijk vrij kon beschikken. De oprichter verloor het recht om over dat kapitaal te beschikken en kon het kapitaal evenmin in zijn geheel of gedeeltelijk terugvorderen. De stichting heeft in 2015 de belastingdienst van de transactie in kennis gesteld en een aangifte schenkbelasting ingediend. Tussen de stichting en de belastingdienst bestaat een verschil van mening over de toepasselijke belastingvrije sommen en het geldende belastingtarief.

De vraag is of artikel 40 van de EER-Overeenkomst zich verzet tegen een nationale regeling van een lidstaat betreffende de heffing van erf- en schenkbelasting waarbij voor de heffing van belasting over de overdracht onder levenden van kapitaal aan een buitenlandse stichting op grond van een rechtshandeling tot oprichting van een stichting de hoogste belastinggroep III wordt toegepast, ook indien de stichting hoofdzakelijk in het belang van een familie of bepaalde families is opgericht (familiestichting), terwijl in hetzelfde geval bij een binnenlandse familiestichting de belastinggroep wordt bepaald aan de hand van de familierelatie tussen de meest verre begunstigde volgens de oprichtingsakte en de schenker (oprichter), met als gevolg dat bij de binnenlandse familiestichting de voordeligere belastinggroep I of II wordt toepast?

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 40 van de Overeenkomst van 2 mei 1992 betreffende de Europese Economische Ruimte verzet zich niet tegen een regeling van een lidstaat van de Europese

Unie die met betrekking tot de schenkbelasting die van toepassing is op de oprichting, door een ingezetene van die lidstaat, van een stichting met zetel in een staat die deel uitmaakt van de Europese Economische Ruimte, ter wille van de handhaving van de fiscale samenhang van die regeling zwaardere fiscale voorwaarden oplegt dan die welke gelden voor de oprichting van een stichting in de genoemde lidstaat, als symmetrisch tegenwicht voor het feit dat de stichting met zetel in het buitenland niet is onderworpen aan een vervangende erfbelasting die daarentegen wel geldt voor stichtingen met zetel in die lidstaat.

EHRM factsheet

➤ Taxation

Belastingen, accijns

HvJ – ARREST – C-137/23 (Alsen) – 13 maart 2025 – Nederland – Hoge Raad – ECLI:EU:C:2025:179 – conclusie – arrest

Richtlijn 2003/96/EG – Richtlijn 95/60/EG – Belasting van energieproducten en elektriciteit – Vrijstelling voor gebruik als brandstof – Gasolie voor aandrijving van schip en die niet voor fiscale doeleinden is gemerkt – Vaart op de wateren van de EU – Merken van gasolie en kerosine voor fiscale doeleinden — Weigering accijnsvrijstelling – Evenredigheidsbeginsel

Het betreft een geding tussen een natuurlijk persoon, eigenaar en schipper van een motortankschip en de Staatssecretaris van Financiën over een accijnsheffing over gasolie die wordt gebruikt als brandstof voor de vaart op de wateren van de Europese Unie en die niet het vereiste minimumgehalte bevat aan de chemische stof die dienstdoet als merkstof voor fiscale doeleinden, zonder dat er evenwel aanwijzingen zijn dat er sprake is van accijnsfraude.

Hof: Artikel 15, lid 1, onder f), van richtlijn 2003/96/EG, gelezen in samenhang met artikel 1 van richtlijn 95/60/EG verzet zich tegen een nationale regeling op grond waarvan de accijnsvrijstelling voor gasolie die is geleverd voor gebruik als brandstof voor de commerciële vaart op binnenwateren van de Europese Unie wordt geweigerd omdat deze gasolie niet overeenkomstig de vereisten van het Unierecht voor fiscale doeleinden is gemerkt, terwijl, ten eerste, vaststaat dat die gasolie voor dat doel wordt gebruikt en er, ten tweede, geen enkele aanwijzing is die vermoedens van fraude, misbruik of belastingontwijking doet rijzen.

- Nederlandse voorwaarden bij toepassing bunkervrijstelling in strijd met EU-recht (V-N Vandaag 2025/500)

Belastingen, btw

HvJ – ARREST – C-640/23 (Greentech) – 13 maart 2025 – Roemenië – ECLI:EU:C:2025:175 – geen conclusie – arrest

Richtlijn 2006/112/EG (btw-richtlijn) – Recht op btw-aftrek – Verkooptransactie die door de belastingdienst wordt geherkwalificeerd als een bedrijfsoverdracht die buiten de werkingssfeer van de btw valt – Geen correctie van de factuur binnen de verjaringstermijn – Onmogelijkheid om de over de bedoelde transactie betaalde btw terug te vorderen – Doeltreffendheidsbeginsel en beginsel van fiscale neutraliteit – Teruggaaf van de belasting

In 2015 en 2016 zijn belastingcontroles uitgevoerd bij Greentech en Greenfiber, wat resulteerde in naheffingen van btw bij Greentech. De Roemeense belastingdienst heeft de verkoop van apparatuur van Greenfiber aan Greentech geherkwalificeerd als een transactie die niet aan btw was onderworpen. Greenfiber was van mening dat de btw correct was afgerekend. Greentech is in beroep gegaan, en de Roemeense rechter heeft geoordeeld dat de transactie correct werd behandeld. Later werd echter geconstateerd dat de btw-claim voor 2009 niet correct was. Greentech is in hoger beroep gegaan, en het hoger beroep is gedeeltelijk gegrond verklaard in 2021. Greentech stelde dat het recht op btw-aftrek ook moet worden erkend in gevallen waarin terugvordering van btw onmogelijk is, zoals bevestigd in eerdere uitspraken van het Europese Hof.

De situatie werd verder gecompliceerd doordat Greenfiber de factuur niet meer kon corrigeren vanwege verjaring. De Roemeense belastingdienst had bevestigd dat de btw correct was betaald, maar Greentech had niet het recht om de btw terug te vorderen. De zaak werd verder geschorst en de hoogste Roemeense rechter vroeg het Europese Hof of het recht op btw-aftrek kan worden geweigerd wanneer de btw al is afgedragen en niet kan worden teruggevorderd vanwege verjaring.

Hof: De artikelen 168 en 203 van richtlijn 2006/112/EG verzetten zich niet tegen een nationale regeling of administratieve praktijk die het een belastingplichtige niet mogelijk maakt aftrek van voorbelasting te verkrijgen voor een handeling die na een belastingcontrole door de belastingdienst is geherkwalificeerd als een handeling die niet aan de btw is onderworpen, zelfs al is het voor deze belastingplichtige onmogelijk of uiterst moeilijk om van de verkoper teruggaaf van de aldus ten onrechte betaalde btw te verkrijgen. Die beginselen vereisen evenwel dat de belastingplichtige in een dergelijke situatie zijn verzoek tot teruggaaf rechtstreeks tot de belastingdienst kan richten.

e Niet in strijd met EU-recht dat Roemenië geen BTW-aftrek verleent na herkwalificatie (V-N Vandaag 2025/509)

HvJ – CONCLUSIE – C-808/23 (Höggkullen) – 6 maart 2025 – A-G Kokott – Zweden – ECLI:EU:C:2025:149 – conclusie

Richtlijn 2006/112/EG (btw-richtlijn) – Herziening maatstaf van heffing – Holding die uitsluitend belastbare diensten ten behoeve van haar dochterondernemingen verricht – Vaststelling van normale waarde – Voorkoming belastingfraude of belastingontwijking

Volgens de holdingrechtspraak heeft een moedermaatschappij in de vorm van een holding alleen de hoedanigheid van belastingplichtige in de zin van artikel 9 van richtlijn 2006/112/EG indien zij haar dochterondernemingen „onder bezwarende titel beheert”. Een „inmenging van een holding in het beheer van de vennootschappen” vormt volgens die rechtspraak – voor zover de handeling onder bezwarende titel wordt verricht – een economische activiteit. Daartoe behoort met name het verrichten van administratieve, financiële, commerciële en technische diensten. De praktijk heeft hierop met verschillende constructies gereageerd die nu verdere vragen oproepen.

In casu heeft de controlerende holdingmaatschappij van een vastgoedgroep haar dochterondernemingen tegen betaling van een vergoeding „actief beheerd”. In dit verband heeft zij diverse diensten verricht op het gebied van onder andere bedrijfsbeheer of de terbeschikkingstelling van infrastructuur. De holding heeft geen andere activiteiten uitgeoefend. Om deze diensten te kunnen verlenen, heeft zij aanzienlijke uitgaven gedaan, waaronder ook langlopende investeringen. In het litigieuze jaar 2016 waren de uitgaven van de holding vele malen hoger dan de inkomsten uit haar activiteiten voor de dochterondernemingen.

Volgens de rechtspraak van het Hof vormt deze activiteit onder bezwarende titel van de holdingmaatschappij een economische activiteit die bij gebreke van een belastingvrijstelling volledig aan btw onderworpen is. Daarentegen zijn de activiteiten van de dochterondernemingen in casu gedeeltelijk van btw vrijgesteld. Derhalve hebben de dochterondernemingen geen recht op volledige btw-aftrek voor de in een eerder stadium (van de holding) afgenomen prestaties. De holding heeft de voorbelasting echter volledig afgetrokken en de btw over haar onder bezwarende titel verrichte diensten betaald. Voor zover de aankoopprijs en de wederverkoopprijs van deze diensten gelijk zijn, is de transactie daarom binnen de groep wat de btw betreft neutraal. Indien de prijs die aan de dochterondernemingen wordt doorberekend, echter lager is dan de door de holding betaalde aankoopprijs, verkrijgt de groep een btw-voordeel.

Deze constructie was voor de belastingdienst aanleiding om de maatstaf van heffing voor de over de diensten van de holding verschuldigde btw te herzien. De grondslag hiervoor vormt artikel 80, lid 1, onder a), van de btw-richtlijn. In bepaalde gevallen kunnen lidstaten prestaties tussen verbonden ondernemingen niet op basis van de daadwerkelijk betaalde tegenprestatie belasten, maar uitgaan van een fictieve waarde (de zogenoemde minimummaatstaf van heffing).

De belastingdienst is van mening dat deze fictieve waarde (de normale waarde in de zin van artikel 72 van de btw-richtlijn) in casu op basis van de kostprijs van de holding moet worden vastgesteld. Aangezien de holding het hele bedrag aan voorbelasting van de door haar verschuldigde btw had afgetrokken, beschouwde de belastingdienst alle uitgaven van de holding als de maatstaf van heffing voor haar in een later stadium verrichte handelingen.

In de onderhavige procedure dient het Hof thans – als indirect gevolg van zijn „holdingrechtspraak” – de werkingssfeer van de minimummaatstaf van heffing toe te lichten en te verduidelijken of daadwerkelijk alle uitgaven van een belastingplichtige in aanmerking kunnen worden genomen bij de berekening van de normale waarde.

A-G geeft het Hof in overweging: De artikelen 72 en 80 van richtlijn 2006/112/EG moeten aldus worden uitgelegd dat de verschillende beheerdiensten (in casu: diensten op het gebied van bedrijfsbeheer, financiering, vastgoedbeheer, informatietechnologie en personeelsbeheer) die een beheerende holding ten behoeve van haar dochterondernemingen verricht, geenszins altijd unieke prestaties vormen, waarvoor het a priori uitgesloten is om een vergelijkbare waarde in de zin van artikel 72, eerste alinea, van deze richtlijn vast te stellen.

- A-G Kokott over maatstaf van heffing prestaties holdingmaatschappij ([fiscaal up to date](#))
- Verschillende beheerdiensten holding vormen niet altijd unieke prestaties ([V-N Vandaag 2025/470](#))
- Maatstaf van heffing voor diensten door actieve holding aan dochterondernemingen ([NDFR Nieuws 2025/450](#))

HvJ – CONCLUSIE – C-125/24 (Palmstråle) – 6 maart 2025 – A-G Kokott – Zweden – ECLI:EU:C:2025:162 – [conclusie](#)

Richtlijn 2006/112/EG (btw-richtlijn) – Wederinvoer van goederen – Terugkerende goederen – Vrijstelling van btw – Douanewetboek – Vrijstelling van rechten bij invoer van terugkerende goederen – Gevolgen niet-naleving douaneregeling – Verhouding van douanerecht en btw-recht

Het gaat in deze zaak om de vrijstelling van btw bij de wederinvoer van goederen in de Unie die voor vrijstelling van invoerrechten in aanmerking komen. In beginsel is weliswaar voldaan aan de voorwaarden voor douanefreestelling, maar de douaneprocedure werd niet volgens de voorschriften doorlopen. Derhalve moet het Hof verduidelijken welke gevolgen de niet-naleving van de verplichtingen uit de douaneregeling (in casu het aanbrengen van de goederen, de douaneaangifte en het verzoek om de douanefreestelling) op de toepassing van een vrijstelling van btw bij invoer heeft. Heeft de vrijstelling van btw bij invoer wat dat betreft een accessoir karakter ten opzichte van de douanefreestelling van weer ingevoerde goederen of moeten beide vrijstellingen autonoom worden toegepast?

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 143, lid 1, onder e), van de btw-richtlijn vereist alleen dat aan de inhoudelijke voorwaarden van artikel 203 van het douanewetboek is voldaan. Voor zover een douaneschuld in de zin van artikel 79 van het douanewetboek alleen wegens niet-naleving van de verplichting tot douaneaangifte overeenkomstig artikel 158, lid 1, van het douanewetboek en de verplichting tot aanbrengen overeenkomstig artikel 139, lid 1, van het douanewetboek of het ontbrekende verzoek om vrijstelling van invoerrechten in de zin van artikel 203 van het douanewetboek is ontstaan, is de wederinvoer van terugkerende goederen als bedoeld in artikel 203 van het douanewetboek van btw vrijgesteld. Om deze reden is het voor de vrijstelling van btw bij invoer in de zin van artikel 143, lid 1, onder e), van de btw-richtlijn niet van belang of er sprake is van de uitzondering van artikel 86, lid 6, van het douanewetboek (op grond van een ontbrekende poging tot bedrog).

- e Voldoen aan inhoudelijke voorwaarden voldoende voor BTW-vrijstelling bij wederinvoer volgens A-G HvJ EU ([V-N Vandaag 2025/476](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZING – Nederland – Hoge Raad – 28 maart 2025 – [ECLI:NL:HR:2025:472](#)

Richtlijn 2006/112/EG (btw-richtlijn) – Vrijstelling – Fiscale eenheid met een stichting en BV's – Zorginstelling

Belanghebbende is een fiscale eenheid bestaande uit vijf rechtspersonen, waaronder stichtingen en besloten vennootschappen, die zorg bieden aan personen met een verstandelijke beperking. Van de vijf rechtspersonen is alleen een stichting erkend als zorginstelling voor intramurale zorg (zorg binnen een instelling), wat resulteert in vrijstelling van omzetbelasting voor de zorg die zij verleent, op basis van de Wet op de omzetbelasting 1968 (Wet OB). De stichting is tevens erkend als instelling van sociale aard, wat ook vrijstelling biedt voor bepaalde diensten, zoals maatschappelijk werk en sociale zorg.

Een andere rechtspersoon, een besloten vennootschap, levert 24-uurs zorgdiensten aan personen met een verstandelijke beperking, zoals toezicht via technische middelen en centralisten die alarmsignalen beoordelen. Deze diensten worden zowel voor de eigen zorglocaties als tegen vergoeding voor derden uitgevoerd.

Volgens belanghebbende zijn de 24-uursdiensten vrijgesteld van omzetbelasting op grond van artikel 11, lid 1, aanhef en letter c, van de Wet dan wel artikel 11, lid 1, aanhef en letter f, van de Wet. De Inspecteur is van mening dat de BV niet een erkende instelling is en daarom geen recht heeft op vrijstelling.

De Hoge Raad legt de volgende prejudiciële vragen voor aan het HvJEU:

Moet artikel 11 van BTW-richtlijn 2006 in samenhang gelezen met artikel 132, lid 1, letters b en g, van BTW-richtlijn 2006 aldus worden uitgelegd dat de hier bedoelde vrijstellingen slechts van toepassing zijn voor zover de in deze bepalingen bedoelde prestaties van de btw-groep jegens derden tegen vergoeding worden verricht door een juridisch zelfstandig lid van de btw-groep dat, individueel bezien, voldoet aan alle voorwaarden voor toepassing van deze vrijstellingen?

Indien vraag 1 ontkennend wordt beantwoord, volstaat dan voor de toepasbaarheid van artikel 132, lid 1, letters b en g, en artikel 133, aanhef en letter a, van BTW-richtlijn 2006 ter zake van alle in deze bepalingen bedoelde prestaties van de btw-groep jegens derden tegen vergoeding, dat slechts één juridisch zelfstandig lid van de btw-groep voldoet aan alle voorwaarden voor toepassing van die vrijstellingsbepalingen?

 Prejudiciële vraag over werking btw-vrijstelling binnen FE (Taxence)

REGELGEVING

- Verordening (EU) 2025/517 van de Raad van 11 maart 2025 tot wijziging van Verordening (EU) nr. 904/2010 wat betreft de voor het **digitale tijdperk** noodzakelijke regelingen voor administratieve samenwerking op het gebied van de **btw**, PB L, 2025/517, 25.3.2025 – ECER
- Richtlijn (EU) 2025/516 van de Raad van 11 maart 2025 tot wijziging van Richtlijn 2006/112/EG wat betreft de btw-regels voor het digitale tijdperk, PB L, 2025/516, 25.3.2025

OVERIG

EU-douaneregelingen schieten tekort bij btw-fraude (taxence)

De Europese Rekenkamer (ERK) concludeert in haar nieuwe verslag dat de financiële belangen van de EU en de interne markt onvoldoende beschermd zijn tegen btw-fraude bij invoer wanneer vereenvoudigde douaneregelingen worden gebruikt.

Belastingen, vennootschapsbelasting

HvJ – ARREST – C-135/24 (John Cockerill) – 13 maart 2025 – België – ECLI:EU:C:2025:176 – geen conclusie – arrest

Richtlijn 2011/96/EU – Moedermaatschappijen en dochterondernemingen uit verschillende lidstaten – Bestrijding van fraude en misbruik – Verbod op belasting van ontvangen winst – Rechtstreekse werking – Opname van het door dochteronderneming uitgekeerde dividend in belastinggrondslag van moedermaatschappij – Aftrek van uitgekeerde dividend van belastinggrondslag van moedermaatschappij – Beperking aftrek – Groepsbijdrageregeling in het kader waarvan winsten van bepaalde vennootschappen naar andere vennootschappen kunnen worden overgedragen

John Cockerill is een Belgische ingezeten vennootschap die onderworpen is aan de vennootschapsbelasting. Gedurende het jaar 2019 heeft zij dividenden ontvangen uit haar deelnemingen in dochterondernemingen die in België, in andere lidstaten van de Europese Unie en in derde landen zijn gevestigd. De vennootschap is van mening dat een deel van die dividenden voldoen aan de voorwaarden om aanspraak te maken op de DBI-regeling. Bovendien heeft de vennootschap in datzelfde jaar een groepsbijdrage ontvangen, die aan haar belastinggrondslag is toegevoegd.

Door een in de wet neergelegde beperking heeft de vennootschap echter niet alle dividenden die zij had ontvangen en die aan de voorwaarden voldeden om in aanmerking te komen voor de DBI-regeling, van haar belastinggrondslag kunnen aftrekken, waardoor er bij haar vennootschapsbelasting voor het aanslagjaar 2020 gevorderd. De vennootschap heeft bezwaar gemaakt tegen de belastingaanslag en vervolgens beroep ingesteld bij de rechter in eerste aanleg, de verwijzende rechter.

Hof: Artikel 1, lid 4 en artikel 4, lid 1, van richtlijn 2011/96/EU moeten aldus worden uitgelegd dat zij zich verzetten tegen een regeling van een lidstaat die bepaalt dat de door een moedermaatschappij van haar dochteronderneming ontvangen dividenden eerst worden opgenomen in de belastinggrondslag van de moedermaatschappij, voordat zij vervolgens kunnen worden afgetrokken, waarbij deze aftrek echter niet van toepassing is op het bedrag van een in de belastinggrondslag opgenomen groepsbijdrage.

 Belgische beperking van aftrek ontvangen dividenden in strijd met EU-recht (V-N Vandaag 2025/502)

HvJ – CONCLUSIE – Gevoegde zaken C-92/24, C-93/24 en C-94/24 (Banco Mediolanum, Banco Mediolanum II, Banco Mediolanum III) – Italië – 27 maart 2025 – A-G Kokott – ECLI:EU:C:2025:223 – conclusie

Richtlijn 2011/96/EU (moeder-dochterrichtlijn) – Omvang van de te voorkomen dubbele belasting – Van een dochteronderneming ontvangen dividenden – Opname van ontvangen dividenden in de heffingsgrondslag – Regionale belasting over productieactiviteiten (IRAP) – Vergelijkbaarheid van de IRAP met vennootschapsbelasting

In het belastingjaar 2014 bezat de bank 'Banca Mediolanum SpA' deelnemingen in verschillende vennootschappen die een van de in bijlage I, deel A, bij de moeder-dochterrichtlijn vermelde rechtsvormen hadden en fiscaal in Ierland, Luxemburg of Spanje waren gevestigd en daar aan de vennootschapsbelasting waren onderworpen. De bank heeft in dat belastingjaar ook dividenden ontvangen van de dochterondernemingen. De dochterondernemingen hebben in hun vestigingsplaats geen bronbelasting op de aan de bank uitgekeerde dividenden afgedragen, aangezien aan alle vereisten van artikel 5 van de moeder-dochterrichtlijn was voldaan. De bank heeft de dividenden als inkomsten geboekt en opgenomen in de netto bancaire opbrengst. De dividenden zijn overeenkomstig de wet opgenomen in de belastinggrondslag voor de vennootschapsbelasting over het belastingjaar 2014.

De bank is een financiële intermediair in de zin van artikel 6 van wetsbesluit nr. 446 en heeft daarom in de IRAP-aangifte (de regionale belasting over productieactiviteiten) voor het belastingjaar 2014 die dividenden ook voor 50 % van het bedrag ervan opgenomen in de grondslag van die belasting. In 2019 heeft de bank bij de belastingdienst een verzoek om teruggaaf van de betaalde IRAP ingediend, omdat zij van mening was dat artikel 6, lid 1, van wetsbesluit nr. 446 in strijd was met artikel 4 van de moeder-dochterrichtlijn, op grond waarvan dividenden die door dochterondernemingen aan moedermaatschappijen worden uitgekeerd, niet mogen worden belast tegen een tarief hoger dan 5 % van het bedrag ervan. De belastingdienst heeft bij beschikking het verzoek afgewezen. De bank heeft beroep ingesteld tegen deze beschikking. De belastingrechter in eerste aanleg heeft het beroep verworpen, waarna de bank hoger beroep tegen deze beslissing heeft ingesteld bij de verwijzende rechter.

De vraag is of het verbod van artikel 4 van de moeder-dochterrichtlijn om de moedermaatschappij te belasten over de door haar ontvangen winstuitkeringen alleen geldt voor directe dubbele belastingheffing die voortvloeit uit het belasten van winsten in de vennootschapsbelasting (of een vergelijkbare belasting), of ook voor indirecte dubbele belastingheffing door de toepassing van een andere belasting (in dit geval de IRAP) die dergelijke dividenden gedeeltelijk in de belastinggrondslag opneemt?

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 4 van richtlijn 2011/96/EU moet aldus worden uitgelegd dat het zich ertegen verzet dat ontvangen dividenden door de lidstaat van de moedermaatschappij worden belast met een verdere belasting, zoals de IRAP, voor zover deze belasting is aan te merken als vennootschapsbelasting of als een andere belasting die vergelijkbaar is met de vennootschapsbelasting. De vaststelling van de vergelijkbaarheid vloeit voort uit de aard en het voorwerp van de IRAP blijkt het nationale recht. Het staat derhalve aan de verwijzende rechter om te beslissen hoe de IRAP uiteindelijk moet worden ingedeeld.

Bestuursrecht

NOOT – bij HvJ conclusie 13 februari 2025, [C-417/23 \(Slagelse\)](#)

'The Road to Hell is Paved with Good Intentions' - Denmark's 'Ghetto Laws' before the Court of Justice ([European law blog](#))

On February 13, AG Ćapeta delivered her Opinion on case [C-417/23](#), [Slagelse Almennyttige Boligselskab, Afdeling Schackenborgvænge](#). The case concerns the Danish laws on 'ghettos'—areas where certain socio-economic indicators point to social problems and where, crucially, at least a 50% of the residents are classified as 'non-Westerners' or 'descendants of non-Westerners'. The case, now pending final judgment by the Grand Chamber, is the ninth reference on the interpretation of the [Race Equality Directive](#) (RED), the [second](#) from Denmark.

This posts analyzes the two central aspects of the Opinion: Whether the distinction 'Westerner'/'non-Westerners' is an expression of ethnic origin, and if the Danish law amounts to direct discrimination.

Consumenten

HvJ – ARREST – [C-337/23 \(APS Beta Bulgaria EOOD\)](#) – 13 maart 2025 – Bulgarije – [ECLI:EU:C:2025:183](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Richtlijn 93/13/EEG – Richtlijn 2005/29/EG – Richtlijn 2008/48/EG – Oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten – Borgtocht – Door de kredietgever gekozen borg – Uitsluiting van bedingen betreffende het eigenlijke voorwerp van de overeenkomst – Nevenovereenkomst– Bevoegdheden nationale rechter – Betalingsbevelprocedure – Oneerlijke handelspraktijken – Totale kosten van het krediet voor de consument – Jaarlijks kostenpercentage – Begrip „gelieerde kredietovereenkomst” – Geen vermelding van relevante kosten – Sanctie

Het Hof wordt verzocht zich uit te spreken over een reeks vragen betreffende de verenigbaarheid van bepaalde bedingen in consumentenkredietovereenkomsten met het Unierecht in omstandigheden waarin de nieuwe houders van borgstellingen voor leningen die op grond van deze overeenkomsten geleende bedragen trachten terug te vorderen van consumenten (kredietnemers).

Hof: Artikel 4, lid 2, van richtlijn 93/13/EEG verzet zich niet tegen de beoordeling van het mogelijk oneerlijke karakter van de bedingen van een overeenkomst van borgtocht die de verplichtingen van de borg en de schuldenaar van de hoofdsom bepalen, in een situatie waarin laatstgenoemde deze overeenkomst op hetzelfde moment als de kredietovereenkomst en ter nakoming van een door deze laatste overeenkomst opgelegde verplichting heeft gesloten, waarin de borg een dochteronderneming van de kredietgever of een door hem gekozen persoon is en de borgkosten gelijktijdig met de termijnen van de lening verschuldigd zijn.

Punt 1, onder i), j) en m), in de bijlage bij richtlijn 93/13 moet aldus worden uitgelegd dat een beding waarbij een consument zich in het kader van een kredietovereenkomst ertoe verbindt om met een door de kredietgever gekozen borg een overeenkomst van borgtocht te sluiten zonder op het moment van sluiting van de kredietovereenkomst kennis te hebben genomen van de identiteit van de borg en van de inhoud van de bedingen van die overeenkomst van borgtocht, niet onder die bepalingen valt.

Artikel 8 van richtlijn 2005/29/EG d, gelezen in samenhang met artikel 5, lid 5, van en bijlage I bij deze richtlijn, moet aldus worden uitgelegd dat de opname in kredietovereenkomsten van een beding waarbij de consument een overeenkomst van borgtocht moet sluiten met een door de kredietgever gekozen persoon, niet in alle omstandigheden een agressieve handelspraktijk vormt.

Artikel 6, lid 1, van richtlijn 93/13 moet aldus worden uitgelegd dat de nationale rechter bij wie, in het kader van een procedure waaraan niet wordt deelgenomen door de debiteur-consument, een verzoek om uitvaardiging van een betalingsbevel is ingediend, een beding in de consumentenkredietovereenkomst die tussen deze consument en de betrokken verkoper is gesloten niet ambtshalve buiten toepassing kan laten indien hij niet de overtuiging heeft dat dit beding als „oneerlijk” in de zin van artikel 3, lid 1, van deze richtlijn moet worden aangemerkt. Het bestaan van twijfel of dit beding door de consument kon zijn aanvaard na een oneerlijke handelspraktijk in de zin van artikel 5 van richtlijn 2005/29, kan evenwel een van de factoren zijn waarmee rekening kan worden gehouden bij de beoordeling van het eventuele oneerlijke karakter van het desbetreffende beding.

Het begrip „gelieerde kredietovereenkomst” in de zin van artikel 3, onder n), van richtlijn 2008/48/EG moet aldus worden uitgelegd dat een kredietovereenkomst waarvan de sluiting uitsluitend is gelieerd aan de sluiting van een overeenkomst van borgtocht met een daarvoor betaalde derde, hier niet onder valt.

Artikel 3, onder g) en i), van richtlijn 2008/48 moet aldus worden uitgelegd dat de kosten in verband met een overeenkomst van borgtocht die de consument verplicht moet sluiten op grond van een beding in een door hem gesloten kredietovereenkomst, die leiden tot een verhoging van het totale bedrag van de schuld, onder het begrip „totale kosten van het krediet voor de consument” en dus onder het begrip „jaarlijks kostenpercentage” vallen.

Artikel 10, lid 2, onder g), en artikel 23 van richtlijn 2008/48 verzetten zich er niet tegen dat een consumentenkredietovereenkomst, wanneer hierin geen jaarlijks kostenpercentage staat vermeld waarin alle in artikel 3, onder g), van deze richtlijn bedoelde kosten zijn opgenomen, wordt geacht rente- en kostenvrij te zijn, zodat de betrokken consument in geval van nietigverklaring van die overeenkomst alleen het geleende kapitaal hoeft terug te betalen.

HvJ – ARREST – C-230/24 (Banco Santander) – 13 maart 2025 – Spanje – ECLI:EU:C:2025:177 – geen conclusie – arrest

Richtlijn 93/13/EEG – Oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten – Gelijkwaardigheidsbeginsel – Hypothecaire leningovereenkomsten – Beding volgens hetwelk de kosten verbonden aan een overeenkomst voor rekening van de consument komen – Vordering tot nietigverklaring – Verjaringstermijn van de vordering tot terugbetaling van onverschuldigd betaalde bedragen – Verschil met verjaringstermijn in nationale rechtsorde

In 2009 heeft MF een hypothecaire leningovereenkomst met Banco Santander gesloten. Een kostenbeding in die overeenkomst bepaalde dat MF, als kredietnemer, alle kosten in verband met de sluiting ervan moest dragen, zoals de voorbereidende kosten van de transactie, alle kosten en belastingen ingevolge het vestigen van de hypotheek en de inschrijving ervan in het kadaster, de beheerskosten, alsmede de kosten die voortvloeien uit de wijziging of annulering van voornoemde overeenkomst. In 2023 heeft MF een vordering tot nietigverklaring van het kostenbeding vanwege het oneerlijke karakter ervan ingesteld bij de rechter in eerste aanleg (de verwijzende rechter).

De verwijzende rechter vraagt of artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13 en het gelijkwaardigheidsbeginsel zich verzetten tegen een nationale regeling of rechtspraak die bepaalt dat een vordering tot nietigverklaring van een oneerlijk beding in een overeenkomst tussen een verkoper en een consument niet verjaart, maar die een verjaringstermijn stelt voor het instellen van een vordering die ertoe strekt de uit die nietigverklaring voortvloeiende terugbetalingsplicht te doen gelden, terwijl in de nationale rechtsorde voor andere vorderingen die zijn gebaseerd op de gevolgen van een nietigverklaring geen verjaringsregeling geldt die verschilt van die welke van toepassing is op de vordering die tot die nietigverklaring heeft geleid.

Hof: Het gelijkwaardigheidsbeginsel alsmede artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG moeten aldus worden uitgelegd dat zij zich niet verzetten tegen een nationale regeling of rechtspraak die bepaalt dat een vordering tot nietigverklaring van een oneerlijk beding in een overeenkomst tussen een verkoper en een consument niet verjaart, maar die een verjaringstermijn stelt voor het instellen van een vordering die ertoe strekt de uit die nietigverklaring voortvloeiende terugbetalingsplicht te doen gelden, voor zover de nationale rechtsorde op andere gebieden dan die welke door richtlijn 93/13 worden geregeld, vorderingen kent die zijn gebaseerd op de gevolgen van een nietigverklaring, die qua doel, grondslag en voornaamste kenmerken vergelijkbaar zijn met de vordering die ertoe strekt de uit de nietigverklaring voortvloeiende terugbetalingsplicht te doen gelden en waarvoor een verjaringstermijn geldt die vergelijkbaar is met die welke van toepassing is op laatstgenoemde vordering.

HvJ – ARREST – [C-365/23 \(Arce\)](#) – 20 maart 2025 – Letland – [ECLI:EU:C:2025:192](#) – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Richtlijn 93/13/EEG – Artikelen 17 en 24 Handvest EU – Minderjarige basketballer – Diensten op gebied van sportieve ontwikkeling en loopbaanbegeleiding – Consument? – Oneerlijk beding – Vergoeding van 10 % van in komende 15 jaar door sporter te ontvangen inkomsten aan die ondernemer – Werkingssfeer richtlijn – Recht op eigendom – Rechten van het kind

In 2009 heeft een toen minderjarige sporter, vertegenwoordigd door zijn ouders, een contract gesloten met een Lets bedrijf dat sporters een reeks diensten aanbiedt om hun professionele vaardigheden en carrière te ontwikkelen. Het doel van het contract was ervoor te zorgen dat de jonge sporter een succesvolle professionele sportcarrière in basketbal zou hebben. Het contract, dat voor een periode van vijftien jaar werd gesloten, voorzag in een reeks diensten, waaronder training onder toezicht van specialisten, sportmedische diensten, psychologische begeleiding, marketingondersteuning, juridische bijstand en boekhouding. Als tegenprestatie verbond de jonge sporter zich ertoe om, indien hij beroepssporter zou worden, aan de onderneming een vergoeding te betalen ter hoogte van 10% van alle netto-inkomsten, met een minimum van 1 500 euro per maand. Aangezien de inkomsten van de jonge sporter, die inmiddels professioneel basketballer is geworden, uit contracten met sportclubs in totaal meer dan 16 miljoen euro bedroegen, zou hij 10% van dit bedrag, ofwel meer dan 1,6 miljoen euro, aan het genoemde bedrijf moeten betalen. De vraag is of de sporter een consument is in de zin van het EU-recht en, zo ja, of het contract geldig is, gelet op de bescherming van consumenten in de EU.

Hof: Artikel 1, lid 1, en artikel 2, onder b), van richtlijn 93/13/EEG moeten aldus worden uitgelegd dat een overeenkomst die ziet op het ondersteunen van de ontwikkeling en loopbaan van sporters en die wordt gesloten tussen enerzijds een ondernemer die zich bezighoudt met de ontwikkeling van sporters, en anderzijds een door zijn ouders vertegenwoordigde beloftevolle minderjarige die ten tijde van de sluiting van die overeenkomst nog niet beroepshalve sport bedreef en dus de hoedanigheid van consument had, binnen de werkingssfeer van deze richtlijn valt.

Artikel 4, lid 2, en artikel 8 van richtlijn 93/13 moeten aldus worden uitgelegd dat een contractueel beding waarin is bepaald dat de jonge sporter zich in ruil voor het verrichten van de in de overeenkomst gespecificeerde diensten met betrekking tot het ondersteunen van de ontwikkeling en loopbaan in een

bepaalde sport verbindt tot betaling van een vergoeding ter hoogte van 10 % van de inkomsten die hij in de 15 jaar na de sluiting van die overeenkomst zal ontvangen, binnen de werkingssfeer van de eerstgenoemde bepaling valt. Bijgevolg kan de nationale rechter in beginsel het oneerlijke karakter van een dergelijk beding slechts beoordelen in het licht van artikel 3 van die richtlijn indien hij tot de conclusie komt dat het niet duidelijk en begrijpelijk is geformuleerd. Die bepalingen verzetten zich echter niet tegen een nationale regeling die de rechterlijke toetsing van het oneerlijke karakter van dat beding mogelijk maakt, ook al is het duidelijk en begrijpelijk geformuleerd.

Artikel 5 van richtlijn 93/13 moet aldus worden uitgelegd dat een beding in een overeenkomst dat slechts bepaalt dat een sporter zich er als tegenprestatie voor diensten met betrekking tot het ondersteunen van zijn sportieve ontwikkeling en loopbaan toe verbindt om aan de dienstverlener een vergoeding te betalen van 10 % van de inkomsten die hij in de 15 jaar na de sluiting van die overeenkomst zal ontvangen, niet duidelijk en begrijpelijk is opgesteld in de zin van die bepaling wanneer aan de consument vóór de sluiting van de overeenkomst niet alle informatie wordt verstrekt die hij nodig heeft om de financiële gevolgen van zijn verbintenis te kunnen beoordelen.

Artikel 3, lid 1, van richtlijn 93/13 moet aldus worden uitgelegd dat een beding in een overeenkomst op grond waarvan een jonge sporter zich er als tegenprestatie voor diensten met betrekking tot het ondersteunen van zijn sportieve ontwikkeling en loopbaan toe verbindt een vergoeding te betalen van 10 % van de inkomsten die hij in de 15 jaar na de sluiting van die overeenkomst zal ontvangen, het evenwicht tussen de uit de overeenkomst voortvloeiende rechten en verplichtingen van de partijen ten nadele van de consument niet aanzienlijk verstoort in de zin van deze bepaling enkel en alleen omdat er in dat beding geen verband is tussen de waarde van de verrichte diensten en de daaraan verbonden kosten voor de consument. Of er sprake is van een dergelijke verstoring van het evenwicht moet namelijk worden beoordeeld in het licht van met name de toepasselijke regels van het nationale recht wanneer partijen op dit punt geen regeling hebben getroffen, de op de datum van de sluiting van de overeenkomst bestaande eerlijke en billijke marktpraktijken op het gebied van vergoedingen in de betrokken sport en alle omstandigheden rond de sluiting van die overeenkomst, alsook in het licht van alle andere bedingen van de overeenkomst of van een andere overeenkomst waarvan deze afhankelijk is.

Artikel 6, lid 1, van richtlijn 93/13 staat eraan in de weg dat een nationale rechter die heeft vastgesteld dat een beding in een overeenkomst tussen een verkoper en een consument oneerlijk is in de zin van artikel 3, lid 1, van die richtlijn, het door de consument verschuldigde bedrag verlaagt tot het bedrag van de kosten die de dienstverlener daadwerkelijk heeft gemaakt ter uitvoering van de overeenkomst.

Richtlijn 93/13, gelezen in het licht van artikel 17, lid 1, en artikel 24, lid 2, Handvest EU moet aldus worden uitgelegd dat wanneer een beding in een overeenkomst bepaalt dat een consument zich er als tegenprestatie voor diensten met betrekking tot het ondersteunen van zijn sportieve ontwikkeling en loopbaan toe verbindt een vergoeding te betalen van 10 % van de inkomsten die hij in de 15 jaar na de sluiting van die overeenkomst zal ontvangen, de omstandigheid dat de consument minderjarig was bij het sluiten van die overeenkomst en dat deze overeenkomst door de ouders van de minderjarige namens hem is gesloten, relevant is voor de beoordeling van het oneerlijke karakter van dat beding.

- Consumer protection: a contractual term obliging a young sportsman to transfer part of his income if he becomes a professional athlete may be unfair ([persbericht curia](#))
- Young promise" or just a consumer? CJEU in C-365/23 [Arce] ([ECLB](#))

HvJ – CONCLUSIE – C-582/23 (Wiszkier) – 6 maart 2025 – A-G Spielmann – Polen – ECLI:EU:C:2025:157 – [conclusie](#)

Richtlijn 93/13/EEG – Oneerlijke bedingen – Bevoegdheden en verplichtingen nationale rechter – Aan vreemde valuta gekoppelde hypotheeklening – Faillissementsprocedure – Ambtshalve toetsing – Mogelijkheid om voorlopige maatregelen te gelasten

Het betreft een geding dat voortvloeit uit een faillissementsprocedure tussen R.S., een consument in staat van persoonlijk faillissement, en zijn schuldeisers, waaronder de bank. De vraag is o.a. of een nationale rechter bevoegd is om ambtshalve te onderzoeken of de bedingen van de aan een vreemde valuta gekoppelde hypothecaire kredietovereenkomst tussen de gefailleerde en de bank oneerlijk zijn en, zo ja, of de rechter voorlopige maatregelen kan gelasten ter bescherming van de door richtlijn 93/13 aan de consument toegekende rechten.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG staan in de weg aan een nationale wettelijke regeling, op grond waarvan een faillissementsrechter in een faillissementsprocedure gebonden is aan de lijst van schuldvorderingen zodra die is goedgekeurd bij een beslissing van een gerechtelijk orgaan waaruit niet uitdrukkelijk blijkt dat het oneerlijke karakter van de contractuele bedingen is onderzocht, en de procedure bij de faillissementsrechter aanhangig is gemaakt, zodat hij niet ambtshalve of op verzoek van een consument kan beoordelen of de contractuele bedingen oneerlijk zijn en die lijst niet dienovereenkomstig kan wijzigen, maar in voorkomend geval de behandeling van de zaak moet schorsen en de vraag inzake het oneerlijke karakter van deze contractuele bedingen naar dat gerechtelijk orgaan moet verwijzen.

Artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13 verzetten zich tegen een nationale wettelijke regeling die het in een faillissementsprocedure niet mogelijk maakt dat passende voorlopige maatregelen worden genomen, indien de toekenning van dergelijke maatregelen nodig is om de volle werking van de met betrekking tot het oneerlijke karakter van contractuele bedingen te wijzen beslissing te waarborgen, hetgeen de verwijzende rechter dient te beoordelen.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-60/25 (Livronsa), verwijzing uit **Italië** over een beding in een leningsovereenkomst waarin wordt verwezen naar de **Euribor Benchmark** voor de **berekening van rente**, **arrest C-883/19** en de vraag of de manipulatie van de Euribor-benchmark tot gevolg heeft dat het **contractuele beding nietig** is
- C-66/25 (Banco Santander), verwijzing uit **Spanje** over **oneerlijke contractuele bedingen** die **door de schuldeiser niet zijn toegepast** bij het berekenen van de gevorderde schuld en **doeltreffendheidsbeginsel**.
- C-63/25 (Z Fundusz Inwestycyjny Zamkiety), verwijzing uit **Duitsland** over **richtlijn 93/13**, de kwalificatie van de rechtsverhouding tussen enerzijds deelnemers aan een **gesloten beleggingsfonds** die beleggingscertificaten verwerven en anderzijds dat fonds, dat tevens de effecten uitgeeft. Zijn de deelnemers ‘**consument**’? Is het fonds een ‘**verkoper**’? En welke rol spelen de **statuten van het fonds**?
- C-62/25 (Staubsaugerservice), verwijzing uit **Duitsland** over **prijsaanduidingen** en **verwerkingskosten die alleen gelden voor bestellingen < 29 EUR**

NOOT – bij HvJ 23 januari 2025, C-677/23 (A.B. e.a.)

Information duties in consumer credit: the CJEU in C-677/23 ([ECLB](#))

NOOT – HvJ 30 januari 2025, C-510/23 (Trenitalia)

Case CJEU, C-510/23: national procedural time limits, public enforcement and consumer law effectiveness (ECLB)

Detentie, politiebehandeling en politieonderzoek

EHRM – ARREST – Niort t. Italië – 27 maart 2025 – 4217/23 – ECLI:CE:ECHR:2025:0327JUD000421723 – persbericht – arrest

Artikelen 6 en 38 EVRM – Juiste faciliteiten voor psychische behandeling ontbreken in gevangenis – Schending

Klager in deze procedure is een Italiaanse gedetineerde, die verschillende psychische aandoeningen heeft. Daarnaast is hij drugsverslaafd. Hij klaagt over het feit dat zijn detentie hem beperkt in zijn herstel. Het hof komt tot een schending van artt. 3, 6 en 38 EVRM, omdat twee overplaatsingen naar een gevangenis met de juiste faciliteiten om hem te behandelen, niet zijn uitgevoerd. Daarnaast oordeelt het hof dat klager terecht klaagt over de afwezigheid van een educatief programma en een revalidatietraject in de gevangenis.

EHRM factsheets en guides

- Hunger strikes in detention
- Migrants in detention
- Prisoners' right to vote
- Prisoners' health-related rights
- Detention and mental health
- Detention conditions and treatment of prisoners
- Use of force in the policing of demonstrations
- Guide on the case-law of the ECHR on Prisoners' rights
- ECHR-KS Key Theme – Prisoners' rights Health care in prison nieuw
- ECHR-KS Key Theme - Article 5 Judicial review of short-term detentions nieuw
- ECHR-KS Key Theme – Article 14 Prisoners and discrimination nieuw

Diensten, elektronische communicatiediensten

HvJ – CONCLUSIE – Gevoegde zaken C-764/23 t/m C-766/23 (Cairo Network e.a.) – 27 maart 2025 – A-G Rantos – Italië – ECLI:EU:C:2025:216 – conclusie

Richtlijn 2002/20/EG (machtigingsrichtlijn – Richtlijn 2002/21/EG (kaderrichtlijn) – Artikel 47 Handvest EU – Herverdeling van de gebruiksrechten voor frequenties – Effectieve rechtsbescherming – Exclusieve bevoegdheden toezichthouder

De onderhavige verzoeken om een prejudiciële beslissing hebben betrekking op de procedure voor de herverdeling van de gebruiksrechten voor frequenties voor digitale terrestrische televisie door middel van de overgang van het DVB-T-transmissiesysteem naar het (geavanceerdere) DVB-T2-transmissiesysteem na het vrijmaken van de frequentieband 694-790 MHz (hierna: „700 MHz-

frequentieband”) ten gunste van het telecommunicatienetwerk van de vijfde generatie (hierna: „5G-netwerk”).

Deze verzoeken vinden hun oorsprong in geschillen tussen ondernemingen die digitale terrestrische televisienetwerken exploiteren, enerzijds, en de toezichthoudende autoriteit voor communicatie (hierna: AGCOM) en andere overheidsinstanties, anderzijds, over de procedures voor *omzetting* van gebruiksrechten voor frequenties naar gebruiksrechten voor transmissiecapaciteit in nationale multiplexen en de procedures voor *toewijzing* van gebruiksrechten voor de extra transmissiecapaciteit die is vrijgekomen door de overgang van de DVB-T-technologie naar de DVB-T2-technologie (hierna: „extra transmissiecapaciteit”).

In deze context rijzen vragen over de uitlegging van verschillende bepalingen van het regelgevingskader van de Unie op het gebied van elektronische communicatie en van het Handvest EU die voornamelijk betrekking hebben op de doeltreffendheid van beroepen in rechte tegen handelingen die zijn vastgesteld in het kader van de herverdeling van de frequenties en de bevoegdheden van de AGCOM dienaangaande, alsmede op de schending van de rechten van verzoeksters in de hoofdgedingen, met inbegrip van het vertrouwensbeginsel.

A-G geeft het Hof in overweging: dat het regelgevingskader van de Unie op het gebied van elektronische communicatie, met name artikel 4, lid 1, van richtlijn 2002/21/EG (kaderrichtlijn), gelezen in het licht van artikel 47 Handvest; artikel 3, leden 3 en 3 bis, en de artikelen 8 en 9 van richtlijn 2002/21, de artikelen 3, 5, 7 en 14 van richtlijn 2002/20/EG (machtigingsrichtlijn), de artikelen 2 en 4 van richtlijn 2002/77/EG aldus moet worden uitgelegd dat het zich niet verzet tegen een nationale wettelijke regeling die in het kader van de procedure voor de herverdeling van gebruiksrechten voor frequenties voor digitale terrestrische televisie,— de gevolgen van beroepen tegen handelingen met betrekking tot frequentietoewijzing beperkt tot toekenning van een financiële vergoeding en de voorlopige maatregelen beperkt tot betaling van een voorlopige vergoeding, voor zover de toegekende vergoeding de door de betrokkenen geleden schade volledig kan dekken, zodat de vermogensrechtelijke toestand die zonder schending van het Unierecht zou hebben bestaan, wordt hersteld;

— *procedureregels oplegt voor de herverdeling van de frequenties, voor zover deze geen technische voorwaarden omvatten die onder de exclusieve bevoegdheid van de nationale regelgevende instantie vallen;*

— *niet voorziet in een een-op-een-omzetting van bestaande gebruiksrechten voor frequenties in gebruiksrechten voor transmissiecapaciteit en een deel van de transmissiecapaciteit reserveert voor een niet-kosteloze procedure, voor zover de vastgestelde maatregelen in overeenstemming zijn met de beginselen van non-discriminatie en evenredigheid, gelet op de huidige gevolgen van vroegere inbreuken op het Unierecht, en voor zover de omzettingscriteria rekening houden met de precieze en onvoorwaardelijke garanties die de bevoegde autoriteiten bij de herverdeling van de frequenties hebben verstrekt met betrekking tot het behoud van gebruiksrechten of de toekenning van gelijkwaardige gebruiksrechten.*

NOOT – HvJ 25 februari 2025, C-674/23, AEON NEPREMIČNINE e.a.

EU-Hof: een maximumvergoeding voor vastgoedbemiddeling kan verenigbaar zijn met de EU-Dienstenrichtlijn (ECER)

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-47/25 (Apple Distribution International), verwijzing uit **België** over de vraag of **richtlijn 2000/31** van toepassing is op **diensten van de informatiemaatschappij** bestaande uit **gokactiviteiten** en de vraag of **software** te koop aangeboden **op een online platform**, zoals de App Store, ‘**informatie**’ is in de zin van deze richtlijn en dus valt onder het **begrip ‘opslag van de door een afnemer van de dienst verstrekte informatie’** van die richtlijn en van verordening 2022/2065

Digitalisering, sociale media en AI

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-47/25 (Apple Distribution International), verwijzing uit **België** over de vraag of **richtlijn 2000/31** van toepassing is op **diensten van de informatiemaatschappij** bestaande uit **gokactiviteiten** en de vraag of **software** te koop aangeboden **op een online platform**, zoals de App Store, ‘**informatie**’ is in de zin van deze richtlijn en dus valt onder het **begrip ‘opslag van de door een afnemer van de dienst verstrekte informatie’** van die richtlijn en van verordening 2022/2065

NOOT – bij HvJ 25 februari 2025, C-233/23, Alphabet e.a.

EU-Hof wijst arrest over de toepassing van het verbod op misbruik van een machtspositie in de context van digitale platforms (ECER)

OVERIG

- Artificial intelligence in financial services - new report by Finance Watch (ECLB)
- Revolutionizing Law? Exploring experimental regulations and artificial intelligence Sandboxes in the AI Act (EU law analysis)
- No meaningful progress on EU model clauses for AI procurement (how to crack a nut)
- New UK report on Use of AI in Government contains exportable lessons (how to crack a nut)
- AI worries of La Quadrature du Net | Hiatus Coalition (Ellen Timmer)
- Adjudicating a discriminatory algorithm (European law blog)
- *This post concerns the recent decision by the Dutch College for Human Rights on social media algorithms. The College establishes discrimination by the algorithm but the case also shows the difficulty in adjudicating algorithms.*

EHRM – factsheet en guides

- New technologies

Discriminatie en gelijke behandeling

HvJ – CONCLUSIE – [C-38/24 \(Bervidi\)](#) – 13 maart 2025 – A-G Rantos – Italië – ECLI:EU:C:2025:184 – [conclusie](#)

Richtlijn 2000/78/EG – Gelijke behandeling in arbeid en beroep – Discriminatie op grond van handicap – Indirecte associatieve discriminatie – Bijzonder nadeel dat berust op de handicap van zijn kind – Werknemer die voorziet in hulpbehoefte van een kind – Hoofdverzorger van een kind – Verplichting van de werkgever om te voorzien in redelijke aanpassingen voor deze werknemer

Samenvatting onder: [Arbeid en sociale zekerheid](#)

NOOT – HvJ conclusie 13 februari 2025, [C-417/23 \(Slagelse\)](#)

- 'The Road to Hell is Paved with Good Intentions' - Denmark's 'Ghetto Laws' before the Court of Justice ([European law blog](#))

Op 13 februari bracht advocaat-generaal Ćapeta haar conclusie uit in zaak C-417/23, Slagelse Almennyttige Boligselskab, Afdeling Schackenborgvænge. De zaak betreft de Deense wetgeving over zogenoemde 'getto's'—gebieden waar bepaalde sociaaleconomische indicatoren wijzen op maatschappelijke problemen en waar, cruciaal, minstens 50% van de bewoners wordt geclassificeerd als 'niet-Westerlingen' of 'afstammelingen van niet-Westerlingen'. De zaak, die momenteel in behandeling is bij de Grote Kamer, is de negende prejudiciële verwijzing over de interpretatie van de Richtlijn Gelijke Behandeling op grond van ras of etnische afstamming (Race Equality Directive – RED), en de tweede vanuit Denemarken.

Deze bijdrage analyseert twee centrale aspecten van de conclusie: of het onderscheid tussen 'Westerling' en 'niet-Westerling' een uitdrukking is van etnische afkomst, en of de Deense wet neerkomt op directe discriminatie.

- Manufacturing Integration ([Verfassungsblog](#))

Advocate General Tamara Ćapeta recently concluded that Denmark's so-called Ghetto Law constitutes direct discrimination based on ethnic origin and hence a violation of the Race Equality Directive.

- They Not Like Us ([Verfassungsblog](#))

On 13 February 2025, AG Ćapeta delivered a milestone opinion on racial discrimination and migration in the EU when she found the Danish 'Ghetto Law' in violation of the Race and Ethnic Equality Directive.

NOOT – EHRM 27 februari 2025, [Salay t. Slowakije](#)

Salay v. Slovakia: the Court disproportionately focuses on testing in condemning the disproportionate placement of Roma children in special education ([Strasbourg observers](#))

OVERIG

- The EU Directive on Women on Corporate Boards: Steering Out of the Limitations and Leveraging Opportunities ([EU law analysis](#))
- Adjudicating a discriminatory algorithm ([European law blog](#))
This post concerns the recent decision by the Dutch College for Human Rights on social media algorithms. The College establishes discrimination by the algorithm but the case also shows the difficulty in adjudicating algorithms.

EHRM - facstsheets en guides

- [Guide on Article 14 ECHR and on article 1 of Protocol No. 12 to the Convention - prohibition of discrimination](#)

Douane, tariefindeling, handel en antidumping

HvJ – ARREST – [C-351/24 \(C/C Vámügynöki Kft\)](#) – 27 maart 2025 – Hongarije – ECLI:EU:C:2025:215 – geen conclusie – [arrest](#)

Verordening (EU) nr. 952/2013 (Douanewetboek van de Unie) – Vergissing bij de afgifte van certificaten inzake goederenverkeer – Terugbetaling of kwijtschelding van rechten bij invoer of uitvoer – Regionale Conventie betreffende de pan-Euro-mediterrane preferentiële oorsprongsregels – Aanhangsel I – Artikel 32 – Samenwerking tussen douanediens ten – Controle van bewijzen van oorsprong

C/C heeft verzocht om het in het vrije verkeer brengen van verse mandarijnen die uit Kosovo waren verzonden en die overeenkomstig de door de Kosovaarse douaneautoriteiten afgegeven certificaten inzake goederenverkeer EUR.1 als van oorsprong uit Turkije waren gecertificeerd. Na controle bleek dat betrokken certificaten niet voldeden aan de bepalingen van de regionale conventie en aan het bericht 2021/C 418/12 van de Commissie. Daardoor kwamen de betrokken goederen niet als landbouwproducten in aanmerking voor een preferentiële behandeling in het kader van de betrekkingen tussen de EU, Kosovo en Turkije. De douaneautoriteit heeft daarom aanvullende invoerrechten opgelegd.

Hof: Artikel 119, lid 3, eerste alinea, van verordening (EU) nr. 952/2013, gelezen in samenhang met artikel 32 van aanhangsel I bij de regionale conventie betreffende de pan-Euro-mediterrane preferentiële oorsprongsregels, namens de Europese Unie goedgekeurd bij besluit 2013/94/EU van de Raad van 26 maart 2012, verzet zich niet tegen een nationale praktijk volgens welke, wanneer het door de autoriteiten van een land of gebied buiten het douanegebied van de Europese Unie afgegeven certificaat inzake goederenverkeer er blijk van geeft dat daarin het recht kennelijk verkeerd is toegepast ten aanzien van de mogelijkheid dat deze goederen in aanmerking komen voor een preferentiële behandeling op grond van deze conventie, de douaneautoriteiten van de partij van invoer deze vergissing geldig kunnen vaststellen zonder de controleprocedure van dat artikel 32 in te leiden.

HvJ – CONCLUSIE – C-125/24 (Palmstråle) – 6 maart 2025 – A-G Kokott – Zweden – ECLI:EU:C:2025:162 – conclusie

Richtlijn 2006/112/EG (btw-richtlijn) – Wederinvoer van goederen – Terugkerende goederen – Vrijstelling van btw – Douanewetboek – Vrijstelling van rechten bij invoer van terugkerende goederen – Verhouding van douanerecht en btw-recht

Samenvatting onder: Belastingen, btw

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-115/25 (Stappert Magyarország), verwijzing uit **Hongarije** over de vraag of **antidumpingrechten** en een **bijkomend douanerecht van 25% gelijktijdig** mogen worden toegepast (op **staalproducten uit Taiwan**) wanneer een **tariefcontingent is uitgeput**.

OVERIG

EU-douaneregelingen schieten tekort bij btw-fraude (taxence)

De Europese Rekenkamer (ERK) concludeert in haar nieuwe verslag dat de financiële belangen van de EU en de interne markt onvoldoende beschermd zijn tegen btw-fraude bij invoer wanneer vereenvoudigde douaneregelingen worden gebruikt.

Eigendomsrecht

EHRM – ARREST – Bilyavska t. Oekraïne – 27 maart 2025 – 84568/17 – ECLI:CE:ECHR:2025:0327JUD008456817 – persbericht – arrest

Artikel 8 EVRM – Artikel 1, Eerste protocol bij het EVRM – Gebruik van eigen woning beperkt door kinderen

Klaagster in deze procedure is een Oekraïense vrouw die in Kiev woont. Zij heeft haar volwassen zoon en dochter op een zeker moment bij haar laten inwonen, maar die beperkten het gebruik van haar eigen huis. Ze heeft daarop een ontruimingsvordering jegens haar kinderen ingediend, die in verschillende instanties werd afgewezen door de Oekraïense rechter. Het hof oordeelt dat Oekraïne daarmee de verplichting om te verzekeren dat zij ongestoord van haar eigendom kon genieten, heeft geschonden. Dit levert een schending op van art. 8 EVRM en art. 1, eerste protocol, EVRM.

EHRM factsheets en guides

- Guide on Article 1 of Protocol No. 1 to the ECHR - protection of property

Energiemarkt

HvJ – ARREST – C-48/23 (Alajärven Sähkö Oy) – 6 maart 2025 – Finland – ECLI:EU:C:2025:144 – conclusie – arrest

Richtlijn (EU) 2019/944 – Interne markt voor elektriciteit – Toezicht op tarieven voor exploitatie van het elektriciteitsnetwerk – Onafhankelijkheid nationale regulerende instantie – Richtsnoeren van een lidstaat – Wetswijziging met als doel prijsverlaging van elektriciteitsdistributie

Richtlijn (EU) 2019/944 bepaalt dat lidstaten de onafhankelijkheid moeten waarborgen van de nationale regulerende instanties in het kader van de interne markt voor elektriciteit. Deze instanties hebben met name tot taak transmissie- of distributietarieven en/of de berekeningsmethoden hiervoor volgens transparante criteria vast te stellen of goed te keuren.

Het Energiavirasto, de Finse nationale regulerende instantie voor de elektriciteitsmarkt, heeft op 15 december 2021 de toezichtmethoden gewijzigd. Deze betrof met name de berekeningsmethoden voor het rendement van netwerkbeheerders en de risicovrije rentevoet, wat heeft geleid tot bezwaren van Alajärven Sähkö en Elenia.

De wijzigingen werden door de Finse overheid doorgevoerd om de stijging van elektriciteitsdistributieprijzen te beheersen. De zaak draait om de vraag in hoeverre de regering van een lidstaat op grond van deze richtlijn de kosten van de distributienetwerkbeheerders kan verminderen, teneinde de tarieven voor de consumenten te verlagen, zonder afbreuk te doen aan de onafhankelijkheid van de nationale regulerende instantie?

Hof: Artikel 57, lid 4, en lid 5, eerste alinea, onder a), van richtlijn (EU) 2019/944, gelezen in samenhang met artikel 59 ervan, verzet zich niet tegen een nationale regeling waarvan het doel, zoals dit blijkt uit de voorbereidende werkzaamheden van die regeling, er met name in bestaat de prijzen voor elektriciteitsdistributie te beïnvloeden, zonder evenwel specifieke bepalingen te bevatten over de elektriciteitstransmissie- of distributietarieven en de desbetreffende berekeningsmethoden, maar waarvan de inwerkingtreding ertoe heeft geleid dat de nationale regulerende instantie de methoden voor het toezicht op de tarieven voor de exploitatie van het elektriciteitsnetwerk heeft gewijzigd vóór het einde van de controleperiode die liep ten tijde van die inwerkingtreding.

HvJ – ARREST – C-137/23 (Alsen) – 13 maart 2025 – Nederland – Hoge Raad – ECLI:EU:C:2025:179 – conclusie – arrest

Richtlijn 2003/96/EG – Richtlijn 95/60/EG – Belasting van energieproducten en elektriciteit – Vrijstelling voor gebruik als brandstof – Gasolie voor aandrijving van schip en die niet voor fiscale doeleinden is gemerkt – Vaart op de wateren van de EU – Merken van gasolie en kerosine voor fiscale doeleinden — Weigering accijnsvrijstelling – Evenredigheidsbeginsel

Samenvatting onder: Belastingen, accijns

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-36/25 (Energia Group e.a.), verwijzing uit **Ierland** over **interne markt voor elektriciteit, windparken en hernieuwbare energie, vergoeding voor niet-marktgebaseerde redispatching en gevolgen/rechtstreekse werking van art. 13, lid 7 Verordening 2019/943**

OVERIG

The Letta and Draghi Reports on Energy: Reconciling the Energy Trilemma? ([European law blog](#))

Erfrecht

HvJ – ARREST – [C-57/24 \(Ławida\)](#) – 27 maart 2025 – Polen – ECLI:EU:C:2025:217 – geen conclusie – [arrest](#)

Verordening (EU) nr. 650/2012 – Bevoegdheid gerecht van gewone verblijfplaats erfgenaam – Niet-tijdige verklaring houdende verwerping van de nalatenschap van een erflater die zijn gewone verblijfplaats in een lidstaat had, door een erfgenaam met gewone verblijfplaats in een andere lidstaat

Verzoekster is een minderjarige die in Polen verblijft. Zij is een familielid van iemand die is overleden in Duitsland, het land waar deze zijn gewone verblijfplaats had. De wettelijke vertegenwoordiger van verzoekster heeft de verklaring houdende verwerping van de nalatenschap niet afgelegd binnen de daarvoor gestelde termijn. Verzoekster heeft de rechter verzocht haar niet-aanvaarding van de rechtsgevolgen van dat verzuim te bekrachtigen. Dat verzoek is afgewezen. Verzoekster heeft hoger beroep ingesteld bij de verwijzende rechter.

De vraag is o.a. of de in artikel 13 van verordening nr. 650/2012 neergelegde bevoegdheid van de gerechten in de lidstaat waar een persoon zijn gewone verblijfplaats heeft om over te gaan tot inontvangstneming van een verklaring van die persoon betreffende de aanvaarding of verwerping van een nalatenschap, een legaat of een wettelijk erfdeel, of een verklaring die als doel heeft zijn aansprakelijkheid te beperken ten aanzien van de schulden van de nalatenschap, ook situaties bestrijkt waarin een nationale rechter wordt verzocht de niet-aanvaarding van de rechtsgevolgen van het verzuim om een dergelijke verklaring binnen de gestelde termijn af te leggen, te bekrachtigen.

Hof: Artikel 13 van verordening (EU) nr. 650/2012 moet aldus worden uitgelegd dat de gerechten in de lidstaat van de gewone verblijfplaats van een persoon die weigert de rechtsgevolgen te aanvaarden van het verzuim om binnen de gestelde termijn een verklaring van verwerping van een nalatenschap af te leggen, niet bevoegd zijn om die niet-aanvaarding te bekrachtigen.

Europees OM

OVERIG

- Het EOM een succes binnen de grenzen van de wet ([bijzonder strafrecht](#))
- Europees Openbaar Ministerie Jaarverslag 2024 ([bijzonder strafrecht](#))
- Artikel: De ontwikkelingen van het Europees Openbaar Ministerie in de Nederlandse rechtspraktijk ([bijzonder strafrecht](#))
- Artikel: Het EOM en de aanpak van internationale btw-fraude: waar ligt de (juridische en letterlijke) grens? ([bijzonder strafrecht](#))
- Artikel: Het EOM en de aanpak van internationale btw-fraude: waar ligt de (juridische en letterlijke) grens? ([bijzonder strafrecht](#))

Europese subsidies

HvJ – ARREST – gevoegde zaken C-471/23 en C-477/23 (Obshtina Veliko Tarnovo en Obshtina Belovo) – 6 maart 2025 – ECLI:EU:C:2025:155 – geen conclusie – arrest

Verordening (EU) nr. 1303/2013 – Artikelen 41 en 47 Handvest EU – Begrip ‘begunstigde’ – Schending nationale regeling inzake overheidsopdrachten – Financiële correctie – Adressaat van een besluit tot toepassing van een financiële correctie

Deze verzoeken zijn ingediend in het kader van twee gedingen, over de wijze waarop besluiten tot toepassing van een financiële correctie kunnen worden genomen naar aanleiding van onregelmatigheden die zijn vastgesteld bij de uitvoering van door middelen van de Europese Unie medegefinancierde projecten.

Hof: Artikel 2, punt 10, van verordening (EU) nr. 1303/2013 moet aldus worden uitgelegd dat een instantie die belast is met het opzetten, of met het opzetten en uitvoeren, van de betrokken concrete acties, maar die geen staatssteun als bedoeld in artikel 2, punt 10, onder a), van die verordening ontvangt, alsmede een instantie die een beheerovereenkomst voor de toekenning van financiële bijstand niet als „hoofdpartner” heeft ondertekend, onder het begrip „begunstigde” in de zin van deze bepaling kan vallen.

Artikel 2, punten 36 en 37, van verordening nr. 1303/2013, zoals gewijzigd bij verordening 2018/1046, verzet zich niet tegen een nationale regeling volgens welke een besluit tot toepassing van een financiële correctie wegens een inbreuk op de regels inzake overheidsopdrachten kan worden gericht tot een andere marktdeelnemer dan die welke deze inbreuk heeft gepleegd, noch tegen het feit dat de aansprakelijkheid voor deze financiële correctie hoofdelijk is, dat deze aansprakelijkheid contractueel kan worden verdeeld tussen deze marktdeelnemer en die welke de inbreuk heeft gepleegd, of dat die aansprakelijkheid wordt gedragen door de marktdeelnemer die de inbreuk heeft gepleegd, mits de financieel aansprakelijke marktdeelnemers konden weten dat zij in geval van een onregelmatigheid bij de uitvoering van het project in kwestie aldus jegens de betrokken managementautoriteit voor die financiële correctie aansprakelijk zouden zijn.

De algemene Unierechtelijke beginselen van behoorlijk bestuur en van eerbiediging van de rechten van verdediging alsmede artikel 47 Handvest EU verzetten zich tegen een nationale praktijk volgens welke een marktdeelnemer die een onregelmatigheid in de zin van artikel 2, punt 36, van verordening nr. 1303/2013, heeft begaan die aanleiding heeft gegeven tot een financiële correctie, niet het recht heeft om deel te nemen aan de procedure tot vaststelling van die financiële correctie en aan de gerechtelijke procedure tot nietigverklaring ervan, op grond dat deze marktdeelnemer zich krachtens een partnerschapsovereenkomst tot de civiele rechter kan wenden, voor zover die marktdeelnemer jegens de betrokken managementautoriteit financieel aansprakelijk is voor de uitvoering van het project in kwestie.

HvJ – ARREST – C-620/23 (NOV ZHIVOT 1919) – 6 maart 2025 – Bulgarije – CLI:EU:C:2025:160 – geen conclusie – arrest

Verordening (EU) nr. 1299/2013 – Uitvoeringsverordening (EU) nr. 447/2014 – Artikelen 41 en 47 Handvest EU – Efro – Terugvordering bij de eerstverantwoordelijke begunstigde van ten gevolge van een onregelmatigheid betaalde bedragen — Instrument voor pretoetredingssteun (IPA II)

Het geding gaat over een financiële correctie naar aanleiding van een onregelmatigheid die is vastgesteld bij de uitvoering van een uit Europese middelen gefinancierd project.

Hof: Artikel 40 en artikel 46, lid 6, van uitvoeringsverordening (EU) nr. 447/2014, gelezen in samenhang met artikel 27, lid 2, van verordening (EU) nr. 1299/2013 verzetten zich ertegen dat een managementautoriteit die is gevestigd in een lidstaat die deelneemt aan een programma voor grensoverschrijdende samenwerking in het kader van het instrument voor pretoetredingssteun (IPA II), een besluit tot vaststelling van een financiële correctie uitsluitend richt tot de marktdeelnemer die een onregelmatigheid in de zin van artikel 2, punt 36, van verordening (EU) nr. 1303/2013, heeft begaan, terwijl er in het kader van dat programma een eerstverantwoordelijke begunstigde is aangewezen die verantwoordelijk is voor de volledige uitvoering van de betrokken concrete actie, en dus ook voor de terugbetaling van onverschuldigd betaalde bedragen, maar niet in die lidstaat is gevestigd.

Familieleven en familierecht

 EHRM – ARREST – T.A. t. Zwitserland – 6 maart 2025 – 13437/22 – ECLI:CE:ECHR:2025:0306JUD001343722 – persbericht – arrest

Artikel 8 EVRM – Gezinsleven – Weigering adoptieverzoek na adoptie in Ethiopië – Geen schending

Klaagster, geboren in 1967, heeft in 2016 in Ethiopië een baby gevonden en de Ethiopische autoriteiten hebben vervolgens de adoptie door klaagster geautoriseerd. In 2017 heeft ze het kind naar Zwitserland gebracht. De Zwitserse autoriteiten hebben klaagsters verzoek om het kind te adopteren uiteindelijk afgewezen in 2021.

EHRM: De weigering om adoptie toe te staan vormt een inmenging in klaagsters recht op gezinsleven. De relatie tussen klaagster en het kind is niet verbroken door de beslissingen van de nationale autoriteiten. Klaagster heeft de wettelijke voogdij over het kind gekregen en het kind kan op twaalfjarige leeftijd de Zwitserse nationaliteit aanvragen. Klaagster heeft kennelijk geen specifieke obstakels of praktische moeilijkheden ondervonden bij het uitoefenen van het gezinsleven met het kind. De nationale rechter beoordeelde de financiële situatie van klaagster, haar gezondheidstoestand en de afwijzing door de autoriteiten van haar verzoek om adoptie, en concludeerde dat haar omstandigheden niet voldeden aan de wettelijke vereisten voor adoptie. Klaagster heeft de wettelijke procedures omzeild bij de overbrenging van het kind naar Zwitserland. Dat kan volgens de rechter niet worden gerechtvaardigd onder het voorwendsel van het belang van het kind. Klaagsters recht op gezinsleven weegt daarom minder zwaar dan de publieke belangen. Het EHRM ziet geen reden om anders te oordelen dan de nationale rechter. Geen schending van artikel 8 EVRM.

 EHRM – ARREST – N.S. t. het VK – 25 maart 2025 – 38134/20 – ECLI:CE:ECHR:2025:0325JUD003813420 – persbericht – arrest

Artikel 8 EVRM – Adoptiebesluit rechter tegen wil van moeder – Voldoende betrokkenheid bij de procedure – Geen schending

Klaagster heeft de Britse nationaliteit. Ze klaagt over de adoptie tegen haar wil, van haar zoon Y. In 2013 zijn haar zoon Y en zijn broer X in een pleeggezin geplaatst nadat zij was opgenomen vanwege psychische problemen. In 2014 mochten de kinderen weer terug naar hun moeder, maar een jaar later zijn ze weer uit huis geplaatst omdat klaagster een terugval had. Vervolgens mocht X weer bij klaagster wonen maar heeft de rechter bevolen dat Y ter adoptie zou worden afgestaan.

Volgens klaagster is artikel 8 EVRM geschonden door het verbreken van de familiebanden tussen haar en haar zoon Y. Zij voert in het bijzonder aan dat de rechter haar verzoek om een speciale

voogdijbeschikking, die de toekomstige adoptieouder in staat zou hebben gesteld om voor Y te kunnen zorgen met behoud van de juridische banden met zijn biologische familie, heeft afgewezen.

De vaststelling van het adoptiebesluit valt volgens het EHRM binnen de beoordelingsmarge van de verwerende staat. Klaagster heeft volledig kunnen deelnemen aan de procedure die tot de adoptiebeschikking heeft geleid. Zij heeft de gelegenheid gekregen om zich te verzetten tegen de adoptiebeschikking op basis van haar gewijzigde omstandigheden en de adoptieprocedure is opgeschort in afwachting van haar beroep buiten de termijn tegen de plaatsingsbeschikking. Zij is in de gelegenheid gesteld haar standpunt kenbaar te maken, waarmee de rechter naar behoren rekening heeft gehouden. Zij heeft uitstel gekregen om beroep in te stellen vanwege de gevolgen van de beslissing voor haar rechten uit hoofde van het EHRM. Het Hof is er daarom van overtuigd dat klaagster in voldoende mate bij het besluitvormingsproces betrokken is geweest en dat zij haar zaak volledig heeft kunnen uiteenzetten. Geen schending van artikel 8 EVRM.

HvJ – ARREST – C-395/23 (Anikovi) – 6 maart 2025 – Bulgarije – ECLI:EU:C:2025:142 – conclusie – arrest

Verordening (EU) 2019/1111 – Verordening (EU) nr. 1215/2012 – Justitiële samenwerking in burgerlijke zaken – Maatregel inzake de beschikking over het vermogen van een kind – Bevoegdheid op het gebied van ouderlijke verantwoordelijkheid – Uitsluiting van de staat en de bevoegdheid van natuurlijke personen – Bilaterale overeenkomst tussen Bulgarije en Rusland – Bilaterale overeenkomst van vóór de toetreding van Bulgarije tot de EU – Verschillen tussen deze regels en de regels van verordening 2019/1111

In 2023 werd bij de verwijzende rechter (rechter in eerste aanleg), een verzoek ingediend namens twee minderjarige kinderen met de Russische nationaliteit, van wie de gewone verblijfplaats in Duitsland is, om goedkeuring te verkrijgen voor de verkoop van hun eigendomsaandelen in drie in Bulgarije gelegen onroerende goederen die zij hebben geërfd na het overlijden van hun vader. Volgens het Roemeense recht moet een verkoop van onroerende goederen van een kind, gelet op het belang van het kind, namelijk worden goedgekeurd door de territoriaal bevoegde rechter in eerste aanleg, alvorens de verkoop notarieel kan worden verleden. De verwijzende rechter vraagt zich echter af of de Bulgaarse gerechten bevoegd zijn in een situatie als die van het hoofdgeding.

De verwijzende rechter vraagt of een verzoek om rechterlijke goedkeuring voor de verkoop van eigendomsaandelen van een minderjarig kind in onroerende goederen die in een andere lidstaat zijn gelegen, namens dit kind dat zijn gewone verblijfplaats heeft in een lidstaat, valt binnen de werkingssfeer van de Brussel II ter-verordening of die van de Brussel I bis-verordening. Ook wordt gevraagd of een bilateraal verdrag tussen een lidstaat en een derde staat van vóór de toetreding van die lidstaat tot de Unie, kan afwijken van de bepalingen van de Brussel II ter-verordening ondanks dat het niet is vermeld in hoofdstuk VIII van deze verordening.

Hof: Verordening (EU) 2019/1111 moet aldus worden uitgelegd dat de rechterlijke goedkeuring waar om wordt verzocht namens een minderjarig kind dat zijn gewone verblijfplaats heeft in een lidstaat, voor de verkoop van de eigendomsaandelen van dat kind in onroerende goederen die in een andere lidstaat zijn gelegen, valt onder de ouderlijke verantwoordelijkheid in de zin van artikel 1, lid 1, onder b), van deze verordening, aangezien dit een maatregel ter bescherming van het kind zoals bedoeld in lid 2, onder e), van dit artikel betreft, waardoor krachtens artikel 7, lid 1, van deze verordening, voor het verlenen van een dergelijke goedkeuring, in beginsel de gerechten bevoegd zijn van de lidstaat waar het kind zijn gewone verblijfplaats heeft op het moment dat de zaak aanhangig wordt gemaakt.

Artikel 351 VWEU moet aldus worden uitgelegd dat het de verhoudingen regelt tussen, enerzijds, een verdrag dat een lidstaat vóór zijn toetreding tot de Europese Unie heeft gesloten met een of meerdere derde staten en, anderzijds, verordening 2019/1111, omdat dit verdrag, hoewel het niet wordt vermeld in hoofdstuk VIII van deze verordening, rechten verleent waarvan de derde staat die partij is bij dit

verdrag de nakoming door de betrokken lidstaat kan eisen. In het geval dat een dergelijk verdrag onverenigbaar is met verordening 2019/1111 en een gerecht van deze lidstaat die onverenigbaarheid niet kan vermijden in het kader van een bij hem aanhangige procedure die betrekking heeft op een aangelegenheid die wordt geregeld door zowel dat verdrag als die verordening, kan dit gerecht de regels van het verdrag toepassen in plaats van die van de verordening, totdat de nodige maatregelen voor het opheffen van de onverenigbaarheid in werking zijn getreden, met dien verstande dat de betrokken lidstaat gebruik moet maken van alle passende middelen om dergelijke maatregelen vast te stellen en ten uitvoer te leggen.

HvJ – ARREST – C-61/24 (Lindenbaumer) – 20 maart 2025 – Duitsland – ECLI:EU:C:2025:197 – geen conclusie – arrest

Verordening (EU) nr. 1259/2010 – Toepasselijke recht inzake echtscheiding en scheiding van tafel en bed – Begrip ‘gewone verblijfplaats’ van de echtgenoten – Diplomatieke status van een van de echtgenoten – Verdrag van Wenen inzake diplomatiek verkeer

Samenvatting onder: IPR

HvJ – ARREST – C-67/24 (Amazov) – 27 maart 2025 – Bulgarije – ECLI:EU:C:2025:214 – geen conclusie – arrest

Verordening (EG) nr. 4/2009 – Bevoegdheid inzake onderhoudsverplichtingen – Bepaling van het bevoegde gerecht – Uitkeringen van levensonderhoud vastgesteld bij beslissing van een gerecht van een derde staat – Onderhoudsgerechtigden die in een derde staat wonen – Onderhoudsplichtige die onderdaan is van een lidstaat en daar zijn gewone verblijfplaats heeft – Vordering tot wijziging van een beslissing van een gerecht van een derde staat – Vordering ingediend bij een gerecht in een lidstaat

Verzoeker R. K., die de Bulgaarse nationaliteit bezit, was gehuwd met K. Ch., die de Canadese nationaliteit heeft. Zij hebben twee kinderen gekregen, D. K. en E. K., die Canadese en Bulgaarse onderdanen zijn. In 2017 heeft het hooggerechtshof van de provincie Québec in Canada, de echtscheiding van R. K. en K. Ch. uitgesproken en uitspraak gedaan over de ouderlijke verantwoordelijkheid. Bij dat arrest heeft deze rechter verzoeker ertoe verplicht elk van beide kinderen een bedrag aan kinderalimentatie te betalen en zijn voormalige echtgenote een bedrag aan partneralimentatie. Verzoeker is sinds 2018 werkloos en in Canada is 2018 zijn faillissement uitgesproken. Sinds 2019 woont verzoeker in Bulgarije. Verzoeker heeft bij de rechter in eerste aanleg een vordering ingesteld tot wijziging van de vastgestelde onderhoudsverplichtingen, strekkende tot verlaging van het bedrag van de toegekende alimentatie voor een van die kinderen en tot intrekking van de alimentatie die is vastgesteld ten gunste van zijn voormalige echtgenote en het andere ondertussen meerderjarige kind. Op de datum van indiening van deze vordering woonde verzoeker in het hoofdgeding in de stad Sofia (Bulgarije) en woonden verweerders in het hoofdgeding in Canada. De rechter heeft in eerste instantie de procedure beëindigd omdat de Bulgaarse rechter niet internationaal bevoegd was. Deze rechter heeft op basis van met name overweging 15 van verordening nr. 4/2009 vastgesteld dat deze verordening van algemene toepassing is en ook geldt ten aanzien van derde landen zoals Canada. In hoger beroep is die uitspraak vernietigd en is de zaak terugverwezen naar de rechter in eerste aanleg.

Het verzoek om een prejudiciële beslissing betreft de uitlegging van overweging 15 en de artikelen 3 en 6 tot en met 8 van verordening (EG) nr. 4/2009

Hof: Artikel 1, lid 1, van verordening (EG) nr. 4/2009, gelezen in het licht van overweging 15 van deze verordening, moet aldus worden uitgelegd dat een vordering tot wijziging van een door een gerecht van een derde staat die geen partij is bij het Verdrag inzake de internationale inning van levensonderhoud voor kinderen en andere familieleden gegeven beslissing inzake onderhoudsverplichtingen, welke vordering ten dele ertoe strekt een alimentatiebedrag te verlagen en ten dele ertoe strekt de betrokken verplichtingen te beëindigen en door de onderhoudsplichtige die onderdaan is van een lidstaat en zijn gewone verblijfplaats heeft op het grondgebied van die lidstaat, bij een gerecht van die lidstaat is ingesteld tegen de onderhoudsgerechtigden die hun gewone verblijfplaats op het grondgebied van die derde staat hebben, van wie er één onderdaan is van uitsluitend die derde staat en de anderen onderdaan zijn van die derde staat en van deze lidstaat, binnen de werkingssfeer van deze verordening valt.

Artikel 6 van verordening nr. 4/2009 moet aldus worden uitgelegd dat de regel van subsidiaire bevoegdheid van de gerechten van de lidstaat van de gemeenschappelijke nationaliteit van de partijen van toepassing is wanneer verweerders naast de nationaliteit van de lidstaat van het aangezochte gerecht, de nationaliteit van een derde staat bezitten.

Artikel 7 van verordening nr. 4/2009 moet aldus worden uitgelegd dat het begrip „uitzonderingsgevallen” in de zin van dit artikel, op grond waarvan het gerecht van een lidstaat van een geschil kennis kan nemen krachtens de in dat artikel neergelegde bevoegdheidsregel van het forum necessitatis, de situatie omvat waarin een vordering tot wijziging van een door een gerecht van een derde staat die geen partij is bij het Verdrag inzake de internationale inning van levensonderhoud voor kinderen en andere familieleden gegeven beslissing inzake onderhoudsverplichtingen, welke vordering ertoe strekt de betrokken verplichtingen te beëindigen, door de onderhoudsplichtige die onderdaan is van een lidstaat en zijn gewone verblijfplaats heeft op het grondgebied van die lidstaat, bij een gerecht van die lidstaat is ingesteld tegen de onderhoudsgerechtigde die onderdaan is van die derde staat en zijn gewone verblijfplaats op het grondgebied van die derde staat heeft, mits een dergelijke vordering redelijkerwijs niet aanhangig kan worden gemaakt of kan worden gevoerd of onmogelijk blijkt te zijn voor de gerechten van de betrokken derde staat.

 EU-Hof verduidelijkt de werkingssfeer van de EU-Alimentatieverordening ([ECER](#))

NOOT – EHRM 6 februari 2025, [Caldarar e.a. t. Polen](#)

Caldarar and Others v. Poland: A win for Roma rights, but not in every respect ([Strasbourg observers](#))

EHRM factsheets en case-law guide

- [Children's rights](#)
- [Gestational surrogacy](#)
- [International child abductions](#)
- [Parental rights](#)
- [Protection of minors](#)
- [Reproductive rights](#)
- [Guide on Article 8 ECHR - right to respect for private and family life, home and correspondence](#)
- [Guide on Article 12 ECHR - right to marry ECHR-KS Key Theme – Rights of the child Contact rights](#) nieuw
- [ECHR-KS Key Theme – Article 8 Filiation](#) nieuw
- [ECHR-KS Key Theme – Article 8 Right of the child to be heard in domestic proceedings on family matters](#) nieuw
- [ECHR-KS Key Theme - Article 8 Surrogacy](#) nieuw

Financiële markt en diensten, EMU, Bankenunie

HvJ – CONCLUSIE – C-549/23 (American Express) – 6 maart 2025 – A-G De La Tour – Nederland – CBb – ECLI:EU:C:2025:152 – conclusie

Verordening (EU) 2015/751 – Afwikkelingsvergoedingen voor op kaarten gebaseerde betalingstransacties – Mededinging – Maximumbedrag afwikkelingsvergoedingen – Door een co-brandingpartner ontvangen vergoedingen uit een betaalkaartschema – Aftrek van de handelarenvergoeding – Aftrek van de waarde van de door de co-brandingpartner verrichte prestaties

Amex is in 2010 een samenwerking aangegaan met KLM. Eén van de onderdelen van de samenwerking betreft de toegang tot het loyaliteitsprogramma van KLM, genaamd Flying Blue, waarbij klanten miles verdienen wanneer zij onder meer uitgaven doen met de Amex kredietkaart. In 2018 werd de overeenkomst voortgezet, hoewel ook Visa en Mastercard interesse hadden getoond. De ACM heeft vastgesteld dat Amex een te hoge vergoeding betaalt aan KLM voor de samenwerking (op grond van EU-regelgeving). De vraag is o.a. of betalingen door een co-brandingpartner van een driepartijenbetaalkaartschema (zoals Amex) aan een partner (zoals KLM) moeten worden beschouwd als nettocompensatie en of deze betalingen vallen onder de verordening betreffende afwikkelingsvergoedingen. De vragen gaan ook over de interpretatie van de verordening met betrekking tot co-brandingpartners die geen uitgevers zijn in de zin van de verordening.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 2, punt 11, van verordening (EU) 2015/751, gelezen in samenhang met artikel 1, lid 5, van deze verordening, moet aldus worden uitgelegd dat de nettocompensatie overeenkomt met het nettototaalbedrag aan betalingen, kortingen of stimulansen dat de co-brandingpartner ontvangt van, met name, het met co-branding aangevulde driepartijenbetaalkaartschema, ook indien de co-brandingpartner geen uitgever is.

Artikel 4 van verordening 2015/751, gelezen in samenhang met artikel 2, punt 10, tweede volzin daarvan, moet aldus worden uitgelegd dat de nettocompensatie rechtstreeks binnen de werkingssfeer van dit artikel 4 valt.

Artikel 5 van verordening 2015/751 moet aldus worden uitgelegd dat de vergoedingen, met inbegrip van de nettocompensatie, die een co-brandingpartner ontvangt, binnen de werkingssfeer van dit artikel vallen, zelfs indien die co-brandingpartner geen uitgever is;

– elke overeengekomen vergoeding, met inbegrip van de nettocompensatie, waarvan ofwel het oogmerk ofwel het effect gelijkwaardig is aan de afwikkelingsvergoeding, die een co-brandingpartner in verband met betalingstransacties of daaraan gerelateerde activiteiten ontvangt van een betaalkaartschema, een accepteerder of enige andere intermediair, wordt beschouwd als onderdeel van de afwikkelingsvergoeding, en het criterium van de uitbreiding van de activiteiten van het betaalkaartschema relevant is voor de beoordeling van de gelijkwaardigheid van dit oogmerk of effect.

Artikel 2, punt 11, van verordening 2015/751 moet aldus worden uitgelegd dat:

– de door de handelaar betaalde handelarenvergoeding niet in mindering mag worden gebracht op de betalingen, kortingen of stimulansen die hij als co-brandingpartner in verband met op kaarten gebaseerde betalingstransacties of daaraan gerelateerde activiteiten ontvangt van een met co-branding aangevuld driepartijenbetaalkaartschema;

– voor de berekening van de nettocompensatie niet alleen de monetaire vergoedingen, maar ook de prestaties – die per geval moeten worden gewaardeerd, rekening houdend met de reële economische waarde ervan die de co-brandingpartner aan het driepartijenbetaalkaartschema betaalt – in mindering mogen worden gebracht op de vergoedingen die de co-brandingpartner ontvangt van dit schema.

HvJ – CONCLUSIE – C-4/24 P (BNP Paribas/CRU) – 6 maart 2025 – A-G Medina – ECLI:EU:C:2025:159 – [conclusie](#)

Verordening nr. 806/2014 – Uitvoeringsverordening 2015/81 – Bankenunie – Gemeenschappelijk afwikkelingsmechanisme voor kredietinstellingen en bepaalde beleggingsondernemingen (GAM) – Gemeenschappelijk afwikkelingsfonds (GAF) – Bedragen betaald als zekerheid voor onherroepelijke betalingstoezeggingen – Besluit Gemeenschappelijke Afwikkelingsraad (GAR) om betaalde bedragen niet terug te geven

BNP Paribas heeft verzocht om vernietiging van het arrest van het Gerecht in zaak T-688/21. Bij dat arrest heeft het Gerecht het op grond van artikel 272 VWEU en artikel 340, eerste alinea, VWEU ingestelde beroep van rekwirante verworpen, dat in wezen strekte tot teruggave door de Gemeenschappelijke Afwikkelingsraad (GAR) van de zekerheden die waren gesteld ter dekking van de onherroepelijke betalingstoezeggingen die rekwirante tussen 2016 en 2021 was aangegaan overeenkomstig de bij verordening (EU) nr. 806/2014 en uitvoeringsverordening (EU) 2015/81 opgelegde verplichtingen. Volgens BNP Paribas vormde de weigering om haar die zekerheden terug te geven een ongerechtvaardigde verrijking die bij wege van schadevergoeding moest worden vergoed.

Volgens rekwirante, gesteund door Frankrijk en de Franse bankenfederatie, had het Gerecht, gelet op de duidelijke bewoordingen van de toepasselijke bepalingen – waaronder artikel 7, lid 3, van uitvoeringsverordening 2015/81 – de voorkeur moeten geven aan een letterlijke uitlegging van die bepalingen boven een contextuele en teleologische uitlegging ervan. Het Hof zal dus moeten bepalen welke betekenis aan die bepalingen moet worden gegeven en daarbij de juiste hermeneutische benadering bij de uitlegging ervan aangeven.

A-G geeft het Hof in overweging: de hogere voorziening af te wijzen.

GERECHT EU – ARREST – T-441/21, T-449/21, T-453/21, T-455/21, T-456/21 and T-462/21 (UBS group e.a.) – 26 maart 2025 – ECLI:EU:T:2025:337 – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 101 VWEU – Artikel 53 EER-overeenkomst – Kartel op de markt voor Europese overheidsobligaties

Samenvatting onder: [mededinging](#)

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-70/25 \(Tukowiecka\)](#), verwijzing uit **Polen** over **niet-toegestane betalingstransactie** als gevolg van **oplichting** en de vraag of een **bank** mag weigeren om dat bedrag terug te betalen aan de rekeninghouder

OVERIG

- A.M. ter Haar, Beroepsmogelijkheden van banken en aandeelhouders bij afwikkeling onder het Gemeenschappelijk Afwikkelingsmechanisme, in: [SEW 2025/3](#)
- Commissie keurt mededeling over spaar- en investeringsunie (SIU) goed ([ECER](#))
- Artificial intelligence in financial services - new report by Finance Watch ([ECLB](#))

GBVB – Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid en defensie

HvJ – ARREST – C-44/23 P (PKK/Raad) – 13 maart 2025 – ECLI:EU:C:2025:181 – geen conclusie – arrest

Gemeenschappelijk standpunt 2001/931/GBVB – Bevriezing van tegoeden – Handhaving van een organisatie op de lijst van personen, groepen en entiteiten die betrokken zijn bij terroristische daden – Toepasselijkheid op situaties van gewapend conflict – Terroristische groepering – Aard van de verrichte handelingen en onderliggende redenen van die handelingen – Afstand in de tijd – Voortbestaan van het gevaar van betrokkenheid bij terroristische activiteiten – Evenredigheid – Motiveringsplicht

Hof: De hogere voorziening wordt afgewezen.

HvJ – ARREST – C-271/24 P (Shuvalov) – 13 maart 2025 – ECLI:EU:C:2025:180 – persbericht – geen conclusie – arrest

Beperkende maatregelen – Situatie in Oekraïne – Bevriezing van tegoeden – Opneming van de naam van rekwirant

Hof: De hogere voorziening wordt afgewezen.

- War in Ukraine: the Court of Justice confirms the restrictive measures adopted against Mr Igor Shuvalov, former Deputy Prime Minister of the Russian Government ([persbericht curia](#))

GERECHT – ARREST – T-1042/23 (BSW - management company of "BMC" holding/Raad) – 19 maart 2025 – ECLI:EU:T:2025:314 – arrest

Beperkende maatregelen – Betrokkenheid van Belarus bij de Russische agressie tegen Oekraïne – Bevriezing van tegoeden – Plaatsing van verzoeksters naam op lijst – Steun aan Loekasjenko-regime – Profijt dat van het Loekasjenko-regime wordt getrokken – Eigendomsrecht – Vrijheid van ondernemerschap

Deze zaak houdt verband met de beperkende maatregelen die de Europese Unie sinds 2004 heeft vastgesteld met het oog op de situatie in Belarus wat de democratie, de rechtsstaat en de mensenrechten betreft en in het licht van de betrokkenheid van Belarus bij de Russische agressie tegen Oekraïne. Met haar beroep krachtens artikel 263 VWEU vordert verzoekster, (BSW – management company of „BMC” holding, een Belarussische vennootschap die actief is op het gebied van ijzer- en staalproducten), nietigverklaring van uitvoeringsbesluit (GBVB) 2023/1592 tot uitvoering van besluit 2012/642/GBVB en uitvoeringsverordening (EU) 2023/1591, voor zover die handelingen haar betreffen.

Ter ondersteuning van haar beroep voert verzoekster twee middelen aan, namelijk ten eerste, dat er sprake is van een „kennelijke” beoordelingsfout en, ten tweede, dat de aan verzoekster opgelegde bevrozing van tegoeden een beperking vormt van de uitoefening van de in het Handvest erkende rechten en vrijheden en van de wezenlijke inhoud van die rechten en vrijheden, en dan met name van het eigendomsrecht en van de vrijheid van ondernemerschap.

Gerecht: Het beroep wordt verworpen.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-67/25 (Traugott Ickeröth), verwijzing uit **Duitsland** over beperkende maatregelen tegen Rusland en de vraag of het in artikel 2 *septies*, lid 1, van **verordening nr. 833/2014** gebruikte begrip „exploitanten” ook ziet op **natuurlijke personen die met een door hen geëxploiteerde website enkel inkomsten in de vorm van vrijwillige bijdragen van derden (donaties of schenkingen) genereren?**
- C-147/25 (Inter Rao Lietuva), verwijzing uit **Litouwen** over **beperkende maatregelen**, plaatsing op **sanctielijst** en het in **artikel 41 Handvest** neergelegde **beginsel van behoorlijk bestuur**

OVERIG

- Commissie en Hoge Vertegenwoordiger presenteren Witboek over de toekomst van de Europese defensie (ECER)
- Europese Commissie presenteert voorstel voor financiële bijstand aan EU-lidstaten ten behoeve van defensie-investeringen (SAFE) (ECER)
- Commissie presenteert mededeling over het kaderen van verhoogde defensie-uitgaven (ECER)
- Commissie en Hoge Vertegenwoordiger publiceren gezamenlijke mededeling over de strategie voor de paraatheidsunie (ECER)
- Commissievoorzitter Von der Leyen presenteert plan om Europa te herbewapenen (ECER)
Commissievoorzitter Von der Leyen heeft in een brief aan de regeringsleiders en staatshoofden van de lidstaten het plan uiteengezet om Europa te herbewapenen (ReArm Europe). Het plan omvat een reeks voorstellen waarbij centraal staat hoe alle beschikbare financiële hefboomen kunnen worden gebruikt om de lidstaten te helpen hun uitgaven voor defensiecapaciteit snel en aanzienlijk te verhogen.

Geneesmiddelen

HvJ – ARREST – C-589/23 (Cassella-med) – 13 maart 2025 – Duitsland – ECLI:EU:C:2025:173
– geen conclusie – arrest

Richtlijn 2001/83/EG – Richtlijn 93/42/EEG – Geneesmiddelen voor menselijk gebruik – Begrip „geneesmiddel naar werking” – Begrip „farmacologisch effect” – Stof die zich op omkeerbare wijze aan bacteriën hecht om te verhinderen dat deze zich aan menselijke cellen hechten – Indeling als „medisch hulpmiddel” of als „geneesmiddel” – Medische hulpmiddelen – Begrip „medisch hulpmiddel”

Cassella-med verhandelt het product Femannose als medisch hulpmiddel „ter behandeling en het voorkomen van blaasontsteking en andere urineweginfecties”. De voornaamste bestanddelen van dit product waren D-mannose en cranberry-extract. Sinds oktober 2017 verhandelt zij onder de benaming „Femannose N” een product dat, anders dan Femannose, geen cranberry-extract bevat. VSW (een vereniging van handelaars in geneesmiddelen en medische hulpmiddelen) spande een rechtszaak aan omdat zij deze producten als geneesmiddelen beschouwt zonder vergunning. Het Oberlandesgericht Köln oordeelde dat D-mannose een farmacologisch effect heeft doordat het voorkomt dat bacteriën zich aan de blaaswand hechten. Cassella-med en MCM Klosterfrau betoogden echter dat dit geen farmacologisch effect is. De zaak werd geschorst en het Bundesgerichtshof vroeg het Europese Hof om een prejudiciële beslissing over de vraag of D-mannose in dit geval een farmacologisch effect heeft.

Hof: Artikel 1, punt 2, onder b), van richtlijn 2001/83/EG moet aldus worden uitgelegd dat een stof die door een omkeerbare hechting aan bacteriën verhindert dat deze zich aan menselijke cellen hechten, moet worden geacht een „farmacologisch effect” in de zin van deze bepaling te bewerkstelligen.

HvJ – CONCLUSIE – [C-715/23 \(Farmacija\)](#) – 13 maart 2025 – A-G Norkus – Slovenië – [ECLI:EU:C:2025:187](#) – [conclusie](#)

Richtlijn 2014/23/EU – Procedures voor het plaatsen van concessieovereenkomsten – Werkingssfeer – Exploitatie van een apotheek

Samenvatting onder: [Diensten](#)

HvJ – CONCLUSIE – [C-2/24 P \(Teva Pharmaceutical Industries en Cephalon/Commissie\)](#) – 27 maart 2025 – A-G Rantos – [ECLI:EU:C:2025:222](#) – [conclusie](#)

Artikel 101 VWEU – Artikel 53 EER-vereenkomst – Besluit waarbij een inbreuk wordt vastgesteld – Mededinging – Markt voor modafinil – Schikkingsovereenkomst inzake octrooien – Het in de handel brengen van een generieke, goedkopere versie van modafinil – Beroep tot nietigverklaring

Samenvatting onder: [mededinging](#)

OVERIG

Commissie presenteert voorstel voor een verordening inzake kritieke geneesmiddelen ([ECER](#))

Gezondheid, levensmiddelen en etikettering

REGELGEVING

Verordening (EU) 2025/327 van het Europees Parlement en de Raad van 11 februari 2025 betreffende de Europese ruimte voor gezondheidsgegevens en tot wijziging van Richtlijn 2011/24/EU en Verordening (EU) 2024/284, [PB L, 2025/327, 5.3.2025](#)

- Betere grensoverschrijdende toegang tot EU-gezondheidsgegevens door nieuwe EU-regels ([ECER](#))

In het Publicatieblad van de EU is een verordening verschenen met betrekking tot een eenvoudiger EU-brede uitwisseling van en toegang tot gezondheidsgegevens. Deze verordening voor een Europese ruimte voor gezondheidsgegevens (European Health Data Space - EHDS) moet burgers betere toegang tot en meer zeggenschap over hun persoonlijke elektronische gezondheidsgegevens bieden.

OVERIG

Rethinking EU Food Law: Addressing Slow Harm in the Age of Ultra-Processed Foods ([European law blog](#))

EHRM factsheets

- [ECHR-KS Key Theme - Article 2 Medical negligence](#) nieuw

Grondrechten (Handvest), EVRM, Raad van Europa

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-861/24 \(Societatea Nationala\)](#), verwijzing uit **Roemenië** over de vraag of het **Handvest** kan worden ingeroepen door een staatsonderneming tegenover een particulier en zo ja of **richtlijn 2019/1158 en artikelen 16 en 17, lid 1 Handvest** zich verzetten tegen een nationale regeling die voorziet in een **algemeen en absoluut ontslagverbod**.

OVERIG

- Europese mensenrechteninstellingen luiden noodklok: pas ‘anti-wegkijkwet’ over mensenrechten en bedrijfsleven niet aan ([college voor de rechten van de mens](#))

De Europese Commissie heeft grote aanpassingen aan de EU-richtlijn over mensenrechten en bedrijfsleven aangekondigd (CSDDD). De voorgestelde aanpassingen tasten de kern van deze richtlijn aan, waardoor de EU-richtlijn niet meer voldoet aan mensenrechtennormen. Het College roept het kabinet en Nederlandse (Euro-)parlementariërs op, om de wijzigingen terug te draaien en ervoor te zorgen dat de richtlijn niet verder wordt afgezwakt.

- Verbod op voorrang statushouders in strijd met mensenrechten ([college voor de rechten van de mens](#))
- Trends 2021-25: Taking stock of the interplay between the European Convention on Human Rights and EU Law ([Johan Callewaert](#))
- P9_TA(2024)0286 — De opname van het recht op abortus in het EU-Handvest van de grondrechten — Resolutie van het Europees Parlement van 11 april 2024 over de opname van het recht op abortus in het EU-Handvest van de grondrechten (2024/2655(RSP)), [PB C, C/2025/1279, 13.3.2025](#)

EHRM factsheets en guides

- [Guide on Article 13 ECHR – Right to an effective remedy](#)
- [Guide on Article 1 ECHR - Obligation to respect human rights – Concepts of “jurisdiction” and imputability](#)
- [Guide on Article 46 ECHR - Binding force and execution of judgments](#)

WIKI

- [Handvest grondrechten EU](#)
- [Europees Hof voor de rechten van de mens \(EHRM\)](#)

Handel en antidumping

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-175/25 \(Jas Forwarding Worldwide \(Belgium\)\)](#), verwijzing uit België in een strafzaak over fraude met antidumpingsrechten, over de uitleg van Uitvoeringsverordeningen 2016/184, 2016/185, 2017/366 en 2017/367, om te kunnen bepalen welke oorsprongsvermeldingen bij zonnepanelen horen die zijn ingevoerd uit China, Taiwan en Maleisië.

Hof van Justitie EU

OVERIG

- *S. Prechal, M. van der Woude*, Hervorming gerechtelijke organisatie – een kwart eeuw na Nice (betreffende de overheveling van bepaalde soorten prejudiciële zaken van het Hof naar het Gerecht), in: [SEW maart 2025](#)
- Besluit van het Gerecht van 5 februari 2025 over de uitzending van terechtzittingen waarin arresten worden uitgesproken of conclusies worden genomen uit hoofde van artikel 110 bis, lid 8, en artikel 219, lid 8, van het Reglement voor de procesvoering, [PB L, 2025/436, 3.3.2025](#)

WIKI

[Hof van Justitie EU](#)

IE - Intellectuele eigendom

HvJ – ARREST – [C-575/23 \(Nationaal Orkest van België NOB\)](#) – 6 maart 2025 – België – [ECLI:EU:C:2025:141](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Richtlijn 2001/29/EG – Richtlijn 2006/115/EG – Richtlijn (EU) 2019/790 – Auteursrecht en naburige rechten – Uitvoerende kunstenaars die onder een administratiefrechtelijk statuut zijn aangeworven – Overdracht van naburige rechten bij regelgeving – Reproductierecht en recht van beschikbaarstelling voor het publiek – Vastleggingsrecht, recht tot uitzending en mededeling aan het publiek en distributierecht – Billijke vergoeding in exploitatiecontracten – Toepassing in de tijd – Begrippen ,handelingen die verricht zijn’ en ,rechten die verkregen zijn’

Naburige rechten worden toegekend aan degenen die meewerken aan een artistieke schepping, in het bijzonder uitvoerende kunstenaars. Deze naburige rechten, die uitvoeringen van uitvoerende kunstenaars beschermen tegen ongeoorloofde exploitatie, zijn van soortgelijke aard als het auteursrecht. Niet alleen betreffen zij in grote lijnen dezelfde exploitatiehandelingen, maar zij hebben

ook hetzelfde exclusieve karakter in die zin dat zij het mogelijk maken het gebruik van deze uitvoeringen toe te staan of te verbieden.

Uitvoerende kunstenaars bevinden zich echter vaak in situaties die de uitoefening van hun rechten complexer maken dan die van het auteursrecht. Zij oefenen veel vaker dan auteurs hun activiteit uit in het kader van een arbeidsverhouding. Zo treden musici vaak op als deel van een orkest.

De vraag is o.a. in hoeverre de naburige rechten van uitvoerende kunstenaars die als overheidspersoneel werkzaam zijn, bij verordening kunnen worden beperkt teneinde de goede werking van de instelling waartoe zij behoren, te waarborgen. Het hof oordeelt dat dit in strijd is met de richtlijnen.

Hof: Artikel 2, onder b), en artikel 3, lid 2, onder a), van richtlijn 2001/29/EG, alsmede artikel 3, lid 1, onder b), artikel 7, lid 1, artikel 8, lid 1, en artikel 9, lid 1, onder a), van richtlijn 2006/115/EG verzetten zich tegen een nationale regeling waarbij de naburige rechten van onder een administratiefrechtelijk statuut aangeworven uitvoerende kunstenaars voor de prestaties die zij in het kader van hun opdracht in dienst van die werkgever verrichten, zonder hun voorafgaande toestemming bij regelgeving worden overgedragen om door die werkgever te worden geëxploiteerd.

- e HvJ EU: Richtlijnen verzetten zich tegen regelgeving waarbij naburige rechten van uitvoerende kunstenaars door werkgever worden geëxploiteerd ([Boek9](#))
- e Het ONB-arrest: België moet wetgeving over overdracht van naburige rechten aan werkgever aanpassen ([IE forum](#))

HvJ – CONCLUSIE – [C-211/24 \(LEGO\)](#) – 6 maart 2025 – A-G Szpunar – Hongarije – [ECLI:EU:C:2025:153](#) – [conclusie](#)

Verordening (EG) nr. 6/2002 – Gemeenschapsmodellen – Modulaire systemen – “LEGO-uitzondering” – Draagwijdte van de bescherming – Begrippen ‘geïnformeerde gebruiker’ en ‘algemene indruk’

Het industriële-eigendomsrecht van de Unie maakt een duidelijk onderscheid met betrekking tot de rol van de verschillende categorieën beschermde rechten: octrooien beschermen technische uitvindingen, terwijl modellen de verschijningsvorm van voortbrengselen beschermen; merken beschermen op hun beurt het verband tussen producten en diensten en de fabrikanten of leveranciers ervan. Dit onderscheid is van het allergrootste belang, want het voorkomt monopolisering van unieke oplossingen die onontbeerlijk zijn voor de technische vooruitgang en een onvervalste economische mededinging, door middel van exclusieve rechten die relatief gemakkelijk te verkrijgen zijn en een zeer lange of zelfs onbepaalde geldigheidsduur hebben. Om de doeltreffendheid van dit onderscheid te waarborgen, bepaalt het Unierecht inzake modellen dat de uiterlijke kenmerken van een voortbrengsel die uitsluitend door de technische functie ervan worden bepaald, evenals de kenmerken die onontbeerlijk zijn voor de interoperabiliteit van voortbrengselen van verschillend fabricaat, niet worden beschermd.

Er bestaat echter een uitzondering op deze regel met betrekking tot „modulaire systemen”, volgens welke modellen die tot doel hebben de verbinding van onderdelen binnen een dergelijk systeem mogelijk te maken, kunnen worden beschermd. Deze uitzondering wordt vaak de „Lego-uitzondering” genoemd, aangezien de belangrijkste begunstigde het bekende systeem van bouwstenen is dat elk kind tussen 3 en 103 jaar kent en dat onder het merk Lego op de markt wordt gebracht.

Het overgrote deel van de Lego-systeem octrooien is in de jaren 1970 en 1980 verstreken en de fabrikant van Lego-bouwstenen kreeg concurrentie van fabrikanten van blokjes die geïnspireerd waren op – en compatibel waren met – zijn eigen systeem. Het bestaan van de „Lego-uitzondering” maakt het niettemin mogelijk de bescherming van het Lego-systeem van bouwstenen en indirect van de technische oplossing die eraan ten grondslag ligt, te handhaven door modelrechten. De onderhavige zaak - wederom betreffende de bekende LEGO bouwstenen - biedt het Hof de gelegenheid om de

draagwijdte van deze bescherming te verduidelijken in het licht van de doelstellingen van de bescherming die verschillende categorieën intellectuele-eigendomsrechten in het Unierecht verlenen.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 10 van verordening (EG) nr. 6/2002 moet aldus worden uitgelegd dat de draagwijdte van de onder artikel 8, lid 3, van deze verordening vallende bescherming van een model wordt bepaald aan de hand van de algemene indruk die dit model wekt bij een geïnformeerde gebruiker die, zonder een ontwerper of een technisch deskundige te zijn, verschillende in de betrokken sector bestaande modellen kent, een zekere kennis bezit met betrekking tot de elementen die deze modellen over het algemeen bevatten, en door zijn belangstelling voor de betrokken voortbrengselen blijk geeft van een vrij hoog aandachtsniveau wanneer hij deze gebruikt als onderdelen van het modulaire systeem waarvan zij deel uitmaken. Bij het beoordelen van de draagwijdte van de bescherming wordt rekening gehouden met de mate van vrijheid van de ontwerper van het betrokken model, met inbegrip van de ontwikkeling van de uiterlijke kenmerken van het voortbrengsel die noodzakelijk zijn voor de verbinding.

- 📌 Conclusie AG over de Lego-uitzondering: Via modelrechten Lego's technische bouwsysteem beschermen ([Boek9](#))
- 📌 A-G Szpunar verduidelijkt modelbescherming voor Lego-bouwstenen in EU-recht ([IEforum](#))
- 📌 [Guest Post] Battle of the Bricks – AG Szpunar's Opinion in Lego (C-211/24) in Light of Nokia (C-316/05) ([IPKat](#))

HvJ – CONCLUSIE – C-168/24 (PMJC) – 27 maart 2025 – A-G Emiliou – Frankrijk – ECLI:EU:C:2025:221 – [conclusie](#)

Richtlijnen 2008/95/EG en 2015/2436 – Merk dat overeenkomt met de familienaam van de ontwerper – Gronden voor vervallenverklaring van het merk – Misleitend gebruik – Overdracht van het merk – Handelingen van de nieuwe merkhouder die ertoe strekken de consument te doen geloven dat de ontwerper nog steeds betrokken is bij het ontwerp

Krachtens het Unierecht kan een merk vervallen worden verklaard wanneer het onder meer als gevolg van het gebruik dat ervan wordt gemaakt door de merkhouder het publiek kan misleiden, met name wat betreft de aard, de hoedanigheid of de plaats van herkomst van de waren of diensten waarvoor het merk is ingeschreven.

In deze zaak gaat het om kledingmerken met de naam van de ontwerper. Na een faillissement zijn de rechten op deze Franse merken overgedragen aan PMJC. De ontwerper is nog een tijd blijven samenwerken met die vennootschap, maar later gingen hun wegen uiteen. In het hoofdgeding daagt PMJC de ontwerper voor het gerecht wegens oneerlijke mededinging en stelt zij dat hij inbreuk heeft gemaakt op haar rechten op de betrokken merken. In reconventie vordert de ontwerper vervallenverklaring van de rechten van PMJC op die merken, op grond dat PMJC de consument laat geloven dat hij betrokken blijft bij het ontwerp van de waren waarop het merk betrekking heeft.

Is het mogelijk om een merk dat overeenkomt met de familienaam van de oorspronkelijke ontwerper, vervallen te verklaren op grond dat het, nadat het aan een derde is overgedragen, op zodanige wijze wordt gebruikt dat bij het publiek de indruk wordt gewekt dat de oorspronkelijke ontwerper nog steeds betrokken is bij het ontwerp van de waren waarop het merk betrekking heeft, terwijl dat niet langer het geval is?

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 12, lid 2, onder b), van richtlijn 2008/95/EG en artikel 20, onder b), van richtlijn (EU) 2015/2436 verzetten zich er niet tegen dat een merk dat bestaat uit de familienaam van een ontwerper, vervallen wordt verklaard op grond dat dit merk na de overdracht ervan op zodanige wijze wordt gebruikt dat bij het publiek daadwerkelijk de indruk wordt gewekt dat die ontwerper nog steeds deelneemt aan het ontwerp van de waren waarop dat merk is aangebracht, terwijl dat niet meer het geval is.

Om vast te stellen dat een dergelijk gebruik van een merk als misleidend in de zin van die bepalingen moet worden beschouwd, moet uit het overgelegde bewijsmateriaal blijken dat het betrokken merk zijn wezenlijke functie van herkomstaanduiding niet langer kan vervullen, met name omdat door het gedrag van de merkhouder bij het beoogde publiek daadwerkelijk de valse indruk wordt gewekt dat er een verband bestaat tussen de waren waarop het merk betrekking heeft, en de ontwerper, of wanneer het gebruik van het merk een voldoende ernstig risico van een dergelijke misleiding meebrengt en redelijkerwijs niet langer van het beoogde publiek kan worden verwacht dat het niet aanneemt dat de betreffende ontwerper betrokken is geweest bij het ontwerp van de specifieke waren waarop het merk betrekking heeft.

- 📌 Conclusie AG: Overgedragen familienaammerk vervallenverklaren wanneer het gebruik indruk wekt dat ontwerper nog betrokken is bij creatie ([Boek9](#))

HvJ – CONCLUSIE – C-76/24 (Tradeinn Retail Services) – Duitsland – 27 maart 2025 – A-G Spielmann – ECLI:EU:C:2025:220 – [conclusie](#)

Richtlijn (EU) 2015/2436 – Intellectuele eigendom – Nationale merken – Aan het merk verbonden rechtsgevolgen – Recht om derden te verbieden waren in voorraad te hebben teneinde ze aan te bieden of in de handel te brengen – Begrip ‘daartoe in voorraad hebben’ – Voorraad in andere lidstaat – Onlineverkoop – Verzending van waren naar de lidstaat van de merkenrechtelijke bescherming

Dit verzoek is ingediend door de hoogste federale rechter in burgerlijke en strafzaken dat na beslissingen van de rechter in eerste aanleg en de rechter in hoger beroep in laatste instantie uitspraak moet doen in een geding tussen PH, houder van Duitse merken voor duikaccessoires, en Tradeinn Retail Services S.L., een in Spanje gevestigde vennootschap, betreffende een vordering tot staking van het gebruik van die merken.

Het verzoek om een prejudiciële beslissing betreft de uitlegging van artikel 10, lid 3, onder b), van richtlijn (EU) 2015/2436.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 10, lid 3, onder b), van richtlijn (EU) 2015/2436 moet aldus worden uitgelegd dat:

– de houder van een nationaal merk een derde kan verbieden om in een andere lidstaat op zijn merk inbreukmakende waren in voorraad te hebben teneinde deze waren aan te bieden in het land waar het merk beschermd is of ze daar in de handel te brengen;

– het begrip ‘daartoe in voorraad hebben’ in de zin van deze bepaling het feit omvat dat beslissende invloed kan worden uitgeoefend op de persoon die daadwerkelijk toegang heeft tot de waren teneinde, zelfs indirect, te beslissen wat de bestemming van deze waren is.

GERECHT – ARREST – T-66/24 (Lid/EUIPO) – 12 maart 2025 – ECLI:EU:T:2025:248 – [arrest](#)

Verordening (EG) nr. 6/2002 – Gemeenschapsmodel – Nietigheidsprocedure – Ingeschreven gemeenschapsmodel dat een ledlichtpeertje weergeeft – Niet-inaanmerkingneming van de openbaarmaking van het oudere model – Voorwaarden – Bewijslast

Verzoekster heeft in 2021 bij het EUIPO een vordering tot nietigverklaring van het ingeschreven gemeenschapsmodel ingediend naar aanleiding van een op 12 januari 2017 door interveniënte (Liquidleds Lighting Corp.) ingediende aanvraag. In 2022 heeft de nietigheidsafdeling de vordering tot

nietigverklaring afgewezen. Verzoekster heeft vervolgens bij het EUIPO beroep ingesteld tegen de beslissing van de nietigheidsafdeling. Bij beslissing van 27 november 2023 (zaak R 2336/2022-3) is het beroep verworpen. Met haar beroep krachtens artikel 263 VWEU vordert verzoekster, Lidl Vertriebs GmbH & Co. KG, vernietiging van de beslissing van de kamer van beroep van het EUIPO. Verzoekster voert aan dat er sprake is van een schending van artikel 6, lid 1, onder b), juncto artikel 7, lid 2, van verordening nr. 6/2002.

Gerecht: Het beroep wordt verworpen.

HvJ en Gerecht – overig

<u>T-1187/23</u>	Gerecht bevestigt vervallenverklaring Uniemerkt AMSTERDAM POPPERS wegens gebrek aan gebruik (IE forum)
<u>T-389/24</u>	Gerecht bevestigt verwerping beroep tegen afwijzing oppositie merk 'Undercover Joker' (IE forum)
<u>T-277/24</u>	Gerecht vernietigt EUIPO-besluiten in 4 zaken: "ecovie" toch verwarrend met "ECOVER" (IE forum)
<u>T-73/24</u>	Gerecht bevestigt weigering inschrijving merk 'EAST INDIES GIN' (IE forum)
<u>T-1121/23</u>	Gerecht verwerpt beroep tegen nietigverklaring van het merk AMBER (IE forum)
<u>T-118/24</u>	Gerecht laat merk ROZALIYA jewelry for enlightenment in stand wegens aangetoond gebruik voor sieraden (IE forum)
<u>T-1135/23</u>	Poppers vallen buiten geregistreerde waren: Gerecht bevestigt vervallenverklaring JUNGLE PREMIUM volledig (IE forum)
<u>T-400/24</u>	Geen onderscheidend vermogen bij beeldmerk terreinvoertuig van Mercedes-Benz (IE forum)

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-132/25 (M.M. Ristorazione), verwijzing uit **Italië** over de verenigbaarheid met artikel 9, lid 5, van **richtlijn 2004/48/EG** van een nationale wettelijke bepaling op grond waarvan een **conservatoire maatregel** niet langer gevolgen teweegbrengt wanneer de bodemprocedure niet binnen een dwingende termijn is ingeleid, niet van toepassing is op onverwijld voorlopige voorzieningen en andere conservatoire maatregelen die vooruit kunnen lopen op de gevolgen van de uitspraak in de hoofdzaak.
=> CJEU to address compatibility of Italian anticipatory measures with Enforcement Directive ([IPKat](#))

Insolventie

HvJ – ARREST – C-186/24 (Auto1 European Cars) – 27 maart 2025 – Oostenrijk – ECLI:EU:C:2025:211 – geen conclusie – arrest

Verordening (EU) 2015/848 – Insolventieprocedures – Kennis van de insolventieprocedure – Verbintenissen ten voordele van de schuldenaar die voor de insolventiefunctionaris moeten worden uitgevoerd – Verkoop van een goed (voertuig) door de schuldenaar na de opening van

De rechter heeft een insolventieprocedure tegen een schuldenaar geopend en Metzler als curator benoemd. Die beslissing is op dezelfde dag met inbegrip van de identiteit van de curator, openbaar gemaakt. De schuldenaar heeft een week later in eigen naam een overeenkomst voor de verkoop van een voertuig voor een bedrag van 48.870 EUR gesloten met Auto1, een in Nederland gevestigde vennootschap naar Nederlands recht. Deze overeenkomst is gesloten in de ruimten van het bijkantoor van Auto1 in Oostenrijk.

Het bedrag van 48.870 EUR dat de schuldenaar voor die verkoop heeft ontvangen behoort volgens de curator tot de insolvente boedel omdat de verkoopovereenkomst na de opening van de insolventieprocedure is gesloten. Aangezien Auto1 het voertuig aan een derde had doorverkocht, heeft de curator een vordering ingesteld die ertoe strekt ten voordele van de insolvente boedel een waardecompensatie te verkrijgen die overeenkomt met de verkoopprijs van dat voertuig. De curator heeft de vordering vervolgens uitgebreid tot de marktwaarde van dat voertuig, te weten 62.261 EUR.

Auto1 heeft die vordering betwist, met name op grond van artikel 31 van verordening 2015/848. Volgens haar kan die vordering haar slechts worden tegengeworpen indien zij op het moment van aankoop van het betrokken voertuig op de hoogte was van de opening van de insolventieprocedure.

Hof: Artikel 31, lid 1, van verordening (EU) 2015/848 moet aldus worden uitgelegd dat de verbintenissen die zijn uitgevoerd ten voordele van een schuldenaar die is onderworpen aan een insolventieprocedure, terwijl zij voor de insolventiefunctionaris van deze procedure hadden moeten worden uitgevoerd, ook de uitvoering omvatten van een verbintenis die voortvloeit uit een rechtshandeling die door de schuldenaar na de opening van de insolventieprocedure en na de overdracht van het beheer van het vermogen aan de insolventiefunctionaris is verricht, mits een dergelijke rechtshandeling overeenkomstig het recht van de lidstaat waar de procedure is geopend, kan worden tegengeworpen aan de schuldeisers die partij zijn in die procedure.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-43/25 (SML Maschinen), verwijzing uit **Duitsland** over de vraag of artikel 13 van **verordening 1346/2000** van toepassing is op de **terugvordering van een aandeelhouderslening** wanneer deze onderworpen is aan de **lagere rang van het insolventierecht van de lidstaat** waar de procedure loopt
- C-41/25 (Orsay), verwijzing uit **Duitsland** over de **Insolventieverordening** en de vraag of de belastingautoriteit van een lidstaat (Polen) kan worden opgeroepen in een insolventieprocedure in een andere lidstaat (Duitsland) terzake van de **terugvordering van geld** aan de boedel op grond van een **actio pauliana**? Of staat de soevereine immuniteit van die eerste lidstaat daar aan in de weg?

Institutioneel

HvJ – CONCLUSIE – C-97/23 P (WhatsApp Ireland) – 27 maart 2025 – A-G Capeta – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2025:210 – [conclusie](#)

Verordening (EU) 2016/679 (AVG) – Artikel 263 VWEU – Coherentiemechanisme – Geschillenbeslechting door het Europees Comité voor gegevensbescherming – Ontvankelijkheid van beroep tot nietigverklaring – Beroep tot nietigverklaring — Begrip ‚voor beroep vatbare handeling’ – Begrip ‚Rechtstreekse geraaktheid’ – Begrippen ‚voorbereidende handeling’ en ‚tussentijdse handeling’ – ‚Niet-tegenwerpbaarheid’ van een besluit aan een natuurlijke of rechtspersoon – Beoordelingsbevoegdheid van het orgaan dat dit besluit uitvoert

Samenvatting onder: [Privacy en persoonsgegevens](#)

GERECHT – ARREST – T-349/23 (Semedo/Parlement) – 12 maart 2025 – ECLI:EU:T:2025:252 – [persbericht](#) – [arrest](#) (Engelse taalversie)

Europees Parlement – Parlements lid – Besluiten van de voorzitter van het Parlement – Besluit dat een parlementaire medewerker psychisch geweld heeft ondergaan – Sanctie aan een parlements lid – Sanctie van het verlies van het recht op verblijfsvergoeding voor 10 dagen – Recht om te worden gehoord – Rechten van de verdediging

Met haar beroep krachtens artikel 263 VWEU vordert verzoekster, Monica Semedo, nietigverklaring van de besluiten van het Europees Parlement van 17 april 2023 waarbij het Parlement in de eerste plaats heeft vastgesteld dat bepaalde handelingen die zij zou hebben verricht, individueel en in hun geheel genomen psychisch geweld in de zin van artikel 12 bis, lid 3, van het Statuut van de ambtenaren van de Europese Unie vormen en, ten tweede haar een sanctie heeft opgelegd bestaande in het verlies van het recht op verblijfsvergoeding voor de duur van tien dagen.

Ter ondersteuning van haar beroep voert verzoekster twee middelen aan. Het eerste middel is ontleend aan schending van het recht om te worden gehoord en schending van de rechten van de verdediging door het weigeren van bijstand van een advocaat. Het tweede middel is ontleend aan een kennelijke beoordelingsfout bij de kwalificatie van de betrokken gedragingen als psychisch geweld.

Gerecht: De besluiten van de voorzitter van het Europees Parlement van 17 april 2023 waarbij de voorzitter in de eerste plaats heeft vastgesteld dat bepaalde handelingen die Monica Semedo zouden hebben gepleegd, psychisch geweld vormden, en in de tweede plaats Semedo een sanctie heeft opgelegd bestaande in het verlies van het recht op verblijfsvergoeding voor de duur van tien dagen, worden nietig verklaard.

OVERIG

- Walking Out on Hungary ([Verfassungsblog](#))

As the EU steps up its efforts to fund the defence of Europe, Hungary sticks to its policy of undermining those efforts whenever it can. Given that a Member State cannot be expelled from the EU, the Member States should simultaneously withdraw from the EU Treaties under Article 50 TEU and concurrently sign up to new EU Treaties without Hungary. Only this way could the EU effectively stand up to Russia, introduce important Treaty changes, and finally overcome tolerating Putin’s allies within the EU.

- The case against enforcing the Article 2 TEU values independently ([European law blog](#))

This post challenges the idea that Art. 2 TEU can serve as an autonomous legal basis for enforcement. Using Case C-769/22 as a starting point, it argues that Art. 2 is not self-executing but requires a link to specific Treaty provisions within the material scope of EU law.

Interstatelijke zaken

EHRM – INTERSTATELIJKE ZAAK – 27 februari 2025 – [Slowakije t. België](#) – no. 6187/25 – [persbericht 7.3.25](#)

Artikelen 2 en 3 EVRM – Recht op leven – Overlijden na gebruik fysieke dwangmiddelen door politie op luchthaven

J.C. is gearresteerd omdat hij zonder paspoort aan boord van een vliegtuig zou zijn gegaan. De klachten gaan over het feit dat hij is overleden als gevolg van het gebruik van fysieke dwangmiddelen door de politie tijdens zijn detentie in een cel op de luchthaven van Brussel-Charleroi, en over de doeltreffendheid van het daaropvolgende onderzoek in België. Dit is de eerste keer dat Slowakije en België betrokken zijn bij een interstatelijke zaak voor het hof.

IPR

HvJ – ARREST – [C-61/24 \(Lindenbaumer\)](#) – 20 maart 2025 – Duitsland – [ECLI:EU:C:2025:197](#) – geen conclusie – [arrest](#)

Verordening (EU) nr. 1259/2010 – Toepasselijke recht inzake echtscheiding en scheiding van tafel en bed – Begrip 'gewone verblijfplaats' van de echtgenoten – Diplomatieke status van een van de echtgenoten – Verdrag van Wenen inzake diplomatiek verkeer

DL en PQ hebben de Duitse nationaliteit en zijn in 1989 getrouwd. In 2006 huurden de echtgenoten een woning in Berlijn, waar zij meer dan 10 jaar hebben samengewoond. In 2017 is het echtpaar naar Zweden verhuisd wegens de overplaatsing van PQ naar de Duitse ambassade in Zweden. Bij die gelegenheid hebben de echtgenoten, overeenkomstig de verplichting die krachtens het Duitse recht op naar het buitenland overgeplaatste ambtenaren rust, verklaard dat zij hun woonplaats in Duitsland verlieten. Hun gezinswoning in Berlijn hebben de echtgenoten aangehouden. In 2019 heeft het echtpaar zich in een woning op de compound van de Duitse ambassade in Moskou (Rusland) gevestigd omdat PQ daar werkzaam was op de ambassade. Als familielid van een ambassademedewerker stond DL ook ingeschreven in deze woning en bezat zij een diplomatiek paspoort. DL heeft in 2020 in Berlijn in de gezinswoning gewoond en is in 2021 naar Moskou teruggekeerd. In 2021 heeft PQ een verzoek tot echtscheiding ingediend bij de rechter in eerste aanleg in Duitsland. Dat verzoek afgewezen op grond dat de naar Duits recht verplichte periode van scheiding van één jaar niet was verstreken en er geen voldoende ernstige redenen waren om de echtscheiding onmiddellijk uit te spreken. PQ heeft tegen deze beschikking beroep ingesteld bij de hoogste rechterlijke instantie van de deelstaat Berlijn. Deze rechter heeft de echtscheiding uitgesproken op grond van het Russische recht dat volgens hem overeenkomstig artikel 8, aanhef en onder b), van verordening nr. 1259/2010 van toepassing was. DL heeft bij de hoogste federale rechter in burgerlijke en strafzaken, de verwijzende rechter, cassatieberoep ingesteld tegen deze beslissing, waarbij zij verzoekt dat de echtscheiding wordt uitgesproken naar Duits recht.

De vraag is of artikel 8, aanhef en onder a) en b), van verordening nr. 1259/2010 aldus moet worden uitgelegd dat, voor de vaststelling van de in die bepaling bedoelde „gewone verblijfplaats” van de echtgenoten, de tewerkstelling in een staat van een van de echtgenoten als diplomatieke ambtenaar, de duur van de fysieke aanwezigheid van de echtgenoten in die staat en de mate van sociale en familiale integratie in die staat, relevante en zelfs doorslaggevende elementen zijn.

Duitsland, Finland en Griekenland hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Artikel 8, aanhef en onder a) en b), van verordening (EU) nr. 1259/2010 moet aldus worden uitgelegd dat de status van diplomatieke ambtenaar van een van de echtgenoten en zijn toewijzing aan een standplaats in de ontvangende staat zich er in beginsel tegen verzetten dat de „gewone verblijfplaats” van de echtgenoten wordt geacht zich in die staat te bevinden, tenzij op basis van een globale beoordeling van alle omstandigheden van het concrete geval, waaronder met name de duur van de fysieke aanwezigheid van de echtgenoten en hun sociale en familiale integratie in die staat, wordt vastgesteld dat de echtgenoten voornemens zijn het centrum van hun belangen in die staat te vestigen en zij bovendien met een voldoende mate van bestendigheid aanwezig zijn op het grondgebied van die staat.

- 🇪🇺 EU-Hof oordeelt over het conflictrechtelijke begrip ‘gewone verblijfplaats’ in de context van diplomatieke plaatsingen ([ECER](#))

HvJ – ARREST – [C-57/24 \(Ławida\)](#) – 27 maart 2025 – Polen – [ECLI:EU:C:2025:217](#) – geen conclusie – [arrest](#)

Verordening (EU) nr. 650/2012 – Bevoegdheid gerecht van gewone verblijfplaats erfgenaam – Niet-tijdige verklaring houdende verwerping van de nalatenschap van een erflater die zijn gewone verblijfplaats in een lidstaat had, door een erfgenaam met gewone verblijfplaats in een andere lidstaat

Samenvatting onder: [erfrecht](#)

HvJ – CONCLUSIE – [C-34/24 \(Stichting Right to Consumer Justice\)](#) – 27 maart 2025 – A-G Campos Sanchez-Borona – **Grote Kamer – [Nederland](#) – [Rechtbank Amsterdam](#) – [ECLI:EU:C:2025:212](#) – [conclusie](#)**

Verordening (EU) nr. 1215/2012 – Misbruik machtspositie bij verkopen via een onlineplatform – Commissie op de prijs van apps – Bevoegde rechter – Relatieve bevoegdheid – Plaats van het schadebrengende feit – Plaats waar de schade is ingetreden – Representatieve vorderingen – Nationale procesregel waarbij procedures worden geconcentreerd bij één gerecht

Twee in Nederland gevestigde stichtingen hebben een vordering ingesteld tegen Apple Inc. en haar Europese dochteronderneming Apple Distribution International Ltd uit hoofde van de Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie. Apple zou zich schuldig hebben gemaakt aan een met het mededingingsrecht strijdige gedraging.

De prejudiciële verwijzing ziet niet op het geding ten gronde, maar enkel op de bevoegdheid van het gerecht (of, indien van toepassing, de gerechten) in Nederland.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 7, punt 2, van verordening (EU) nr. 1215/2012 moet aldus worden uitgelegd dat:

- *wanneer er sprake is van machtsmisbruik in de vorm van het hanteren van een commissie op de prijs van apps die worden verkocht op een onlineplatform dat specifiek op het gehele grondgebied van een lidstaat is gericht en de verkoop van die apps wordt beschouwd als het schadebrengende feit, de plaats waar dat feit zich heeft voorgedaan de woonplaats in die lidstaat kan zijn van de gebruiker die de apps heeft gekocht;*
- *de binnen de getroffen markt gelegen woonplaats van de gebruiker die de gevolgen van het machtsmisbruik heeft ondervonden door extra kosten te betalen bij de aankoop van de apps, kan worden beschouwd als de plaats waar de schade is ingetreden;*
- *het voor de uitlegging van artikel 7, punt 2, van verordening nr. 1215/2012 bij de huidige stand van het Unierecht geen verschil maakt dat de vordering is ingesteld door een organisatie die naar nationaal recht bevoegd is tot het instellen van representatieve vorderingen, hetgeen kan inhouden dat zij in eigen naam vorderingen tot schadevergoeding indient ter behartiging van de belangen van een groot aantal gebruikers;*
- *de uit de toepassing van artikel 7, punt 2, van verordening nr. 1215/2012 voortvloeiende toekenning van internationale en relatieve bevoegdheid aan een gerecht van een lidstaat niet in de weg staat aan een nationale regeling op grond waarvan een gerecht zich onbevoegd kan verklaren ten gunste van een ander gerecht waarbij reeds een soortgelijke vordering aanhangig is gemaakt, wanneer die regeling bijdraagt aan het bereiken van het doel van een goede rechtsbedeling, hetgeen aan de verwijzende rechter staat om na te gaan.”*

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-41/25 (Orsay), verwijzing uit **Duitsland** over de **Insolventieverordening** en de vraag of de belastingautoriteit van een lidstaat (Polen) kan worden opgeroepen in een insolventieprocedure in een andere lidstaat (Duitsland) terzake van de **terugvordering van geld** aan de boedel op grond van een **actio pauliana**? Of staat de soevereine immuniteit van die eerste lidstaat daar aan in de weg?

RECHTSPRAAK NL – VOORNEMEN PREJUDICIËLE VERWIJZING – Hoge Raad – 21 maart 2025 – [ECLI:NL:HR:2025:414](#)

Verordening (EG) nr. 864/2007 (Rome II) – Artikel 101 VWEU – Artikel 53 EER-Overeenkomst – Mededinging – Truckkartel – Follow-on vorderingen – Voornemen prejudiciële verwijzing naar HvJEU

In de periode 1997-2011 heeft op de Europese markt voor vrachtwagens een kartel van truckfabrikanten bestaan. De Europese Commissie heeft vastgesteld dat sprake is geweest van een enkele en voortdurende inbreuk (*‘single and continuous infringement’*) op het Europese kartelverbod met gevolgen voor de gehele Europese Economische Ruimte (hierna: EER). Zij heeft geldboetes opgelegd aan alle truckfabrikanten, op één na.

Bij de Nederlandse rechter is een groot aantal zaken aangebracht door partijen die stellen schade te hebben geleden door het truckkartel. In die zaken ligt onder meer de vraag voor welk rechtsstelsel van toepassing is op deze *follow-on* vorderingen. In deze zaak heeft de rechtbank hierover op de voet van art. 392 Rv prejudiciële vragen gesteld aan de Hoge Raad.

In zijn beslissing komt de Hoge Raad tot de conclusie dat hij op zijn beurt op grond van artikel 267 VWEU prejudiciële vragen moet stellen aan het HvJEU.

In de hierna opgenomen beslissing van de Hoge Raad [ECLI:NL:HR:2025:415](#) (luchtvrachtkartel-zaak), zijn vragen van dezelfde strekking aan de orde.

De Hoge Raad heeft het voornemen meerdere vragen te stellen waaronder:

Brengt het Unierecht, in het bijzonder het beginsel van doeltreffendheid, mee dat – ter bepaling van het toepasselijke recht – een enkele en voortdurende inbreuk op artikel 101 VWEU en artikel 53 EER-Overeenkomst moet worden gekwalificeerd als een onrechtmatige gedraging (schadeveroorzakende gebeurtenis) die per benadeelde leidt tot één schadevordering (follow-on vordering), die meerdere schadeposten (transacties) kan omvatten? Of is deze kwalificatie overgelaten aan het recht van de lidstaten en staat het hun vrij om bijvoorbeeld te bepalen dat een dergelijke inbreuk moet worden aangemerkt als een onrechtmatige gedraging (schadeveroorzakende gebeurtenis) die per transactie leidt tot een afzonderlijke schadevordering (follow-on vordering)?

Hoe moet art. 31 Verordening Rome II worden uitgelegd in geval van een schadeveroorzakende gebeurtenis die bestaat in een enkele en voortdurende inbreuk op artikel 101 VWEU en artikel 53 EER-Overeenkomst die voor 11 januari 2009 is begonnen en die op of na die datum is geëindigd?

Hoe moet het begrip “het land waarvan de markt beïnvloed wordt of waarschijnlijk beïnvloed wordt” in artikel 6, lid 3, onder a, Verordening Rome II worden uitgelegd?

Moet artikel 6, lid 3, onder b, Verordening Rome II aldus worden uitgelegd dat, om een eenzijdige rechtskeuze te kunnen maken, niet alleen moet zijn voldaan aan de in deze bepaling genoemde voorwaarden, maar ook aan de voorwaarde dat de benadeelde in meerdere landen schade heeft geleden, waaronder het land waar zijn vordering aanhangig is?

Moet artikel 6, lid 3, onder b, Verordening Rome II aldus worden uitgelegd dat de mogelijkheid om een eenzijdige rechtskeuze te maken alleen openstaat voor benadeelden die zelf schade hebben geleden, of aldus dat deze mogelijkheid ook openstaat voor eisers die follow-on vorderingen van benadeelden overgedragen hebben gekregen?

- 📌 Truck cartel. Dutch Supreme Court minded to refer to the CJEU on Rome II's applicable law rules for follow-on damages claims in competition law infringement. ([GAVCLAW](#))

RECHTSPRAAK NL – VOORNEMEN PREJUDICIËLE VERWIJZING – Hoge Raad – 21 maart 2025 – [ECLI:NL:HR:2025:415](#)

Verordening (EG) nr. 864/2007 (Rome II) – Artikel 101 VWEU – Artikel 53 EER-Overeenkomst – Mededinging – Luchtvrachtkartel – Follow-on vorderingen – Voornemen prejudiciële verwijzing naar HvJEU

In deze zaken is onder meer de vraag aan de orde welk recht van toepassing is op vorderingen tot vergoeding van schade als gevolg van een enkele en voortdurende inbreuk op het kartelverbod van art. 101 VWEU (zogenoemde *follow-on* vorderingen). Deze zaken zijn te vergelijken met [ECLI:NL:HR:2025:414](#) (truckkartel-zaak), waarin deze vraag eveneens aan de orde is.

Voorgenomen prejudiciële vraag: *Brengt het Unierecht, in het bijzonder het beginsel van doeltreffendheid, mee dat – ter bepaling van het toepasselijke recht – een enkele en voortdurende inbreuk op artikel 101 VWEU, artikel 53 EER-Overeenkomst en artikel 8 Zwitserse overeenkomst moet worden gekwalificeerd als een onrechtmatige gedraging (schadeveroorzakende gebeurtenis) die per benadeelde leidt tot één schadevordering (follow-on vordering), die meerdere schadeposten (transacties) kan omvatten? Of is deze kwalificatie overgelaten aan het recht van de lidstaten en staat het hen vrij om bijvoorbeeld te bepalen dat een dergelijke inbreuk moet worden aangemerkt als een onrechtmatige gedraging (schadeveroorzakende gebeurtenis) die per transactie leidt tot een afzonderlijke schadevordering (follow-on vordering)?*

- Applicable law in follow-on competition cases. Dutch Supreme Court refers to CJEU on the issue of continued infringement, with side role for Rome II. ([GAVCLAW](#))

NOOT – Rechtbank Rotterdam 29 mei 2024, [ECLI:NL:RBROT:2024:4966](#)

Quilombola v Norsk Hydro. A late flag on burden of proof for statute of limitation purposes under Rome II. ([GAVCLAW](#))

NOOT – HvJ 27 februari 2025, [C-537/23 \(Società Italiana Lastre SpA \(SIL\)\)](#)

CJEU on substantive validity and on asymmetric clauses: what we now know, and what we (still) don't. A guest post by Brooke Marshall. ([GAVCLAW](#))

OVERIG

Reminder: Quo Vadis Preferential Law Approach? A Survey on the Interpretation of Article 6(2) Rome I Regulation Across EU Member States ([conflict of laws](#))

Kansspelen

HvJ – ARREST – [C-120/24 \(Unigames\)](#) – 13 maart 2025 – Litouwen – [ECLI:EU:C:2025:174](#) – geen conclusie – [arrest](#)

Richtlijn (EU) 2015/1535 – Diensten van de informatiemaatschappij – Begrip „technisch voorschrift” – Begrip „regel betreffende diensten” – Nationale regeling die het verbiedt deelname aan kansspelen aan te moedigen – Verplichting tot mededeling aan de Europese Commissie – Wijziging van een regeling – Geen mededeling – Gevolgen

Dit verzoek is ingediend in het kader van een geding tussen Unigames UAB, die een vergunning heeft om kansspelen te organiseren en via haar website kansspeldiensten op afstand aanbiedt, en de toezichthoudende autoriteit voor kansspelen onder het Litouwse ministerie van Financiën. Het geding gaat over een besluit van de toezichthouder waarbij werd vastgesteld dat Unigames het verbod om deelname aan kansspelen aan te moedigen had overtreden en haar een boete werd opgelegd.

De vraag is onder andere of artikel 1, lid 1, onder f), van richtlijn 2015/1535 aldus moet worden uitgelegd dat een nationale regeling die het verbiedt deelname aan kansspelen aan te moedigen door de publicatie van informatie over deze kansspelen op de website van een exploitant van dergelijke spelen, een „technisch voorschrift” vormt in de zin van deze bepaling.

Hof: Artikel 1, lid 1, onder f), van richtlijn (EU) 2015/1535 moet aldus worden uitgelegd dat een nationale regeling die het aanmoedigen tot deelname aan kansspelen op afstand door de publicatie van informatie over deze kansspelen op de website van een exploitant van dergelijke spelen verbiedt, een „technisch voorschrift” vormt in de zin van deze bepaling.

Artikel 5, lid 1, van richtlijn 2015/1535 moet aldus worden uitgelegd dat wanneer een nationale regeling een „technisch voorschrift” vormt in de zin van artikel 1, lid 1, onder f), van deze richtlijn en is

meegedeeld aan de Europese Commissie overeenkomstig artikel 5, lid 1, van die richtlijn, een wijziging van deze regeling niet kan worden tegengeworpen aan de marktdeelnemers indien deze wijziging niet is meegedeeld en deze het toepassingsgebied van de betrokken regeling zodanig uitbreidt dat zij een „technisch voorschrift” vormt dat is onderworpen aan de in die bepaling neergelegde mededelingsplicht.

HvJ – ARREST – gevoegde zaken C-728/22 tot en met C730/22 (Anib play games e.a.) – 20 maart 2025 – Italië – ECLI:EU:C:2025:200 – conclusie – arrest

Richtlijn 2014/23/EU – Kansspelen – Maandelijks vergoeding voor verlenging van geldigheidsduur van concessies – Wijziging exploitatievoorwaarden – Onvoorziene en onvoorzienbare gebeurtenissen

Verzoeksters zijn brancheverenigingen en ondernemingen in de bingo-industrie die concessies bezitten die zijn verlopen en onder de Italiaanse regeling van "technische verlenging" vallen. Deze regeling vereist de betaling van een vaste maandelijks vergoeding, wat de verzoeksters zwaar heeft getroffen, vooral door de financiële impact van de COVID-19-pandemie. Ze beweren dat deze regeling in strijd is met het EU-recht en verzoeken om de schorsing of herziening van de vergoeding op basis van hun werkelijke draagkracht.

Volgens verzoeksters heeft de Italiaanse autoriteit (ADM) geen discretionaire bevoegdheid om de vergoedingen te herzien, ondanks de veranderde economische omstandigheden door onvoorziene gebeurtenissen zoals de pandemie. Ze stellen dat de "technische verlenging" onterecht als overgangs- en uitzonderingsmaatregel is gebruikt, wat leidde tot een verstoring van het economische evenwicht van de concessies. De regeling wordt ook bekritiseerd vanwege het verbod op de overdracht van bedrijfsruimten en andere beperkingen.

De verwijzende rechter wil weten of richtlijn 2014/23 van toepassing is op deze concessies, aangezien ze oorspronkelijk in 2000 via een openbare aanbesteding zijn verleend. Daarnaast twijfelt de rechter of de Italiaanse regeling van de "technische verlenging" verenigbaar is met de algemene beginselen van EU-recht, zoals vrijheid van vestiging en bescherming van het gewettigd vertrouwen. Hij vraagt zich af of de regeling noodzakelijk, passend en proportioneel is voor het beoogde doel van een nieuwe aanbestedingsprocedure voor verlopen concessies.

Hof: Richtlijn 2014/23/EU moet aldus worden uitgelegd dat zij ratione temporis van toepassing is op concessieovereenkomsten in de zin van artikel 5, lid 1, onder b), ervan, die zijn gegund vóór de inwerkingtreding van die richtlijn en die zijn verlengd bij wettelijke bepalingen die voor de betrokken concessiehouders in ruil daarvoor ten eerste de verplichting hebben ingevoerd om een maandelijks vergoeding te betalen, waarvan het bedrag naderhand is verhoogd, ten tweede een verbod om hun bedrijfsruimten te verplaatsen, en ten derde de verplichting om deze verlengingen te aanvaarden als voorwaarde om in de toekomst te mogen deelnemen aan procedures voor de hernieuwde gunning van die concessies, voor zover het gaat om de wettelijke bepalingen die zelf in werking zijn getreden na de uiterste datum waarop die richtlijn moest worden omgezet. In die situatie moeten de artikelen 49 en 56 VWEU aldus worden uitgelegd dat zij niet van toepassing zijn.

Artikel 43 van richtlijn 2014/23, verzet zich ertegen dat de nationale wetgever eenzijdig, via wettelijke bepalingen die na de uiterste datum voor omzetting van deze richtlijn in werking zijn getreden, de looptijd van een dienstenconcessie kan verlengen en in ruil daarvoor ten eerste het bedrag van een forfaitair bepaalde vergoeding verhoogt die door alle betrokken concessiehouders verschuldigd is, ongeacht hun omzet, ten tweede een verbod op de verplaatsing van de bedrijfsruimten handhaaft, en ten derde een verplichting voor die concessiehouders behoudt om deze verlengingen te aanvaarden als voorwaarde om in de toekomst te mogen deelnemen aan procedures voor de hernieuwde gunning van die concessies, voor zover die wijzigingen, samen beschouwd, niet voldoen aan de toepassingsvoorwaarden van artikel 43, leden 1 en 2, van die richtlijn.

Artikel 5 en 43 van richtlijn 2014/23, verzetten zich niet tegen een uitlegging of een toepassing van de nationale wettelijke bepalingen, of tegen toepassingspraktijken gebaseerd op die bepalingen, op grond waarvan de aanbestedende instantie niet bevoegd is om, op verzoek van een concessiehouder, een bestuursrechtelijke procedure in te leiden die gericht is op de wijziging van de exploitatievoorwaarden van de betrokken concessie wanneer zich niet aan de partijen toe te rekenen, onvoorziene en onvoorzienbare omstandigheden voordoen die een wezenlijke invloed hebben op het operationele risico, zolang die omstandigheden aanhouden en zolang als nodig is om, in voorkomend geval, de oorspronkelijke exploitatievoorwaarden van die concessie te herstellen.

REJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-120/25 (Payback), verwijzing uit **Duitsland** over of een **organisator van een kansspel** met betrekking tot de uitgeloopte prijzen een **'handelaar'** is in de zin van **verordening 2017/1369** en **verordening 2019/2013**

Klokkenluiders

HvJ – ARREST – C-149/23 (Commissie/Duitsland) – 6 maart 2025 – ECLI:EU:C:2025:145 – persbericht – geen conclusie – arrest

Artikel 258 VWEU – Artikel 260, lid 3, VWEU – Richtlijn (EU) 2019/1937 – Niet nakoming – Klokkenluidersrichtlijn – Geen omzetting in nationaal recht en geen mededeling van omzettingsmaatregelen – Criteria voor vaststelling van hoogte van sanctie – Automatische toepassing van een coëfficiënt voor de ernst van de inbreuk

De Europese Commissie heeft Duitsland (en daarnaast ook Luxemburg, Tsjechië, Estland en Hongarije, in zaken C-150/23, 152/23, C-154/23 en C-155/23) voor het HvJ gebracht omdat zij de klokkenluidersrichtlijn niet binnen de gestelde termijn hebben uitgevoerd.

Hof: Duitsland is, door vóór het verstrijken van de in het met redenen omkleed advies van de Europese Commissie van 15 juli 2022 gestelde termijn, zoals verlengd tot en met 15 december 2022, niet de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen te hebben vastgesteld die nodig zijn om te voldoen aan richtlijn (EU) 2019/1937 (...), de krachtens artikel 26, leden 1 en 3, van deze richtlijn op haar rustende verplichtingen niet nagekomen.

Duitsland wordt veroordeeld tot betaling aan de Europese Commissie van een forfaitaire som van 34 000 000 EUR.

- **e** Failure to fulfil obligations: Five Member States are ordered to pay financial penalties for failing to transpose the Whistleblowers directive ([persbericht curia](#))

Landbouw en visserij

HvJ – ARREST – C-116/24 (Porcellino Grasso) – 20 maart 2025 – Roemenië – ECLI:EU:C:2025:198 – geen conclusie – arrest

Verordening 1698/2005 – Verordening (EG) nr. 1974/2006 – Financiering door het Europees Landbouwfonds voor plattelandontwikkeling (Elfpo) – Nationaal programma voor plattelandontwikkeling 2007-2013 – Maatregel voor plattelandontwikkeling – Dierenwelzijnsbetalingen – Rekenfouten – Verlaging van deze betalingen door de nationale autoriteiten – Aansprakelijkheid van de betrokken lidstaat wegens schending van het Unierecht

Dit verzoek is ingediend in het kader van een geding tussen Porcellino Grasso SRL, enerzijds, en ministerie van Landbouw en Plattelandontwikkeling, het agentschap voor de financiering van plattelandsinvesteringen, het agentschap voor betalingen en steunmaatregelen op landbouwgebied, en het agentschap voor betalingen en steunmaatregelen in de landbouw – regionaal bureau Vâlcea, anderzijds, over een verlaging van dierenwelzijnsbetalingen.

Het verzoek om een prejudiciële beslissing betreft de uitlegging van de artikelen 288, 291 en 297 VWEU, het Unierechtelijke beginsel dat een besluit van de Europese Commissie rechtsgevolgen sorteert totdat het nietig wordt verklaard, de artikelen 18 en 19 van verordening (EG) nr. 1698/2005, alsmede artikel 9, lid 3, van verordening (EG) nr. 1974/2006.

Hof: Artikel 19 van verordening (EG) nr. 1698/2005 alsmede artikel 9, lid 3, van verordening (EG) nr. 1974/2006 verzetten zich er niet tegen dat de nationale autoriteiten die betrokken zijn bij de uitvoering van een maatregel inzake niet-terugvorderbare financiële steun, als gevolg van door de Rekenkamer vastgestelde rekenfouten, handelingen vaststellen die een verlaging inhouden van het bedrag van de financiële steun die is toegekend in het kader van het Elfpo voor Roemenië voor de periode 2007-2013, zoals goedgekeurd en gewijzigd bij besluiten van de Commissie, wanneer dit programma op de datum waarop deze fouten zijn vastgesteld, niet meer kon worden herzien of gewijzigd. De overwegingen van het Gerecht in het arrest van 18 januari 2023, Roemenië/Commissie (T-33/21, EU:T:2023:5), zijn in dat verband irrelevant.

Het beginsel van aansprakelijkheid van de lidstaten voor inbreuken op het Unierecht is niet van toepassing wanneer de betalingen inzake financiële steun die is verleend in het kader van een plattelandontwikkelingsprogramma van het Elfpo niet in overeenstemming met het Unierecht zijn vastgesteld en de begunstigen van die steun betalingen hebben ontvangen die zijn berekend op basis van gecorrigeerde, Unierechtconforme percentages.

HvJ – CONCLUSIE – C-294/23 P (Bulgarije/Commissie) – 6 maart 2025 – ECLI:EU:C:2025:156 – conclusie

Verordening (EU) nr. 1306/2013 – ELGF en Elfpo – Niet in overeenstemming met het Unierecht gedane uitgaven – Conformiteitsgoedkeuring – Verzoek tot terugvordering – Termijnen – Rechten van de verdediging – Motiveringsplicht – Zorgvuldigheidsplicht – Beginsel van loyale samenwerking – Beginsel van behoorlijk bestuur

Bulgarije verzoekt het Hof om vernietiging van het arrest van het Gerecht EU in zaak T-235/21. In dat arrest heeft het Gerecht het beroep tot nietigverklaring van uitvoeringsbesluit (EU) 2021/261 van de Commissie van 17 februari 2021 ongegrond verklaard. Dat besluit strekte tot onttrekking aan financiering door de Europese Unie van bepaalde uitgaven die de lidstaten hebben verricht in het kader van het Europees Landbouwgarantiefonds (ELGF) en het Europees Landbouwfonds voor

plattelandontwikkeling (Elfpo), voor zover dit besluit betrekking heeft op bepaalde uitgaven van de Republiek Bulgarije.

De beslechting van de onderhavige hogere voorziening vereist dat het Hof zich verdiept in de doolhof van verordening nr. 1306/2013 en verduidelijkt onder welke voorwaarden de Commissie een uitvoeringshandeling kan vaststellen die het kennelijke voornemen van de betrokken lidstaat bestraft om niet te voldoen aan zijn verplichting om terugvordering te vragen van bedragen die ten onrechte ten laste van de Uniebegroting zijn gebracht, wanneer een dergelijk voornemen in de loop van de conformiteitsgoedkeuringsprocedure aan het licht is gekomen.

A-G geeft het Hof in overweging: het eerste middel in hogere voorziening af te wijzen.

RECHTSPRAAK NL – EINDUITSPRAAK – CBb – 25 maart 2025 – na prejudiciële verwijzing – na arrest HvJ C-591/22 – ECLI:NL:CBB:2025:185

Verordening (EU) nr. 200/2010 – Uitleg uitzonderingsbepaling – Bemonstering salmonella

Een pluimveevermeerderingsbedrijf is besmet verklaard en er zijn maatregelen opgelegd nadat de (routine-)monsters positief zijn bevonden op besmetting met Salmonella. Er is geen verificatietest uitgevoerd. De vraag die aan de orde is, is wanneer er sprake is van redenen om te twijfelen aan de juistheid van het positieve resultaat voor salmonella uit een routinebemonstering, en in het bijzonder of de door appellante aangevoerde omstandigheden zulke twijfels kunnen rechtvaardigen.

Uit het arrest van het HvJ in zaak C-591/22 (L.) volgt dat een uitzonderingsgeval zich alleen kan voordoen wanneer de minister vaststelt dat zich gebeurtenissen of incidenten hebben voorgedaan waardoor de bemonstering en analyse van de monsters niet correct zijn uitgevoerd of meent dat een aanzienlijk risico bestaat dat zich dergelijke gebeurtenissen of incidenten hebben voorgedaan. Het College concludeert aan de hand hiervan dat in deze zaak geen sprake is van een uitzonderingsgeval in de zin van punt 2.2.2.2, onder c, van de bijlage bij Verordening 200/2010.

Het College verklaart het beroep ongegrond.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-895/24 (An Taisce II), verwijzing uit **Ierland** over **vijfde nitraatprogramma, derogatie Ierland** voor gebruik van **dierlijke mest** en **milieu-effectbeoordeling**
- C-52/25 en C-53/25 (Binanrier e.a.), verwijzing uit **België** over **verordening 702/2014**, en de de **schadevergoeding** voor **landbouwbedrijven** die schade hebben geleden door **weeromstandigheden** die worden beschouwd als **natuurramp** (in casu droogte en hagel).

LHBTI-rechten

HvJ – ARREST – C-247/23 (Deldits) – 13 maart 2025 – Hongarije – ECLI:EU:C:2025:172 – persbericht – conclusie – arrest

Verordening (EU) 2016/679 (AVG) – Transseksualiteit – Register vluchtelingen – Gegevens betreffende het geslacht – Bewijs van geslachtsveranderende operatie – Beginsel van juistheid – Recht op rectificatie — Gegevens die op het moment van opname in een openbaar register al onjuist waren – Bewijsmiddelen

Samenvatting onder: Privacy en persoonsgegevens

EHRM factsheets en guides

- Homosexuality: criminal aspects
- Sexual orientation issues

Luchtvaart

HvJ – ARREST – C-20/24 (Cymdek) – 6 maart 2025 – Polen – ECLI:EU:C:2025:139 – persbericht – geen conclusie – arrest

Verordening (EG) nr. 261/2004 – Luchtvaartclaim – Langdurige vertraging – Passagiers met een instapkaart – Vlucht die deel uitmaakt van een door een derde betaalde pakketreis – Bewijslast van de betaling – Reizen tegen een gereduceerd tarief dat niet rechtstreeks voor het publiek toegankelijk is

De luchtvaartpassagiers hebben deelgenomen aan een pakketreis, die namens hen was afgesloten met een andere partij, maar de vlucht werd uitgevoerd door de luchtvaartmaatschappij AAA, die weigert compensatie te betalen, omdat de passagiers niet in het bezit zijn van een bevestigde en betaalde boeking voor de betreffende vlucht.

De vraag is onder andere of artikel 2, onder g), en artikel 3, lid 2, onder a), van verordening nr. 261/2004 aldus moeten worden uitgelegd dat een instapkaart (boarding pass) een „ander bewijs” in de zin van eerstgenoemde bepaling kan vormen dat de boeking is aanvaard en geregistreerd door de luchtvaartmaatschappij of de touroperator, zodat, in een situatie waarin er met name geen buitengewone omstandigheid is aangetoond, een passagier met een dergelijke kaart wordt geacht voor de vlucht in kwestie een „bevestigde boeking” in de zin van laatstgenoemde bepaling te hebben.

Hof: Artikel 2, onder g), en artikel 3, lid 2, onder a), van verordening (EG) nr. 261/2004 moeten aldus worden uitgelegd dat een instapkaart een „ander bewijs” in de zin van eerstgenoemde bepaling kan vormen dat de boeking is aanvaard en geregistreerd door de luchtvaartmaatschappij of de touroperator, zodat, in een situatie waarin er met name geen buitengewone omstandigheid is aangetoond, een passagier met een dergelijke kaart wordt geacht voor de vlucht in kwestie een „bevestigde boeking” in de zin van laatstgenoemde bepaling te hebben.

Artikel 3, lid 3, van verordening nr. 261/2004 moet aldus worden uitgelegd dat een passagier niet wordt geacht gratis te reizen of tegen een gereduceerd tarief dat niet rechtstreeks of indirect voor het publiek toegankelijk is in de zin van die bepaling wanneer, ten eerste, de touroperator tegen marktvoorwaarden de prijs van de vlucht betaalt aan de luchtvaartmaatschappij die de vlucht uitvoert en, ten tweede, de prijs van de pakketreis niet door die passagier, maar door een derde wordt betaald aan die touroperator.

Het staat aan die luchtvaartmaatschappij om op de door het nationale recht vastgestelde wijze aan te tonen dat die passagier gratis of tegen een dergelijk gereduceerd tarief heeft gereisd.

- Air passenger rights: a boarding pass may be sufficient to prove a confirmed reservation on a flight ([persbericht curia](#))

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- [C-119/25 \(Marabu Airlines\)](#), verwijzing uit **Duitsland** over de vraag of het, mede gelet op het gelijkheidsbeginsel, is toegestaan om de **compensatie voor passagiers** te verminderen met **compensatie die zij ontvangen van hun touroperator**, ook als die compensatie geen verband houdt met de vertraging.
- [T-133/25 \(Condor Flugdienst\)](#), verwijzing uit **Duitsland** over de vraag of een passagier nog een recht heeft op compensatie heeft (in de zin van **verordening 261/2004**), wanneer hij vanwege de vertraging er **zelf voor heeft gekozen om niet meer deel te nemen aan de vlucht**.
- [C-167/25 \(Swiss International Air Lines\)](#), verwijzing uit **België** over de **overeenkomst tussen de EU en Zwitserland inzake luchtvervoer** en de vraag of een passagier van een Zwitserse luchtvaartmaatschappij recht heeft op compensatie bij een **langdurige vertraging** van een vlucht (**uitgevoerd door een Zwitserse maatschappij**).
- [T-134/25 \(D.\)](#), verwijzing uit **Polen** over **luchtvaartclaim** en de vraag of besluiten van het **luchtverkeersbeheer** kunnen worden beschouwd als **buitengewone omstandigheden**.

OVERIG

- Commissie neemt besluit over geluidsreductieplan Schiphol aan ([ECER](#))
- EDPB adopts statement on the implementation of the PNR directive (EDPB)

WIKI

- [Wiki luchtvaartclaims](#)

Mededinging

HvJ – CONCLUSIE – C-2/24 P (Teva Pharmaceutical Industries en Cephalon/Commissie) – 27 maart 2025 – A-G Rantos – ECLI:EU:C:2025:222 – [conclusie](#)

Artikel 101 VWEU – Artikel 53 EER-vereenkomst – Besluit waarbij een inbreuk wordt vastgesteld – Mededinging – Markt voor modafinil – Schikkingsovereenkomst inzake octrooien – Het in de handel brengen van een generieke, goedkopere versie van modafinil – Beroep tot nietigverklaring

De oorsprong van deze zaak ligt in een tussen Teva en Cephalon, twee farmaceutische ondernemingen, gesloten schikkingsovereenkomst, waarbij een van hen, Teva, zich ertoe heeft verbonden haar generieke geneesmiddel niet op de relevante modafinilmarkten te brengen, niet in ruil voor rechtstreekse betalingen, maar wel voor een reeks handelstransacties waarin die overeenkomst voorzag. De Commissie heeft bij besluit C(2020) 8153 final onder meer geconcludeerd dat de overeenkomst zowel ertoe strekte als ten gevolge had dat de mededinging in de zin van artikel 101, lid 1, VWEU en artikel 53

van de EER-Overeenkomst werd beperkt. Als gevolg daarvan heeft de Commissie aan zowel Cephalon als Teva een geldboete opgelegd.

Met hun hogere voorziening verzoeken Teva Pharmaceutical Industries en Cephalon Inc. om vernietiging van het arrest van het Gerecht van de Europese Unie van 18 oktober 2023, Teva Pharmaceutical Industries en Cephalon/Commissie (T-74/21, EU:T:2023:651), waarbij het Gerecht hun beroep heeft verworpen. Dit beroep strekte tot, primair, nietigverklaring van het besluit van de Commissie, waarbij is vastgesteld dat rekwirantes artikel 101 VWEU en artikel 53 van de EER-Overeenkomst hebben geschonden door een overeenkomst te sluiten om een octrooigeschil tussen hen te beslechten, en subsidiair, intrekking of verlaging van de geldboeten.

Met hun hogere voorziening verzoeken rekwirantes het Hof, het beroep ontvankelijk te verklaren en de hogere voorziening toe te wijzen; het bestreden arrest te vernietigen; de zaak terug te verwijzen naar het Gerecht voor een nieuwe uitspraak, tenzij het Hof zich voldoende voorgelicht acht om het litigieuze besluit nietig te verklaren.

A-G geeft het Hof in overweging: De hogere voorziening wordt afgewezen.

GERECHT – ARREST – T-142/23 (Swenters/Commissie) – 19 maart 2025 – ECLI:EU:T:2025:320 – arrest

Verordening (EG) nr. 773/2004 – Besluit tot afwijzing van een klacht – Mededingingsregelingen – Misbruik van een machtspositie – Markt voor de winning en levering van kwartszand – Motiveringsplicht – Verplichting om alle relevante feitelijke en juridische elementen te onderzoeken – Belang van de Unie

In 2019 heeft verzoeker bij de Europese Commissie een klacht ingediend en de Commissie verzocht een onderzoek in te stellen naar een vermeende inbreuk op artikel 101 VWEU door een aantal ondernemingen en naar een vermeende inbreuk op artikel 102 VWEU door de onderneming Sibelco. In 2022 heeft de Commissie, na een briefwisseling met verzoeker, aan verzoeker meegedeeld dat zij niet voornemens was een onderzoek in te stellen naar de in de klacht aangevoerde feiten. Zij heeft uiteengezet dat er onvoldoende gronden waren om gevolg te geven aan de klacht, aangezien het belang van de Europese Unie daarbij niet groot genoeg was. Met zijn beroep vordert verzoeker nietigverklaring van besluit C(2023) 386 final van de Commissie tot afwijzing van zijn klacht.

Ter ondersteuning van zijn beroep voert verzoeker aan dat er sprake is van een schending van de motiveringsplicht en de „onderzoeksplicht” van de Commissie en dat de Commissie in het bestreden besluit het begrip „belang van de Unie” heeft geschonden.

Gerecht: Het beroep wordt verworpen.

GERECHT EU – ARREST – T-441/21, T-449/21, T-453/21, T-455/21, T-456/21 and T-462/21 (UBS group e.a.) – 26 maart 2025 – ECLI:EU:T:2025:337 – persbericht – arrest

Artikel 101 VWEU – Artikel 53 EER-overeenkomst – Kartel op de markt voor Europese overheidsobligaties

Bij besluit van 20 mei 2021 heeft de Europese Commissie geoordeeld dat zeven investeringsbanken tussen januari 2007 en november 2011 hebben deelgenomen aan een kartel op de markt voor Europese overheidsobligaties.

De Commissie heeft Nomura, UBS en UniCredit boetes opgelegd van in totaal € 371 miljoen. Bank of America, Natixis en NatWest hebben geen geldboete gekregen; wat de eerste twee banken betreft, omdat de bevoegdheid van de Commissie om financiële sancties op te leggen was verjaard, en wat de laatste bank betreft, omdat deze het kartel aan de Commissie had gemeld. Het bedrag van de aan Portigon opgelegde geldboete was gemaximeerd op € 0 omdat haar omzet in het voorafgaande boekjaar, die werd gebruikt om het maximumbedrag van de geldboete te bepalen, negatief was.

Zes van de zeven banken (alle behalve NatWest) hebben beroep ingesteld bij het Gerecht van de Europese Unie. In het arrest van vandaag heeft het Gerecht de beschikking van de Commissie grotendeels bevestigd. Het heeft echter het bedrag van de geldboete gematigd.

- Cartel in the European Government Bonds sector: the General Court largely confirms the decision of the Commission ([persbericht](#))

RECHTSPRAAK NL – VOORNEMEN PREJUDICIËLE VERWIJZING – Hoge Raad – 21 maart 2025 – [ECLI:NL:HR:2025:414](#)

Verordening (EG) nr. 864/2007 (Rome II) – Artikel 101 VWEU – Artikel 53 EER-Overeenkomst – Mededinging – Truckkartel – Follow-on vorderingen – Toepasselijk recht – Voornemen prejudiciële verwijzing aan HvJEU

Samenvatting onder: [IPR](#)

RECHTSPRAAK NL – VOORNEMEN PREJUDICIËLE VERWIJZING – Hoge Raad – 21 maart 2025 – [ECLI:NL:HR:2025:415](#)

Verordening (EG) nr. 864/2007 (Rome II) – Artikel 101 VWEU – Artikel 53 EER-Overeenkomst – Mededinging – Luchtvrachtkartel – Follow-on vorderingen – Voornemen prejudiciële verwijzing aan HvJEU

Samenvatting onder: [IPR](#)

OVERIG

Fluffy on the Facts and the Future – A Reflection on Competitiveness, Competition and Sustainability in the Letta and Draghi Reports and the EU's responses ([European law blog](#))

Milieu, natuur, duurzame energie

HvJ – ARREST – C-315/23 (Commissie/Kroatië) – 6 maart 2025 – ECLI:EU:C:2025:154 – persbericht – geen conclusie – arrest

Richtlijn 2008/98/EG – Artikel 260, lid 2, VWEU – Niet-nakoming – Verwerking van afvalstoffen – Op stortplaats gedeponeerd steengruis – Begrip ‘bijproduct’ – Niet uitvoering arrest C-250/18 waarbij niet-nakoming is vastgesteld – Geldelijke sancties – Forfaitaire som – Dwangsom

De Commissie betoogt dat Kroatië niet de noodzakelijke maatregelen heeft genomen om een einde te maken aan de schendingen die zijn vastgesteld in het arrest Commissie/Kroatië in zaak C-250/18.

Kroatië heeft niet vastgesteld dat het op de stortplaats te Biljane Donje gedeponeerde steengruis afval is. Kroatië heeft geen maatregelen genomen om ervoor te zorgen dat de op de stortplaats gedeponeerde steengruis geen gevaar opleverde voor de menselijke gezondheid en het milieu. Kroatië heeft volgens de Commissie niet gezorgd voor de juiste verwijdering van het afval op de referentiedatum (23 november 2021) en heeft geen doeltreffende maatregelen genomen om de stortplaats te saneren.

Volgens Kroatië zijn de slakken mineraal rijkdommen die aan de staat toebehoren en dat daarom de nationale wetgeving inzake het beheer van openbare goederen van toepassing is. Kroatië heeft na het uitbrengen van het arrest Commissie/Kroatië maatregelen genomen om de stortplaats te saneren, en stelt dat de slakken geen bijproduct meer zijn maar afvalstoffen die nu in overeenstemming met de wet afvalstoffenbeheer moesten worden behandeld. De vertragingen in de uitvoering van de sanering zijn te wijten aan de COVID-19-pandemie.

Hof: Kroatië is tekortgeschoten in de krachtens artikel 260, lid 1, VWEU op haar rustende verplichtingen door niet alle maatregelen te treffen die nodig zijn ter uitvoering van het arrest van 2 mei 2019, Commissie/Kroatië (Stortplaats te Biljane Donje) in zaak C-250/18. Kroatië wordt veroordeeld om aan de Europese Commissie een forfaitaire som van 1 000 000 EUR te betalen. Kroatië wordt veroordeeld om aan de Europese Commissie, vanaf de datum van uitspraak van het onderhavige arrest en tot de uitvoering van het arrest van 2 mei 2019, Commissie/Kroatië (Stortplaats te Biljane Donje) in zaak C-250/18, indien de in punt 1 van het dictum van het onderhavige arrest vastgestelde niet-nakoming op die dag nog voortduurt, een dwangsom te betalen van 6 500 EUR per dag vertraging bij het nemen van de maatregelen die nodig zijn ter uitvoering van het arrest in zaak C-250/18.

- e The Court imposes financial penalties on Croatia for failing to manage, in an appropriate manner, waste deposited in a landfill and posing a danger to human health and the environment (persbericht curia)

HvJ – ARREST – C-41/24 (Waltham Abbey Residents Association) – 6 maart 2025 – Ierland – ECLI:EU:C:2025:140 – geen conclusie – arrest

Richtlijn 2011/92/EU – Milieueffectbeoordeling van openbare en particuliere projecten – Projecten die vallen onder bijlage II – Stadsontwikkelingsprojecten – Verplichtingen van de opdrachtgever en de bevoegde instantie – Inaanmerkingneming van door een derde ingediende opmerkingen – Potentieel effect van het betrokken project – Diersoort die onder de strikte bescherming van richtlijn 92/43/EEG valt

Dit verzoek is ingediend in het kader van een geding tussen de bewonersvereniging Waltham Abbey Residents Association enerzijds, en het Ierse agentschap voor ruimtelijke ordening en de procureur-generaal anderzijds, betreffende een door het agentschap verleende vergunning voor een strategisch ontwikkelingsproject voor de bouw van woningen. Het agentschap heeft een vergunning verleend voor het project zonder de eis te stellen dat een milieueffectbeoordeling moet worden uitgevoerd en zonder

informatie in te winnen over de mogelijke aanwezigheid van vleermuizen. De bewonersvereniging had eerder zienswijzen ingediend over waarnemingen met betrekking tot de aanwezigheid van vleermuizen en heeft beroep ingesteld bij de verwijzende rechter.

De verwijzende rechter vraagt of artikel 4, leden 4 tot en met 6, van richtlijn 2011/92 aldus moet worden uitgelegd dat in een dergelijk geval, in het bijzonder met betrekking tot een op grond van richtlijn 92/43 beschermde soort, de opdrachtgever of, de bevoegde instantie zelf alle relevante informatie moet verzamelen teneinde elke twijfel omtrent de mogelijke aanzienlijke milieueffecten weg te nemen en deze instantie moet besluiten dat een MEB noodzakelijk is indien die twijfel niet kan worden uitgesloten.

Hof: Artikel 4, leden 4 tot en met 6, van richtlijn 2011/92/EU moet aldus worden uitgelegd dat wanneer een derde in het kader van een op grond van deze bepaling gevoerde screeningprocedure aan de bevoegde instantie objectieve gegevens heeft verstrekt over de mogelijke aanzienlijke milieueffecten van het betrokken project, in het bijzonder voor een soort die wordt beschermd krachtens richtlijn 92/43/EEG, deze instantie de opdrachtgever om aanvullende informatie moet verzoeken en daarmee rekening moet houden alvorens te besluiten of een milieueffectbeoordeling al dan niet noodzakelijk is voor dat project. Indien de bevoegde instantie daarentegen, ondanks de door die derde bij haar ingediende opmerkingen, op basis van objectieve gegevens kan uitsluiten dat het betrokken project aanzienlijke milieueffecten kan hebben, kan deze instantie besluiten dat een milieueffectbeoordeling niet noodzakelijk is, zonder dat zij gehouden is de opdrachtgever om aanvullende informatie te verzoeken.

HvJ – ARREST – C-480/23 (Commissie/Bulgarije) – 20 maart 2025 – ECLI:EU:C:2025:194 – geen conclusie – arrest

Richtlijn (EU) 2019/1161 – Artikel 258 VWEU – Artikel 260, lid 3, VWEU – Niet-nakoming – Bevordering van schone en energiezuinige wegvoertuigen – Geen omzetting of mededeling van omzettingsmaatregelen– Verzoek om veroordeling tot betaling van een forfaitaire som

De Commissie verzoekt het Hof vast te stellen dat Bulgarije, door niet de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen vast te stellen die nodig zijn om te voldoen aan richtlijn (EU) 2019/1161, of althans door deze bepalingen niet aan de Commissie mee te delen, haar verplichtingen uit hoofde van artikel 2, lid 1, van deze richtlijn niet is nagekomen.

Hof: Door bij het verstrijken van de termijn die is gesteld in het met redenen omkleed advies van de Europese Commissie van 6 april 2022 niet de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen te hebben vastgesteld die nodig zijn om te voldoen aan richtlijn (EU) 2019/1161, en door deze bepalingen dus niet aan de Commissie mee te delen, is de Republiek Bulgarije de krachtens artikel 2, lid 1, van deze richtlijn op haar rustende verplichtingen niet nagekomen.

Bulgarije wordt veroordeeld tot betaling aan de Europese Commissie van een forfaitaire som van 1 593 000 EUR.

HvJ – ARREST – C-809/23 (Sumitomo Chemical Agro Europe) – 20 maart 2025 – Frankrijk – ECLI:EU:C:2025:195 – conclusie – arrest

Verordening (EU) nr. 528/2012 – Richtlijn 98/8/EG – Richtlijn 2003/4/EG – Biociden – Toepasselijkheid ratione temporis – Overgangsregels – Toegang tot informatie – Verzoek om toegang tot een door de bevoegde autoriteit opgesteld rapport – Rapport over de technische gelijkwaardigheid tussen werkzame stoffen in biociden – Bescherming van commerciële belangen – Toepasselijkheid ratione materiae – Begrip ,informatie over emissies in het milieu’

Samenvatting onder: toegang tot documenten

HvJ – ARREST – C-515/23 (Commissie/Italië) – 27 maart 2025 – ECLI:EU:C:2025:209 – persbericht – geen conclusie – arrest

Artikel 260, lid 2, VWEU – Richtlijn 91/271/EEG – Behandeling van stedelijk afvalwater – Verontreiniging van kwetsbare gebieden – Stedelijke waterzuiveringsinstallaties – Arrest HvJ C-85/13 waarbij de niet-nakoming wordt vastgesteld – Niet-uitvoering – Geldelijke sancties – Dwangsom – Forfaitaire som

Met haar verzoekschrift verzoekt de Europese Commissie het Hof vast te stellen dat de Italiaanse Republiek, door niet al het nodige te hebben gedaan om gevolg te geven aan het arrest van 10 april 2014, in zaak C-85/13 (Commissie/Italië), de verplichtingen niet is nagekomen die op haar rusten krachtens artikel 260, lid 1, VWEU.

Hof: Door niet al het nodige te hebben gedaan om gevolg te geven aan het arrest van 10 april 2014, Commissie/Italië (C-85/13, EU:C:2014:251), is Italië de krachtens artikel 260, lid 1, VWEU op haar rustende verplichtingen niet nagekomen.

Italië wordt veroordeeld tot betaling van een forfaitaire som van 10 miljoen EUR aan de Europese Commissie. Indien de vastgestelde niet-nakoming nog steeds voortduurt op de dag van uitspraak van het onderhavige arrest, wordt Italië veroordeeld tot betaling aan de Europese Commissie van een dwangsom van 13 687 500 EUR per halfjaar vertraging bij de tenuitvoerlegging van de maatregelen die nodig zijn om gevolg te geven aan het arrest van 10 april 2014, Commissie/Italië (C-85/13, EU:C:2014:251), vanaf de datum van uitspraak van het onderhavige arrest tot aan de volledige uitvoering van het arrest van 10 april 2014, Commissie/Italië (C-85/13, EU:C:2014:251), waarvan het daadwerkelijke bedrag aan het einde van elke periode van zes maanden moet worden berekend door het totale bedrag voor elk van deze perioden te verminderen met een percentage dat overeenkomt met het aantal inwonerequivalenten van de agglomeraties waarvan, aan het einde van de betrokken periode, de opvangsystemen en de systemen voor behandeling van stedelijk afvalwater in overeenstemming zijn gebracht met het arrest van 10 april 2014, Commissie/Italië (C-85/13, EU:C:2014:251), in verhouding tot het aantal inwonerequivalenten van de agglomeraties die op de dag van uitspraak van het onderhavige arrest niet over dergelijke systemen beschikken.

- Urban waste water treatment: the Court imposes financial penalties on Italy for failing to comply with its collection and treatment obligations for four agglomerations (persbericht)

HvJ – CONCLUSIE – C-129/24 (Coillte Cuideachta Ghníomhaíochta Ainmnithe) – 27 maart 2025 – A-G Medina – Ierland – ECLI:EU:C:2025:224 – [conclusie](#)

Richtlijn 2003/4/EG –Verdrag van Aarhus – Toegang van het publiek tot milieu-informatie – Anoniem of pseudoniem verzoek – Begrippen ‘aanvrager’ en ‘verzoek’ – Vereiste dat aanvragers hun echte naam en actueel fysiek adres verstrekken – Weigering van het verzoek wanneer het kennelijk onredelijk is

Coillte, een Iers bosbouwbedrijf, heeft een reeks identieke of vrijwel identieke verzoeken om toegang tot milieu-informatie ontvangen. De verzoeken waren waarschijnlijk anoniem of pseudoniem, en de namen waren geïnspireerd op filmpersonages. Coillte vermoedde dat deze verzoeken deel uitmaakten van een georganiseerde campagne en vroeg de verzoekers om hun echte naam en adres te bevestigen, wat zij niet deden. Coillte wees de verzoeken af als ongeldig, wat leidde tot een beroep bij de Irish Commissioner for Environmental Information. De commissaris oordeelde dat Coillte de verzoeken ten onrechte als ongeldig had afgewezen, waarop Coillte beroep instelde bij de rechter. De rechter heeft het Hof om verduidelijking gevraagd over het begrip "verzoek" en "aanvrager" volgens de EU-richtlijn voor milieu-informatie. De centrale vraag is of een verzoek om informatie als geldig kan worden beschouwd zonder dat de verzoeker zijn echte naam en adres verstrekt.

A-G geeft het Hof in overweging: De term ‘verzoek’ in artikel 6, lid 1, van richtlijn 2003/4/EG– gelezen in het licht van artikel 4, lid 1, van het Verdrag van Aarhus moet aldus worden uitgelegd dat daaronder een verzoek wordt verstaan dat wordt ingediend overeenkomstig artikel 3, lid 1, van die richtlijn. Of een verzoek binnen de werkingssfeer van laatstgenoemde bepaling valt, moet bestuursrechtelijk en rechterlijk kunnen worden getoetst op grond van artikel 6 van richtlijn 2003/4.

De term ‘aanvrager’ in artikel 2, punt 5, van richtlijn 2003/4 – gelezen in het licht van de artikelen 2 en 4 van het Verdrag van Aarhus –moet aldus worden uitgelegd dat deze niet beperkt is tot een natuurlijke of rechtspersoon die op basis van zijn echte naam en/of een actueel fysiek adres wordt geïdentificeerd, maar dat daaronder ook een anonieme persoon valt of een persoon die een pseudoniem gebruikt en/of een aanvrager wiens contactgegevens slechts per e-mail worden vastgesteld.

Artikel 3, lid 1, van richtlijn 2003/4 – gelezen in het licht van artikel 4, lid 1, van het Verdrag van Aarhus –moet aldus worden uitgelegd dat het zich verzet tegen een nationale regeling op grond waarvan in de regel aanvragers hun naam en fysieke adres voor een verzoek om milieu-informatie moeten verstrekken, zelfs wanneer er twijfel bestaat over de echtheid van de door de aanvrager verstrekte identificatiegegevens. Het voorgaande geldt voor zover die identificatie niet noodzakelijk is voor de beantwoording van het verzoek en voor zover geen uitzondering krachtens artikel 4 van die richtlijn van toepassing is.

Artikel 4, lid 1, onder b), van richtlijn 2003/4 – gelezen in het licht van artikel 4, lid 3, onder b), van het Verdrag van Aarhus – moet aldus worden uitgelegd dat een overheidsinstantie de aanvrager mag verzoeken om bevestiging van zijn echte naam en/of een actueel fysiek adres om te bepalen of een bepaald verzoek kennelijk onredelijk is gelet op de hoeveelheid, de aard en de frequentie van andere verzoeken van diezelfde aanvrager, voor zover die criteria niet los van elkaar maar in het kader van een algehele beoordeling van de omstandigheden van elke zaak in aanmerking worden genomen. Dat is met name het geval wanneer uit de specifieke omstandigheden van de zaak blijkt dat het verzoek vexatoir of lichtzinnig is, wanneer het kan leiden tot intimidatie of ontwrichting of wanneer daaruit blijkt dat de aanvrager(s) de werking van de overheidsinstantie wil(len) verlammen.”

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-895/24 (An Taisce II), verwijzing uit Ierland over **vijfde nitraatprogramma, derogatie Ierland** voor gebruik van **dierlijke mest** en **milieu-effectbeoordeling**

Artikel 8 EVRM – Geuroverlast van intensieve veehouderijen voor omwonenden – Positieve verplichting voor de Staat om maatregelen te treffen – Schending

Geïntimeerden zijn woonachtig (geweest) in de directe omgeving van intensieve veehouderijen. Volgens geïntimeerden vormt geuroverlast van die veehouderijen een ernstige aantasting van hun woongenot en een mogelijke bedreiging van hun gezondheid. Zij verwijten de Staat dat hij hun grondrecht op ongestoord woongenot onvoldoende beschermt en hun belangen verwaarloost ten gunste van de economische belangen van de (intensieve) veehouderijen. Daarmee schendt de Staat zijn verplichtingen die voortvloeien uit artikel 8 EVRM en handelt hij onrechtmatig. Geïntimeerde 1 c.s. zijn daarom een procedure begonnen tegen de Staat. Zij willen dat de Staat maatregelen treft die ervoor zorgen dat de landelijke en lokale geurnormen niet meer worden overschreden en dat er een einde komt aan de geuroverlast. Ook willen zij dat de Staat hun schade als gevolg van de geuroverlast vergoedt.

De rechtbank heeft de vorderingen deels toegewezen. Het hof komt ook tot een gedeeltelijke toewijzing, zij het in een wat beperktere mate. Het hof is van oordeel dat uit artikel 8 EVRM volgt dat bij een geurbelasting vanaf 25 odour units per kubieke meter lucht op de Staat de positieve verplichting rust om maatregelen te treffen om daar iets aan te doen. De Staat heeft weliswaar een ruime beoordelingsvrijheid bij de keuze van de maatregelen, maar mag bij zeer extreme gevallen niet wachten met het treffen van maatregelen. Het hof merkt de woonsituatie van [geïntimeerde 12] en [geïntimeerde 9] aan als extreem slecht en om die reden strijdig met artikel 8 EVRM en dus onrechtmatig. De Staat is daarom gehouden om de schade die [geïntimeerde 12] en [geïntimeerde 9] als gevolg hiervan hebben geleden en nog lijden, te vergoeden. De vorderingen van de overige oorspronkelijke eisers worden afgewezen.

 Gerechtshof: extreme geuroverlast veehouderijen is schending art. 8 EVRM ([NJB](#))

NOOT – EHRM 30 januari 2025, [Cannavacciuolo e.a. t. Italië](#)

- Up in Smoke? Victim Status in Environmental Litigation before the ECtHR ([EJILtalk](#))
- Vindicating the ECtHR's Role in Environmental Matters: Cannavacciuolo and Others v. Italy ([Strasbourg observers](#))

CONSULTATIE

GreenData4All – geactualiseerde regels inzake geospatiale milieugegevens en toegang tot milieu-informatie, Raadplegingsperiode 5 februari 2025 - 30 april 2025 ([EC](#))

OVERIG

- Commissie stelt voor om de beschermingsstatus van de wolf in de EU-Habitatrichtlijn aan te passen ([ECER](#))
- Commissie neemt besluit over geluidsreductieplan Schiphol aan ([ECER](#))
- Watch this space, Take 2: Execution of Strasbourg's Landmark Climate Mitigation Judgment Verein KlimaSeniorinnen v. Switzerland ([EJILtalk](#))
- On an anti-wolf mission, Commission ignores science and law ([European law blog](#))

- From Letta, to Draghi, to reforming the public procurement directives: Has sustainability left the building? ([European law blog](#))
- Fluffy on the Facts and the Future – A Reflection on Competitiveness, Competition and Sustainability in the Letta and Draghi Reports and the EU's responses ([European law blog](#))
- Mededeling van de Commissie — Richtsnoeren voor de sociale klimaatplannen, [PB C, C/2025/1597, 25.3.2025](#)
- Simplification Promised, Uncertainty Delivered ([Verfassungsblog](#))
This blog post will concentrate on the changes proposed in the field of sustainability reporting in the Corporate Sustainability Reporting Directive and show why the Omnibus Packages now impose substantial uncertainty on companies.

EHRM factsheets en guides

- [Environment](#)
- [Climate change](#)
- [Guide sur la jurisprudence de la Convention européenne des droits de l'homme - Environnement](#)

Ne bis in idem

EHRM – VERWIJZING GROTE KAMER – 17 maart 2025 – [Jesus Pinhal t. Portugal](#) – persbericht verwijzing – [48047/15](#) – [arrest van 8 oktober 2024](#)

Artikel 4, Zevende Protocol bij het EVRM – Ne bis in idem – Strafrechtelijke en administratieve overtredingen door bestuurder van een bank

De zaak betreft drie procedures die tegen klager zijn aangespannen door de strafrechtelijke autoriteiten, de Securities Market Commission en de Bank of Portugal, respectievelijk, voor strafrechtelijke en administratieve overtredingen die hij heeft begaan toen hij vicevoorzitter was van de raad van bestuur van een particuliere bank, Banco Comercial Português.

Klager klaagt dat hij drie keer is vervolgd voor dezelfde feiten. In zijn beslissing van 8 oktober 2024 oordeelde het Hof unaniem dat er geen sprake is van schending van artikel 4 van Protocol nr. 7 bij het Verdrag.

Op verzoek van klager wordt de zaak verwezen naar de Grote Kamer.

EHRM factsheets en guides

- [Right not to be tried or punished twice](#)
- [Guide on Article 4 of Protocol No. 7 to the ECHR – right not to be tried or punished twice](#)

Oekraïne en Rusland

EHRM – ARREST – Vyacheslavova e.a. t. Oekraïne – 13 maart 2024 – 39553/16 – ECLI:CE:ECHR:2025:0313JUD003955316 – persbericht – arrest

Artikel 2 EVRM – Recht op leven – Passiviteit bij dodelijke rellen – Schending

Klagers in deze zaak klagen dat de Oekraïense overheid niet genoeg heeft gedaan om escalatie van een politiek beladen conflict tussen pro-EU-betogers en pro-Rusland-betogers te voorkomen of te beperken. Deze twee groepen hebben, onder invloed van een Russische desinformatiecampagne, meerdere confrontaties met elkaar gehad, waarbij veel doden zijn gevallen. Zowel de Oekraïense politie als de brandweer heeft op verschillende momenten niet gehandeld. Naar het oordeel van het Hof heeft Oekraïne niet alles gedaan dat redelijkerwijs van haar verwacht kon worden om het geweld te stoppen, en om personen die in levensgevaar waren, te redden. Het hof komt daarom tot een schending van artikel 2 EVRM.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-67/25 (Traugott Ickeroth), verwijzing uit **Duitsland** over **beperkende maatregelen tegen Rusland** en de vraag of het in artikel 2 septies, lid 1, van **verordening nr. 833/2014** gebruikte **begrip „exploitanten”** ook ziet op **natuurlijke personen** die met een door hen geëxploiteerde website enkel inkomsten in de vorm van **vrijwillige bijdragen van derden (donaties of schenkingen) genereren?**

WIKI

- Wiki Oekraïne

Prejudiciële procedure HvJ

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-56/25 (Petlichev), verwijzing uit **Bulgarije** over **artikel 267 VWEU** en de vraag of een nationale rechter eerst de **grondwettigheid van een nationale bepaling** moet laten toetsen voordat hij een prejudiciële vraag stelt.

OVERIG

- Overdracht van prejudiciële verwijzingen naar het Gerecht: gaat de druk van de ketel of blijft het Hof ketelaar? (*Ars Aequi*)
- U. Jaremba, Het begrip ‘rechterlijke instantie’ in de zin van artikel 267 VWEU en het onafhankelijkheidscriterium, in: SEW maart 2025

Zaak C-115/22, SO in tegenwoordigheid van Nationale Anti-Doping Agentur Austria GmbH (NADA), Österreichischer Leichtathletikverband (ÖLV) en World Anti-Doping Agency (WADA)

Arrest van 7 mei 2024 (Grote kamer), ECLI:EU:C:2024:384; conclusie van A-G T. Ćapeta van 14 september 2023, ECLI:EU:C:2023:676

WIKI

Prejudiciële procedure bij het HvJ

Privacy en persoonsgegevens

HvJ – ARREST – C-247/23 (Deldits) – 13 maart 2025 – Hongarije – ECLI:EU:C:2025:172 – persbericht – conclusie – arrest

Verordening (EU) 2016/679 (AVG) – Transseksualiteit – Register vluchtelingen – Gegevens betreffende het geslacht – Bewijs van geslachtsveranderende operatie – Beginsel van juistheid – Recht op rectificatie – Gegevens die op het moment van opname in een openbaar register al onjuist waren – Bewijsmiddelen

Een als vrouw geboren Iraans staatsburger, die is erkend als vluchteling, heeft zich op transseksualiteit beroepen als grond voor de erkenning als vluchteling en als bewijs daarvoor verklaringen ingediend van psychiatrische en gynaecologische deskundigen.

Heeft de AVG – inzake het recht op rectificatie en het juistheidsbeginsel – tot gevolg dat de instantie die een nationaal register van vluchtelingen beheert, verplicht is om door haar geregistreerde persoonsgegevens betreffende iemands geslacht te rectificeren? Zo ja, welke bewijsmiddelen kan deze instantie dan verlangen van de persoon die hierom verzoekt?

Nederland, Frankrijk, Portugal, Spanje, Estland en Hongarije hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Artikel 16 van verordening (EU) 2016/679), gelezen in het licht van artikel 5, lid 1, onder d), daarvan, moet aldus worden uitgelegd dat een nationale instantie die verantwoordelijk is voor het houden van een register van vluchtelingen:

- *verplicht is om persoonsgegevens betreffende het geslacht van een vluchteling die deze instantie bij de opname in dat register onjuist had geregistreerd, te rectificeren indien dit wordt verzocht;*
- *van een persoon die om rectificatie van gegevens verzoekt, mag verlangen dat deze bewijs aandraagt om aan te tonen dat die gegevens onjuist zijn in relatie tot de doeleinden waarvoor zij zijn verzameld of verwerkt, maar niet dat deze aantoont een geslachtsveranderende operatie te hebben ondergaan.*

- La rectification des données relatives à l'identité de genre (libertés chéries)
- GDPR and transgender identity: the rectification of data relating to gender identity cannot be made conditional upon proof of surgery (persbericht curia)

HvJ – CONCLUSIE – C-655/23 (Quirin Privatbank) – 20 maart 2025 – A-G Campos Sanchez-Bordona – Duitsland – ECLI:EU:C:2025:201 – conclusie

Verordening (EU) 2016/679 (AVG) – Datalek – Recht om te vorderen dat een onrechtmatige verwerking niet wordt herhaald – Recht op schadevergoeding – Immateriële schade – Beoordeling

IP was een kandidaat in een aanwervingsprocedure bij Quirin Privatbank die via het webportaal Xing plaatsvond. Een werknemster van Quirin heeft per vergissing een bericht, bedoeld voor IP, naar een derde partij gestuurd die niet betrokken was bij de procedure.

IP heeft een rechtsvordering ingesteld bij het Landgericht, die ertoe strekte Quirin te verbieden zijn persoonsgegevens op dezelfde manier te verwerken, zoals in het incident via Xing. Ook eiste hij een schadevergoeding van minimaal 2.500 EUR voor immateriële schade. De rechter heeft zijn vordering deels toegewezen.

In het geschil dat aan de onderhavige prejudiciële verwijzing ten grondslag ligt, gaat het, kort gezegd, om de vraag of een persoon het recht heeft om van de voor de verwerking van zijn persoonsgegevens verantwoordelijke persoon te verlangen dat hij in de toekomst afziet van gedragingen die in strijd zijn met de bepalingen van verordening (EU) 2016/679. Deze persoon vordert tevens dat de verwerkingsverantwoordelijke wordt veroordeeld tot vergoeding van de immateriële schade als gevolg van de reeds begane inbreuk op de AVG.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 5, lid 1, onder a), artikel 6, lid 1, artikel 79, lid 1, en artikel 82, lid 1, van verordening (EU) 2016/679 moeten aldus worden uitgelegd dat:

- overeenkomstig artikel 5, lid 1, onder a), en artikel 6, lid 1, juncto artikel 79, lid 1, van verordening 2016/679 de betrokkene wiens persoonsgegevens op onrechtmatige wijze door de verwerkingsverantwoordelijke zijn verstrekt, een vordering kan instellen die ertoe strekt dat deze laatste in de toekomst afziet van verdere onrechtmatige doorgiften van gegevens die vergelijkbaar zijn met die welke reeds hebben plaatsgevonden;
- het aan de nationale rechtsorde is om, met inachtneming van de beginselen van gelijkwaardigheid en doeltreffendheid, de voorwaarden vast te stellen voor het instellen van een vordering die ertoe strekt dat de verwerkingsverantwoordelijke afziet van verdere onrechtmatige verwerking van persoonsgegevens. Niets staat eraan in de weg dat daartoe het bewijs van het gevaar voor recidive wordt verlangd en, in voorkomend geval, dat een (weerlegbaar) vermoeden geldt dat een dergelijk gevaar bestaat als gevolg van een eerdere inbreuk op verordening 2016/679;
- overeenkomstig artikel 82, lid 1, van verordening 2016/679 bij de vaststelling van het bedrag van de te vergoeden immateriële schade de omstandigheid dat de betrokkene, naast het recht op schadevergoeding, ook het recht heeft om te eisen dat de verwerkingsverantwoordelijke in de toekomst afziet van een soortgelijke onrechtmatige verwerking als die welke reeds heeft plaatsgevonden, niet kan worden beschouwd als een omstandigheid die de verlaging van dat bedrag rechtvaardigt.

HvJ – CONCLUSIE – C-97/23 P (WhatsApp Ireland) – 27 maart 2025 – A-G Capeta – Grote Kamer – ECLI:EU:C:2025:210 – [conclusie](#)

Verordening (EU) 2016/679 (AVG) – Artikel 263 VWEU – Coherentiemechanisme – Geschillenbeslechting door het Europees Comité voor gegevensbescherming – Ontvankelijkheid van beroep tot nietigverklaring – Beroep tot nietigverklaring — Begrip ,voor beroep vatbare handeling’ – Begrip ,Rechtstreekse geraaktheid’ – Begrippen ,voorbereidende handeling’ en ,tussentijdse handeling’ – ,Niet-tegenwerpbaarheid’ van een besluit aan een natuurlijke of rechtspersoon – Beoordelingsbevoegdheid van het orgaan dat dit besluit uitvoert

Het coherentiemechanisme omvat een samengestelde procedure waarin nationale toezichthoudende autoriteiten en het Europees Comité voor gegevensbescherming deelnemen.

Bij de bestreden beschikking heeft het Gerecht een beroep niet-ontvankelijk verklaard dat door WhatsApp Ireland Ltd was ingesteld tegen bindend besluit 1/2021, een in het kader van dit mechanisme door het EDPB vastgesteld besluit. Dit heeft tot de onderhavige hogere voorziening geleid.

Afgezien van de hogere voorziening in deze specifieke zaak, heeft het Hof van Justitie ook de gelegenheid om meer in het algemeen uit te leggen hoe de regels voor de ontvankelijkheid van beroepen tot nietigverklaring moeten worden toegepast op samengestelde procedures.

A-G geeft het Hof in overweging: de beschikking van 7 december 2022, Whatsapp Ireland/EDPB (T-709/21, EU:T:2022:783), te vernietigen; het beroep tot nietigverklaring van rekwirante ontvankelijk te verklaren; de zaak terug te verwijzen naar het Gerecht voor afdoening ten gronde.

HvJ – CONCLUSIE – C-129/24 (Coillte Cuideachta Ghníomhaíochta Ainmnithe) – 27 maart 2025 – A-G Medina – Ierland – ECLI:EU:C:2025:224 – [conclusie](#)

Richtlijn 2003/4/EG –Verdrag van Aarhus – Toegang van het publiek tot milieu-informatie – Anoniem of pseudoniem verzoek – Begrippen ,aanvrager’ en ,verzoek’ – Vereiste dat aanvragers hun echte naam en actueel fysiek adres verstrekken – Weigering van het verzoek wanneer het kennelijk onredelijk is

Samenvatting onder: [milieu](#)

HvJ – CONCLUSIE – C-654/23 (Inteligo Media) – 27 maart 2025 – A-G Szpunar – Roemenië – ECLI:EU:C:2025:213 – [conclusie](#)

Verordening (EU) 2016/679 (AVG) – Richtlijn 2002/58/EG – Gebruik van e-mail voor direct marketing –Begrip ,commerciële communicatie’ – Motiveringsplicht

De Roemeense autoriteit persoonsgegevens heeft aan Inteligo een boete opgelegd omdat dit bedrijf persoonsgegevens (e-mailadressen, wachtwoorden, gebruikersnamen) van 4 357 gebruikers (natuurlijke personen) had verwerkt op basis van een rechtsgrondslag die niet geschikt zou zijn voor het doel van de betrokken verwerking, te weten de dagelijkse verzending per e-mail van de „Personal Update”, zonder te bewijzen dat zij van de betrokken gebruikers uitdrukkelijke toestemming had verkregen voor de verwerking van hun persoonsgegevens voor dat doel. Inteligo Media zou daarmee inbreuk hebben gemaakt op artikel 5, lid 1, onder a) en b), artikel 6, lid 1, onder a), en artikel 7 AVG. Volgens de A-G zijn de marketingpraktijken van de betrokken marktdeelnemer niet in strijd met de AVG.

Het ligt juist in de aard van marketingpraktijken om met persoonsgegevens te werken en het is niet ongebruikelijk dat een betrokkene gegevens uitwisselt tegen een overeenkomstig voordeel.

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 13, lid 2, van richtlijn 2002/58/EG moet aldus worden uitgelegd dat het e-mailadres van een gebruiker, dat wordt verkregen wanneer deze een online account aanmaakt dat hem recht geeft op i) gratis toegang tot een aantal artikelen van de betrokken publicatie, ii) de ontvangst, per e-mail, van een dagelijkse nieuwsbrief met een samenvatting van de nieuwe wetgeving die in de artikelen van de publicatie wordt behandeld, met hyperlinks naar die artikelen en, iii) toegang, tegen betaling, tot aanvullende en/of uitgebreidere artikelen en analyses van deze publicatie, is verkregen, in het kader van de verkoop van een product of een dienst'. De verzending van de onder ii) beschreven dagelijkse nieuwsbrief vormt 'direct marketing' van 'gelijkaardige producten of diensten' in de zin van diezelfde bepaling.

Artikel 13, lid 2, van richtlijn 2002/58, gelezen in samenhang met artikel 95 van verordening (EU) 2016/679 moet aldus worden uitgelegd dat wanneer de verwerkingsverantwoordelijke het e-mailadres van een gebruiker aanwendt om in overeenstemming met artikel 13, lid 2, van richtlijn 2002/58 een dagelijkse nieuwsbrief te verzenden, en de verwerking van persoonsgegevens op grond van deze bepaling rechtmatig is bevonden, artikel 6 AVG geen toepassing vindt.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-40/25 (CRIF), verwijzing uit **Oostenrijk** over een aanvullende vraag ten opzichte van aanhangige hofzaak C-655/23 (IP tegen Quirin Privatbank AG) en de vraag of artikel 17 AVG over het recht op wissen van gegevens ook een recht op **staken van onrechtmatige verwerking** bevat, mede gelet op **artikel 47 Handvest** inzake effectieve rechtsbescherming?

RECHTSPRAAK NL – Hoge Raad – 18 maart 2025 – [ECLI:NL:HR:2025:408](#)

Richtlijn 2002/58/EG – Cassatie in het belang van de wet – HvJ EU in zaken Tele2 Sverige en Watson, Ministerio Fiscal, La Quadrature du Net e.a. en Prokuratuur – Toegang tot verkeers- en locatiegegevens (waaronder identificerende gegevens) – Beslissingskader Hoge Raad

Samenvatting onder: procesrecht, recht op eerlijk proces strafrecht

RECHTSPRAAK NL – Hoge Raad – 18 maart 2025 – [ECLI:NL:HR:2025:409](#)

Richtlijn (EU) 2016/680 – Onderzoek aan elektronische gegevensdragers

Samenvatting onder: Procesrecht en recht op eerlijk proces

NOOT – HvJ 27 februari 2025, [C-203/22, Dun & Bradstreet Austria](#)

- EU-Hof verduidelijkt welke informatie een verwerkingsverantwoordelijke in de context van geautomatiseerde besluitvorming moet verstrekken ([ECER](#))
- Credit reference agencies, consumer profiling and the GDPR: the CJEU in C-203/22 ([ECLB](#))
- Dun & Bradstreet uitspraak Europees hof over geautomatiseerde besluitvorming ([Ellen Timmer](#))

NOOT – HvJ 27 februari 2025, C-638/23, Amt der Tiroler Landesregierung

EU-Hof verduidelijkt het begrip ‘verwerkingsverantwoordelijke’ uit de AVG (ECER)

OVERIG

- T.F. Walree, Autonoom of autonomie? Een analyse van elf arresten van het Hof van Justitie over artikel 82 AVG, in: SEW februari 2025
- Raad van State: de politie bewaart politiegegevens te lang (Ellen Timmer)
- EDPB adopts statement on the implementation of the PNR directive (EDPB)
- Anonymity and Surveillance, Creativity and Copyright (Verfassungsblog)
The emergence of digital networks over the past decades has presented a problem for copyright exploiters. Thus, they resorted to strategic enforcement targeting individual users. However, the users would often remain anonymous due to the lack of access to traffic data revealing their identity. But the decision in La Quadrature du Net II – permitting retention and disclosure of traffic data for minor offences – has the adverse effect: it incentivises enforcement strategies targeting users and requiring platforms to hand over such data.

Wiki

- Wiki AVG

EHRM factsheets en guides

- Guide to the case-Law of the of the ECHR on dataprotection
- Personal data protection
- Right to the protection of one's image
- ECHR-KS Key Theme - Terrorism Surveillance measures *nieuw*
- ECHR-KS Key Theme - Article 8 The right to private life protecting or limiting the role of public watchdogs *nieuw*

Procesrecht en recht op eerlijk proces

EHRM – ARREST – BRD – Groupe Société Générale S.A. t. Roemenië – 18 maart 2025 – 38798/13 – ECLI:CE:ECHR:2025:0318JUD003879813 – persbericht – arrest

Artikel 8 EVRM – Schending mededingingsregels – Strafrechtelijk onderzoek georganiseerde criminele groep binnen de bank – Inspectie en huiszoeken

De Mededingingsraad heeft vanwege vermeende inbreuken op mededingingsregels een onaangekondigde inspectie uitgevoerd bij klager, een in Roemenië gevestigde bank die in handen is van de Franse Société Générale. Daarnaast heeft de politie, in het kader van een strafrechtelijk onderzoek naar de oprichting van een georganiseerde criminele groep binnen de bank, huiszoeken verricht.

Computers en documenten, met inbegrip van digitaal opgeslagen informatie, zijn in beslag genomen. Klager vindt dat de inspectie en huiszoekingen onrechtmatig zijn geweest en klaagt over het feit dat de Roemeense rechterlijke instanties hebben geweigerd haar klachten dienaangaande te onderzoeken.

Het EHRM oordeelt dat er geen sprake is van schending van artikel 8 EVRM met betrekking tot de inspectie in het kader van de procedure inzake de Mededingingswet. Artikel 8 EVRM is wel geschonden voor wat betreft de inbeslagname van de digitale gegevens tijdens de strafprocedure.

OVERIG

- Het zwijgrecht uit artikel 6 EVRM bij de bestuurlijke boete (bijzonder strafrecht)

De bestuurlijke boete is een criminal charge, dus moet het boeteproces ook eerlijk zijn in de zin van artikel 6 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Daarbij hoort het zwijgrecht en breder: het recht niet te worden gedwongen tegen zichzelf te getuigen of een bekentenis af te leggen, het nemo tenetur-beginsel. Wanneer een strafzaak tegen een verdachte begint mag deze direct zwijgen, dat is qua nemo tenetur wel overzichtelijk. In het financiële bestuursrecht wordt echter primair gehandhaafd met het oog op herstel en tijdens een onderzoek in die fase geldt tegenover toezichthouders een medewerkingsplicht en geen zwijgrecht. Hoe wordt dan toch dit beginsel gewaarborgd, als later een boete volgt?

- Artikel: De bestuurlijke boete in Europees perspectief (bijzonder strafrecht)

EHRM factsheets en guides

ECHR-KS Key Theme - Article 6 (criminal) Hearings via video link nieuw

Procesrecht en recht op eerlijk proces – strafrecht

EHRM – ARREST – Gorse t. Slovenië – 6 maart 2025 – 47186/21 – ECLI:CE:ECHR:2025:0306JUD004718621 – persbericht – arrest

Artikel 6 EVRM – Rechter oordeelt eerder in zaak medeverdachten – Schending

Klager, een advocaat, wordt veroordeeld wegens machtsmisbruik en witwassen. De voorzitter van de rechtbank heeft voorafgaand aan deze procedure twee medeverdachten na een plea bargain veroordeeld voor deelname aan dezelfde strafbare feiten als waarvoor klager is veroordeeld. Door klager ingediende wrakingsverzoeken tegen de betreffende rechter zijn afgewezen. In Straatsburg klaagt hij dat zijn recht op een onpartijdige rechter onder artikel 6, lid 1 EVRM en het vermoeden van onschuld zoals gewaarborgd in artikel 6, lid 2 EVRM zijn geschonden. Het EHRM herhaalt dat in complexe strafzaken met meerdere verdachten die niet samen kunnen worden berecht, verwijzingen naar de betrokkenheid van de verdachten die op een later moment worden berecht onvermijdelijk kunnen zijn bij de beoordeling van de feiten van de verdachten die op een eerder moment terechtstaan. In deze zaak is het EHRM van oordeel dat onvoldoende inspanningen zijn verricht om te voorkomen dat de indruk werd gewekt dat klager al schuldig was bevonden. Het Hof acht hiertoe met name van belang dat de vonnissen van de medeverdachten niet alleen al een gedetailleerde beschrijving bevatten van de vermeende rol van klager maar ook naar hem verwezen als “dader” van het betreffende strafbare feit. Klager werd hierbij bij zijn volledige naam genoemd, terwijl noch uit de uitspraken noch anderszins

uit de berichtgeving bleek dat de schuld van klager nog niet wettelijk was vastgesteld. Schending artikel 6, leden 1 en 2 EVRM.

EHRM – GECOMMUNICEERDE ZAAK – Kruijssen t. Nederland – 5 maart 2025 – 10784/24 – subject matter of the case

Artikel 6 EVRM – Geheime opsporingsprocedure – Mr. Big-methode – Verklaringen gedaan tegenover undercoveragenten – Veroordeling

De zaak gaat over een strafzaak tegen klager waarin verklaringen die zijn verkregen tijdens een geheime opsporingsprocedure, bekend als de “Mr. Big-methode”, als bewijs zijn gebruikt. Klager heeft talloze vragen gekregen van een undercoveragent en heeft tegenover deze agent verklaard dat hij het slachtoffer had gedood en het lichaam had weggemaakt. Klager is vervolgd voor moord/doodslag en voor het verbergen van het lichaam van de overledene om de moord te verhullen. De rechtbank Amsterdam heeft klager vrijgesproken, aangezien zij op basis van de informatie in het dossier niet voldoende kon beoordelen of de verdachte in zijn verklaringsvrijheid was beperkt. Het Gerechtshof Amsterdam heeft dat vonnis vernietigd en klager veroordeeld voor doodslag en het verbergen van het lichaam van de overledene en hem een gevangenisstraf opgelegd van 16 jaar.

Volgens het Gerechtshof boden de getuigenverklaringen van de undercoveragenten voldoende inzicht in de uitvoering van het onderzoek om de rechtmatigheid ervan te beoordelen. Het Hof heeft verder verwezen naar uitspraken van de Hoge Raad waarin is geoordeeld dat artikel 126j van het Wetboek van Strafvordering een voldoende rechtsgrondslag biedt voor de geheime onderzoeksmethode. De Hoge Raad heeft de uitspraak van het Gerechtshof bevestigd.

Klager klaagt dat de oneigenlijke dwang en misleiding door de autoriteiten om belastende verklaringen te ontlokken, het ontbreken van waarborgen en het gebruik van deze verklaringen als bewijs een schending van artikel 6 EVRM vormen. Hij beroept zich ook op artikel 8 EVRM en klaagt dat de inmenging in zijn privéleven tijdens de geheime opsporingsprocedure niet rechtmatig was, omdat artikel 126j van het Wetboek van Strafvordering niet voldoende duidelijk was, het niet voorzienbaar was wanneer het zou kunnen worden gebruikt en de wet niet voldoende waarborgen tegen misbruik bevatte.

Vragen aan partijen:

Heeft klager een eerlijk proces gehad bij de vaststelling van de strafrechtelijke aanklachten tegen hem, overeenkomstig artikel 6, lid 1 EVRM (zie, mutatis mutandis, Allan t. het VK, nr. 48539/99, §§ 42-44, 50, EHRM 2002 IX; Bykov t. Rusland [GC], nr. 4378/02, §§ 88-93, 10 maart 2009; Ibrahim e.a. t. het VK [GC], nrs. 50541/08 en 3 anderen, §§ 266-274, 13 september 2016; en De Legé t. Nederland, nr. 58342/15, §§ 60-61 en 63-68, met daarin verwijzingen naar jurisprudentie, 4 oktober 2016 2022)? Voldeed de toelating van het bewijsmateriaal verkregen via de geheime onderzoeksprocedure in het bijzonder aan de waarborgen van artikel 6, lid 1 EVRM? Was het gebruik tijdens het proces van bewijsmateriaal verkregen via deze procedure verenigbaar met het zwijgrecht en het voorrecht om niet aan zelfincriminatie deel te nemen? Is er sprake van een schending van het recht van klager op eerbiediging van zijn privéleven, in strijd met artikel 8 EVRM? Was met name artikel 126j van het Wetboek van Strafvordering voorzienbaar bij de toepassing ervan?

Richtlijn (EU) 2016/680 – Onderzoek aan elektronische gegevensdragers

In dit arrest gaat de Hoge Raad in op de betekenis van recente rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie – in het bijzonder de uitspraak in de zaak C-548/21 (CG/Bezirkshauptmannschaft Landeck) – voor de eisen die moeten worden gesteld aan onderzoek aan elektronische gegevensdragers en geautomatiseerde werken, waaronder smartphones. Deze recente rechtspraak brengt mee dat dit onderzoek op een enigszins andere manier moet worden genormeerd dan uit een eerdere uitspraak van de Hoge Raad voortvloeit. Het is aan de wetgever om een wettelijke regeling op te stellen die in haar algemeenheid voldoet aan alle in de rechtspraak van het Hof van Justitie gestelde vereisten. In afwachting van zo'n regeling ziet de Hoge Raad aanleiding om zijn eerdere rechtspraak bij te stellen.

Het oordeel van de Hoge Raad houdt kort gezegd het volgende in. Politiemensen mogen op basis van hun eigen bevoegdheden zonder nadere toestemming onderzoek doen aan inbeslaggenomen voorwerpen – waaronder elektronische gegevensdragers – als dat niet meer dan een beperkte inbreuk op de privacy van de gebruiker van dat voorwerp oplevert. De wet vereist in zo'n geval geen voorafgaande rechterlijke toetsing of tussenkomst van de officier van justitie. Een onderzoek om alleen de identiteit van de gebruiker vast te stellen is zo'n beperkte inbreuk. Een ander voorbeeld is een opsporingsambtenaar die een bij een verdachte aangetroffen smartphone of computer bekijkt en daarbij enkele beperkte waarnemingen doet over het feitelijk gebruik daarvan op dat moment of direct voorafgaand aan de inbeslagname, bijvoorbeeld door na te gaan welke contacten de gebruiker van een telefoon kort tevoren heeft gelegd.

Van een beperkte inbreuk op de persoonlijke levenssfeer is echter geen sprake als op voorhand is te voorzien dat door het onderzoek aan de gegevensdrager inzicht wordt verkregen in verkeers- en locatiegegevens maar ook in gegevens zoals foto's, de browsergeschiedenis, de inhoud van via die smartphone uitgewisselde communicatie en gevoelige gegevens (persoonsgegevens waaruit ras, etnische afkomst, politieke opvattingen en religieuze of levensbeschouwelijke overtuigingen blijken). Als politie en justitie zulk onderzoek willen doen, is daarvoor – behalve in spoedeisende gevallen – een voorafgaande toetsing door de rechter-commissaris vereist. Die toetsing kan leiden tot een door de rechter-commissaris (op vordering van de officier van justitie) verstrekte machtiging tot het verrichten van dat onderzoek. Ook kan de rechter-commissaris beslissen dat dit onderzoek onder zijn eigen verantwoordelijkheid wordt uitgevoerd. Daarbij kan de rechter-commissaris opsporingsambtenaren het bevel geven om dit onderzoek te verrichten.

Bij het aan elektronische gegevensdragers te verrichten onderzoek mag geen grotere inbreuk worden gemaakt op de persoonlijke levenssfeer van de gebruiker dan noodzakelijk. Aan het voldoen aan die waarborg kan bijdragen dat de rechter-commissaris in zijn machtiging of bevel vastlegt wat het doel van dit onderzoek is, en verder dat daarbij wordt voorgeschreven dat dit onderzoek – voor zover mogelijk – geautomatiseerd wordt gedaan met behulp van een technisch hulpmiddel. Ook kan daaraan bijdragen dat uit een schriftelijk verslag van de uitkomst van het onderzoek ook kan blijken hoe het onderzoek was ingericht en wat de omvang daarvan was.

- 📌 Hoge Raad stelt naar aanleiding van de zaak Landeck zijn eigen rechtspraak op het punt van onderzoek aan elektronische gegevensdragers enigszins bij (bijzonder strafrecht)

RECHTSPRAAK NL – Hoge Raad – 18 maart 2025 – [ECLI:NL:HR:2025:408](#)

Richtlijn 2002/58/EG – Cassatie in het belang van de wet – HvJ EU in zaken Tele2 Sverige en Watson, Ministerio Fiscal, La Quadrature du Net e.a. en Prokuratuur – Toegang tot verkeers- en locatiegegevens (waaronder identificerende gegevens) – Beslissingskader Hoge Raad

De Hoge Raad heeft bij HR:2022:475 aan het HvJ EU verzocht uitspraak te doen over drie prejudiciële vragen. De griffier HvJ EU heeft de Hoge Raad in kennis gesteld van uitspraken van het HvJ EU in zaken C-470/21 (La Quadrature du Net II) en C-178/22 (Tribunale di Bolzano) en de vraag gesteld of de Hoge Raad in het licht van die uitspraken het verzoek om een prejudiciële beslissing wenst te handhaven. De Hoge Raad heeft de prejudiciële vragen ingetrokken.

De besproken onderdelen van uitspraken van HvJ EU in zaken La Quadrature du Net II en Tribunale di Bolzano geven geen aanleiding tot wijziging van het beslissingskader dat de Hoge Raad in HR:2022:475 heeft geformuleerd. De Hoge Raad merkt hierbij op dat overwegingen in uitspraak in zaak La Quadrature du Net II bevestigen dat als het gaat om verlenen van toegang tot uitsluitend identificerende gegevens, geen voorafgaande beoordeling door rechter of onafhankelijke bestuurlijke autoriteit is vereist. Recente rechtspraak van het HvJ EU geeft verder geen aanleiding tot bijstelling van wat de Hoge Raad in HR:2022:475 heeft overwogen over beoordeling van vormverzuimen die verband houden met toepassing van bevoegdheden die ertoe strekken verkeers- en locatiegegevens te verkrijgen.

De Hoge Raad verwerpt het beroep.

NOOT – bij HvJ 16 januari 2025, [C-400/23 \(V.B.\)](#)

Convention protection of the absent accused lowered under EU law: judgment of the CJEU in the case of VB II ([Johan Callewaert](#))

OVERIG

- Anonymity and Surveillance, Creativity and Copyright ([Verfassungsblog](#))

The emergence of digital networks over the past decades has presented a problem for copyright exploiters. Thus, they resorted to strategic enforcement targeting individual users. However, the users would often remain anonymous due to the lack of access to traffic data revealing their identity. But the decision in La Quadrature du Net II – permitting retention and disclosure of traffic data for minor offences – has the adverse effect: it incentivises enforcement strategies targeting users and requiring platforms to hand over such data.

EHRM factsheets en guides

- [Police arrest and assistance of a lawyer](#)
- [Guide on article 6 ECHR - right to a fair trial \(criminal limb\)](#)
- [ECHR-KS Key Theme - Article 6 \(criminal\) Absent witnesses and other restrictions on the right to examine witnesses](#) nieuw
- [ECHR-KS Key Theme - Article 6 Access to a lawyer](#) nieuw
- [ECHR-KS Key Theme - Article 6 \(criminal\) Administration of \(unlawfully obtained\) evidence](#) nieuw
- [ECHR-KS Key Theme - Mass Protests The right to a fair trial](#) nieuw
- [ECHR-KS Key Theme - Article 6 \(criminal\) Presumption of innocence](#) nieuw
- [ECHR-KS Key Theme - Article 6 Waiver of the guarantees of a fair trial](#) nieuw

Recht op effectieve rechtsbescherming en toegang tot de rechter

EHRM – GECOMMUNICEERDE ZAAK – [Andrea t. Nederland](#) – 14 maart 2025 – [42069/22](#) – [subject matter of the case](#)

Artikel 2 EVRM – Artikel 13 EVRM – Medische nalatigheid – Zelfmoord in jeugdzorginstelling – Recht op doeltreffend rechtsmiddel

Samenvatting onder: [Recht op leven](#)

HvJ – CONCLUSIE – [C-448/23 \(Commissie/Polen\)](#) – 11 maart 2025 – A-G Spielmann – [ECLI:EU:C:2025:165](#) – [persbericht](#) – [conclusie](#)

Artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU – Niet-nakoming door een lidstaat – Daadwerkelijke rechtsbescherming – Onafhankelijk en onpartijdig gerecht dat bij wet is ingesteld – Procedure voor de benoeming van rechters bij het Poolse grondwettelijk hof – Beginselen van autonomie, voorrang, doeltreffendheid en uniforme uitlegging van het Unierecht – Beginsel van bindende werking van de arresten van het HvJ – Arresten van Poolse grondwettelijk hof

Samenvatting onder: [Rechtsstaat en rechterlijke macht](#)

Recht op leven en verbod op foltering en onmenselijke behandeling

EHRM – ARREST – [Almukhlas en Al-Maliki t. Griekenland](#) – 25 maart 2025 – [22776/18](#) – [ECLI:CE:ECHR:2025:0325JUD002277618](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 2 EVRM – Recht op leven – Kustwacht Griekenland schoot op migrantenboot – Schending.

Klagers zijn de ouders van een minderjarige die is doodgeschoten door de kustwacht bij de Griekse kust. In deze zaak komt het hof tot een schending van artikel 2 EVRM (recht op leven), omdat enerzijds Griekenland geen onafhankelijk, grondig en effectief onderzoek heeft gedaan naar zijn dood, en anderzijds er niet genoeg is gedaan om de onderscheppingsoperatie deugdelijk voor te bereiden en het gebruik van dodelijk geweld te minimaliseren.

EHRM – ARREST – [Laterza en D'Errico t. Italië](#) – 27 maart 2025 – [30336/22](#) – [ECLI:CE:ECHR:2025:0327JUD003033622](#) – [persbericht](#) – [arrest](#)

Artikel 2 EVRM – Strafrechtelijk onderzoek naar begin longziekte niet effectief – Schending

Arbeider in staalfabriek is overleden aan longkanker. Zijn erfgenamen hebben aangifte gedaan wegens doodslag, maar deze strafzaak is niet doorgezet, omdat het begin van het causale verband tussen het begin van de ziekte en de werkzaamheden niet kon worden bepaald. Het EHRM overweegt dat nader onderzoek had moeten worden gedaan naar de wetenschappelijke of feitelijke redenen daarvoor, en naar het causaal verband. De beslissing om het strafproces te staken is gebaseerd op een cirkelredenering: omdat meerdere personen verantwoordelijk waren voor de veiligheidsmaatregelen,

was het zowel noodzakelijk als onmogelijk om het begin van het causale verband te bepalen. Aangezien een werkgerelateerde oorzaak niet uit te sluiten was, had de rechtbank verder onderzoek moeten gelasten. Aldus is het onderzoek naar de feiten in deze zaak niet effectief geweest, en concludeert het Hof tot schending van het procedurele aspect van artikel 2 EVRM (Het recht van een ieder op leven wordt beschermd door de wet).

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COÛR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

EHRM – GECOMMUNICEERDE ZAAK – [Andrea t. Nederland](#) – 14 maart 2025 – 42069/22 – [subject matter of the case](#)

Artikel 2 EVRM – Artikel 13 EVRM – Zelfmoord in jeugdzorginstelling – Medische nalatigheid – Recht op doeltreffend rechtsmiddel

Het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden heeft de klacht van klagster dat de zorgverleners strafrechtelijk verantwoordelijk zijn voor de dood van zijn dochter, afgewezen. Het hof vond geen aanwijzingen dat de zorgverleners met criminele opzet of grove (verwijtbare) roekeloosheid hadden gehandeld. Het Gerechtshof heeft rekening gehouden met de bevindingen in een rapport van de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd. Tegen deze beslissing stond geen beroep open.

Klager klaagt op grond van het materiële onderdeel van artikel 2 EVRM dat de autoriteiten hebben nagelaten een regelgevend kader in te voeren ter bescherming van het leven van onvrijwillig opgenomen patiënten in jeugdzorginstellingen en dat zij geen adequate operationele maatregelen hebben genomen om de zelfmoord van zijn dochter te voorkomen.

Voorts klaagt hij op grond van het procedurele onderdeel van deze bepaling dat de autoriteiten geen doeltreffend onderzoek naar de dood van zijn dochter hebben verricht. Met een beroep op artikel 13 juncto artikel 2 EVRM klaagt hij dat hem een doeltreffende voorziening in rechte is ontegensprekend omdat het onderzoek naar het incident, met inbegrip van het door Inspectie Gezondheidszorg en Jeugdzorg verrichte onderzoek, niet heeft kunnen leiden tot de identificatie en bestraffing of aansprakelijkheid van de verantwoordelijken en tot toekenning van schadevergoeding.

Vragen aan partijen: Hebben de autoriteiten, gelet op de specifieke omstandigheden van de onderhavige zaak, voldaan aan hun positieve verplichting om het leven te beschermen, zoals vereist door het materiële onderdeel van artikel 2 EVRM (zie bijvoorbeeld *Fernandes de Oliveira tegen Portugal* [GC], nr. 78103/14, §§ 104-115, 31 januari 2019, met verdere verwijzingen)?

Hebben de autoriteiten een doeltreffend onderzoek ingesteld naar de dood van klagers dochter, zoals vereist door het procedurele onderdeel van artikel 2 (zie bijvoorbeeld *Lopes de Sousa Fernandes v. Portugal* [GC], no. 56080/13, §§ 214-221, 19 december 2017)?

Beschikte klager over een doeltreffend binnenlands rechtsmiddel voor zijn klachten op grond van artikel 2 EVRM, zoals vereist door artikel 13 EVRM?

Rechtsstaat en rechterlijke macht

EHRM – ARREST – Golovchuk t. Oekraïne – 27 maart 2025 – 16111/19 – ECLI:CE:ECHR:2025:0327JUD001611119 – persbericht – arrest

Hervorming rechterlijke organisatie – Geen toegang tot een onafhankelijk en onpartijdig gerecht – Uitoefening rechterlijke functie

Klaagster was sinds 2008 werkzaam als rechter in een bestuursrechtelijk hof van cassatie. In 2016 heeft in Oekraïne een hervorming van de rechterlijke organisatie plaatsgevonden waarbij er nog slechts één hooggerechtshof werd ingesteld die verantwoordelijk is voor de behandeling van beroepen in cassatie. De instantie waar klaagster werkzaam was, werd door de hervorming opgeheven. Klaagster heeft tweemaal zonder succes deelgenomen aan een selectieprocedure voor een functie als rechter bij het nieuwe hooggerechtshof. Zij heeft ook zonder succes een proces aangespannen tegen de selectiecommissie. De raad voor de rechtspraak, die later is opgeheven, en de selectiecommissie hebben haar niet voorgedragen voor overplaatsing naar een andere rechtsprekende instantie. Tot haar vervroegde pensioen in 2024 behield klaagster het salaris en de voordelen van haar benoeming als rechter, maar kon ze zes jaar lang haar functie als rechter niet uitoefenen.

Schending van artikel 8 EVRM. In de uitspraak Gumenyuk e.a. t. Oekraïne heeft het Hof geoordeeld dat er sprake was van een schending van artikel 8 EVRM met betrekking tot de ontzetting van rechters uit hun functie door de justitiële hervorming in Oekraïne in 2016. Deze zaak onderscheidt zich van die zaak, omdat in deze zaak meteen duidelijk was dat de rechtsprekende instantie waar klaagster werkzaam was, zou worden opgeheven, waardoor klaagster niet kon verwachten dat zij automatisch zou worden overgeplaatst naar de nieuwe hoogste rechterlijke instantie. Het Hof oordeelt dat de beperking op het grondrecht niet is voorzien bij wet omdat de daartoe bevoegde instanties geen voorstel hebben gedaan om klaagster over te laten plaatsen naar een andere rechtsprekende instantie en zij tot vlak voor haar vervroegde pensioen geen mogelijkheid had om effectief beroep in te stellen tegen de gang van zaken.

Schending van artikel 6 EVRM. Het Hof constateert dat het nationale recht klaagster geen mogelijkheid bood om effectief in rechte op te komen tegen haar de facto verwijdering uit haar rechterlijke functie. Klaagster had dus geen toegang tot een onafhankelijk en onpartijdig gerecht en daarvoor bestond volgens het Hof ook geen objectieve rechtvaardiging vanuit het oogpunt van de noodzaak om de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht te waarborgen. Volgens het Hof stond het gebrek aan toegang tot een rechter niet in redelijke verhouding tot de nagestreefde doelen.

HvJ – ARREST — Gevoegde zaken C-647/21 en C-648/21 (D.K. e.a.) – 6 maart 2025 – Polen – ECLI:EU:C:2025:143 – conclusie – arrest

Artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU – Onafzetbaarheid en onafhankelijkheid van rechters – Resolutie van college van rechterlijke instantie om alle zaken die zijn toegewezen aan een rechter aan hem te onttrekken – Ontbreken objectieve criteria – Geen verplichting tot motivering van een dergelijk besluit – Voorrang Unierecht – Verplichting om een dergelijk onttrekkingsbesluit niet toe te passen

Een rechter is overgeplaatst van een afdeling die zaken in hoger beroep behandelt naar een afdeling die zaken in eerste aanleg behandelt. Zij is ontheven van de behandeling van zeventig aan haar toegewezen zaken, waaronder de zaken die aanleiding hebben gegeven tot de onderhavige verzoeken om een prejudiciële beslissing, die opnieuw zijn toegewezen aan andere rechters. Deze maatregelen zijn zonder haar instemming genomen. Aangezien deze maatregelen tot doel hadden haar te beletten om in het kader van de uitoefening van haar rechterlijke bevoegdheid in tweede aanleg na te gaan of in de bij haar aanhangige zaken was voldaan aan het vereiste van een vooraf bij wet ingesteld gerecht, is

zij van mening dat dit in strijd is met de beginselen van onafzetbaarheid en onafhankelijkheid van rechters. Zij wenst daarom te vernemen of de wijze waarop de leden van het college zijn benoemd, het feit dat zij niet heeft ingestemd met haar ontheffing van de behandeling van de zaken en het ontbreken van criteria voor die ontheffing haar, krachtens artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU, artikel 47 Handvest EU en het beginsel van voorrang van het Unierecht, het recht geven om deel te nemen aan de behandeling van de zaken die aan de onderhavige verzoeken om een prejudiciële beslissing ten grondslag liggen.

Nederland, Zweden, Denemarken en Polen hebben schriftelijke opmerkingen ingediend.

Hof: Artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU verzet zich tegen een nationale regeling op grond waarvan een orgaan van een nationale rechterlijke instantie, zoals het college van die rechterlijke instantie, een gedeelte van of alle zaken die aan een rechter van die rechterlijke instantie zijn toegewezen aan hem kan onttrekken, zonder dat deze regeling de criteria bevat die dit orgaan bij het nemen van een dergelijk onttrekkingsbesluit moeten leiden en verplicht om dat besluit te motiveren.

Artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU en het beginsel van voorrang van het Unierecht moeten aldus worden uitgelegd dat zij een nationale rechterlijke instantie verplichten om een resolutie van het college van die rechterlijke instantie waarbij de zaken die aan een rechter in die rechterlijke instantie waren toegewezen aan hem worden onttrokken alsmede de daaropvolgende handelingen, zoals de besluiten inzake de hertoewijzing van die zaken, niet toe te passen wanneer die resolutie is vastgesteld in strijd met artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU. De gerechtelijke organen die bevoegd zijn voor de vaststelling en de wijziging van de samenstelling van deze rechtsprekende formatie moeten een dergelijke resolutie buiten toepassing laten.

HvJ – CONCLUSIE – C-448/23 (Commissie/Polen) – 11 maart 2025 – A-G Spielmann – ECLI:EU:C:2025:165 – persbericht – conclusie

Artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU – Artikel 47 Handvest EU – Niet-nakoming door een lidstaat – Onafhankelijk en onpartijdig gerecht dat bij wet is ingesteld – Procedure voor de benoeming van rechters bij het Poolse grondwettelijk hof – Beginselen van autonomie, voorrang, doeltreffendheid en uniforme uitlegging van het Unierecht – Daadwerkelijke rechtsbescherming – Beginsel van bindende werking van de arresten van het HvJ – Arresten van Poolse grondwettelijk hof

De Europese Commissie brengt Polen voor het Hof wegens twee arresten van het Poolse grondwettelijk hof (van 14 juli 2021 en oktober 2021), waarin het de beginselen van voorrang en doeltreffendheid van het EU-recht, zoals deze altijd door het Hof van Justitie worden uitgelegd en toegepast, eenzijdig heeft afgewezen en alle Poolse organen heeft bevolen een aantal Verdragsbepalingen buiten toepassing te laten. De Commissie stelt ook dat het Pools grondwettelijk Hof niet langer de garantie biedt van een onafhankelijk en onpartijdig gerecht dat vooraf bij wet is ingesteld in de zin van artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU juncto artikel 47 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, wegens de kennelijke onregelmatigheden bij de benoeming van rechters in december 2015 waarbij het Poolse constitutionele recht duidelijk is geschonden en wegens onregelmatigheden in de procedure voor de verkiezing van de president van het grondwettelijk hof in december 2016.

De zaak gaat over de complexe wisselwerking tussen het beginsel van voorrang van het Unierecht en het in artikel 4, lid 2, VEU neergelegde beginsel van eerbiediging van de nationale identiteit van de lidstaten. Dit is de eerste keer dat de Commissie, op grond van artikel 258 VWEU, een beroep wegens niet-nakoming instelt dat niet alleen is gericht tegen een standpunt van een nationale constitutionele rechter, maar ook tegen rechtspraak waarin het gezag van het Hof wordt betwist op grond van een vermeende onverenigbaarheid met de nationale grondwet.

A-G geeft het Hof in overweging:

1) te verklaren dat, gelet op de uitlegging die de Trybunał Konstytucyjny (grondwettelijk hof, Polen) in zijn arresten van 14 juli 2021 en 7 oktober 2021 heeft gegeven van de Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (grondwet van de Republiek Polen), de Republiek Polen de verplichtingen niet is nagekomen die op haar rusten krachtens artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU;

2) te verklaren dat, gelet op de uitlegging die de Trybunał Konstytucyjny in zijn arresten van 14 juli 2021 en 7 oktober 2021 heeft gegeven van de grondwet van de Republiek Polen, de Republiek Polen de verplichtingen niet is nagekomen die op haar rusten krachtens de algemene beginselen van autonomie, voorrang, doeltreffendheid en uniforme uitlegging van het Unierecht en tevens het beginsel van de bindende werking van de arresten van het Hof heeft geschonden;

3) te verklaren dat de Trybunał Konstytucyjny als gevolg van de onregelmatigheden in de procedures waarbij drie van zijn leden in december 2015 en zijn president in december 2016 zijn benoemd, niet voldoet aan het vereiste van een onafhankelijk en onpartijdig gerecht dat vooraf bij wet is ingesteld, en bijgevolg dat de Republiek Polen de verplichtingen niet is nagekomen die op haar rusten krachtens artikel 19, lid 1, tweede alinea, VEU;

- Rule of law: Advocate General Spielmann considers that the action brought by the European Commission concerning the Polish Constitutional Court is well founded ([persbericht curia](#))
- Constitutional Pluralism in Times of the Rule of Law Crisis: Susceptible to Abuse? ([European law blog](#))

NOOT – bij HvJ 25 februari 2025, gevoegde zaken C-146/23 en C-374/23, Sad Rejonowy w Białymstoku

- EU-Hof verduidelijkt de EU-rechtelijke vereisten met betrekking tot de vaststelling van de bezoldiging van de nationale rechters ([ECER](#))
- Paying Judges Properly ([Verfassungsblog](#))

On 22 February, several thousand marched in Budapest for an independent judiciary, including fair pay for judges. Three days later, the CJEU issued a decision in Joined Cases C-146/23 and C-374/23, setting out the EU law criteria for judges' remuneration. The decision sets general minimum criteria for the remuneration of judges to guarantee their independence and is highly relevant for Hungary, where the salary pathway for judges is not set by law, it is not judicially enforceable, and the entire system lacks foreseeability.

NOOT – bij HvJ 27 februari 2025, C-16/24 (Sinalov)

EU-Hof oordeelt over regels voor de toewijzing van zaken aan rechters ([ECER](#))

CONSULTATIE

Europees schild voor de democratie, Feedback- en raadplegingsperiode 31 maart 2025 - 26 mei 2025 ([EC](#))

OVERIG

- Restoring Polish Judicial Independence ([verfassungsblog](#))

Restoring the Polish rule of law without doing more damage to it is a vexing challenge. Building Back Better becomes even more complex when the current president – part of the autocratic Law and Justice (PiS) party, which lost the previous elections – refuses to sign off on any law.

- Le Conseil constitutionnel et Marine Le Pen ([libertés chéries](#))

WIKI

- [Wiki - Rechtsstaat en rechterlijke macht](#)

EHRM factsheets en guides

- [Independence of the justice system](#)
- [The misuse of state power](#)
- [ECHR-KS Key Theme - Article 6 \(civil\) Protection of the judiciary](#) nieuw

Sport

HvJ – ARREST – C-365/23 (Arce) – 20 maart 2025 – Letland – ECLI:EU:C:2025:192 – [persbericht](#) – [conclusie](#) – [arrest](#)

Richtlijn 93/13/EEG – Artikelen 17 en 24 Handvest EU – Minderjarige beloftevolle sporter – Diensten op gebied van sportieve ontwikkeling en loopbaanbegeleiding – Oneerlijk beding – Vergoeding van 10 % van in komende 15 jaar door sporter te ontvangen inkomsten aan die ondernemer – Werkingssfeer richtlijn – Recht op eigendom – Rechten van het kind

Samenvatting onder: [consumenten](#)

EHRM – factsheets en guides

- [Sport and the European Convention on Human Rights](#)

Staatsaansprakelijkheid

OVERIG

Artikel: Due diligence en positieve verplichtingen: elkaar versterkende grondslagen voor overheidsaansprakelijkheid op verschillende niveaus? ([bijzonder strafrecht](#))

Dit artikel bespreekt de wisselwerking tussen positieve verplichtingen vanuit het EVRM en de due diligence-norm in het Verdrag van Istanbul

Staatssteun

HvJ – ARREST – gevoegde zaken C-746/23 en C-747/23 (Civiale en Flag) – Italië – ECLI:EU:C:2025:171 – geen conclusie – arrest

Artikel 107 VWEU – Begrip ‘steunmaatregel’ – Nationale regeling die voorziet in de toekenning van een maatregel ten gunste van ondernemingen die actief zijn in de staalgietijsector bij gedeeltelijke of volledige sluiting van hun productielocaties – Financiële bijdrage – Voordeel

De vraag is o.a. of er sprake is van „staatssteun” wanneer financiële bijdragen in het kader van een rationaliseringsprogramma waarvoor ondernemingen in de ijzer- en staalgietijsector in aanmerking kunnen komen, hetzij 100 % bedragen van de boekwaarde van de door de verzoekende onderneming ontmantelde productie-installaties na aftrek van eerdere afschrijvingen, dan wel van de actuele waarde van de contributiemarge voor het dekken van de vaste kosten van de opbrengst van die installaties over een periode vóór de vaststelling van dat programma indien die laatstgenoemde waarde hoger is, wanneer de vermindering van de productiecapaciteit gepaard gaat met een fusie of overeenkomsten tussen ondernemingen in die sector waarbij een van die ondernemingen de aanvrager is en waarbij met name is voorzien in een passende oplossing voor de werkgelegenheidsproblemen, hetzij 60 % bedragen van de hoogste van deze twee waarden indien die aanvragende onderneming haar productie-installaties enkel ontmantelt.

Hof: Artikel 107, lid 1, VWEU moet aldus worden uitgelegd dat financiële bijdragen in het kader van een rationaliseringsprogramma waarvoor ondernemingen in de ijzer- en staalgietijsector in aanmerking kunnen komen, die hetzij 100 % bedragen van de boekwaarde van de door de verzoekende onderneming ontmantelde productie-installaties na aftrek van eerdere afschrijvingen dan wel van de actuele waarde van de contributiemarge voor het dekken van de vaste kosten van de opbrengst van die installaties over een periode vóór de vaststelling van dat programma indien die laatstgenoemde waarde hoger is, wanneer de vermindering van de productiecapaciteit gepaard gaat met een fusie of overeenkomsten tussen ondernemingen in die sector waarbij een van die ondernemingen de aanvrager is en met name is voorzien in een passende oplossing voor de werkgelegenheidsproblemen, hetzij 60 % bedragen van de hoogste van deze twee waarden indien die aanvragende onderneming enkel haar productie-installaties ontmantelt, een voordeel verschaffen dat het handelsverkeer tussen de lidstaten en de mededinging ongunstig kan beïnvloeden, op voorwaarde dat wordt vastgesteld dat diezelfde onderneming onder met normale marktvoorwaarden overeenkomende omstandigheden niet hetzelfde voordeel zou hebben kunnen genieten en er op deze markt een situatie van daadwerkelijke mededinging bestaat.

HvJ – CONCLUSIE – C-653/23 (SIA “TOODE”) – 13 maart 2025 – A-G Rantos – Letland – ECLI:EU:C:2025:186 – [conclusie](#)

Artikel 107, lid 1, VWEU – Verordening (EU) 2015/1589 – COVID-19-pandemie – Door de Europese Commissie goedgekeurde regeling inzake staatssteun – Weigering door bevoegde overheidsinstantie om steun toe te kennen aan een onderneming die niet voldoet aan de voorwaarden van deze regeling – Beroep bij de nationale rechter om de toekenning van deze steun te gelasten – Verstrijken in de loop van de gerechtelijke procedure van de termijn voor de toekenning van de genoemde steun – Bepaling van de datum waarop de steun wordt geacht te zijn toegekend – Bestaande of nieuwe steun

Aan een Letse onderneming is door de belastingdienst staatssteun ter ondersteuning van de economie vanwege de COVID-19-pandemie geweigerd, op grond dat zij niet voldeed aan de in het nationale recht gestelde voorwaarden voor dergelijke steun. Deze onderneming is naar de rechter gegaan. De geldigheidstermijn van de door de Europese Commissie goedgekeurde steunregeling is evenwel tijdens de procedure bij de nationale rechter verstreken. Kan deze onderneming aanspraak maken op de betrokken steun indien de aanvankelijke weigering van de belastingdienst om de steun toe te kennen nietig wordt verklaard bij een rechterlijke beslissing die na het verstrijken van de termijn voor de toekenning van de steun wordt gegeven?

A-G geeft het Hof in overweging: Artikel 107, lid 1, VWEU, gelezen in het licht van artikel 47 Handvest EU moet aldus worden uitgelegd dat staatssteun moet worden geacht te zijn ‘toegekend’ op de datum waarop de bevoegde nationale overheidsinstantie heeft geweigerd deze steun aan een onderneming toe te kennen wanneer deze weigering door een nationale rechterlijke beslissing na het verstrijken van de termijn voor de toekenning van de steun onrechtmatig is verklaard, mits deze weigering plaatsvond vóór het verstrijken van de termijn voor de toekenning van de steun en op een datum waarop de goedkeuring van de Commissie voor deze steun van kracht was, en de onderneming voldeed aan de voorwaarden voor het verkrijgen van de steun op grond van de toepasselijke nationale regelgeving.

Artikel 1, onder b), ii), van verordening (EU) 2015/1589 moet aldus worden uitgelegd dat steun die door de bevoegde nationale overheidsinstantie wordt uitbetaald na het verstrijken van de in een steunregeling vastgestelde termijn voor de toekenning van steun, ter uitvoering van een nationale rechterlijke beslissing die verklaart dat de onderneming vóór het verstrijken van voornoemde termijn voldaan had aan alle door het nationale recht gestelde voorwaarden om aanspraak te maken op de betrokken steun en dat de aanvankelijke weigering van deze overheidsinstantie om de steun toe te kennen onrechtmatig was, moet worden beschouwd als ‘bestaande steun’. In een dergelijk geval wordt de steun geacht te zijn toegekend op het tijdstip van de aanvankelijke weigering van die overheidsinstantie om de steun toe te kennen.

- A-G Rantos brengt conclusie uit over de datum waarop staatssteun moet worden geacht te zijn verleend ([ECER](#))

HvJ – CONCLUSIE – C-632/23 (Commissie/Bulgarije) – 27 maart 2025 – A-G Rantos – Bulgarije – ECLI:EU:C:2025:225 – [conclusie](#)

Artikel 107 VWEU – Verordening nr. 659/1999 – Besluit (EU) 2015/456 – Niet-nakoming – Staatssteun – Steun die onrechtmatig en met de interne markt onverenigbaar is verklaard – Staatssteun die is verleend bij de ruil van bosgronden – Verplichting tot terugvordering – Informatieplicht – Niet-uitvoering binnen de gestelde termijn – Aanwijzing van een onafhankelijke deskundige – Gebrek aan onafhankelijkheid van deze deskundige

Met het beroep wegens niet-nakoming, dat is ingesteld krachtens artikel 108, lid 2, tweede alinea, VWEU, verzoekt de Europese Commissie het Hof vast te stellen dat de Republiek Bulgarije de verplichtingen niet is nagekomen die op haar rusten krachtens artikel 288, vierde alinea, VWEU en de

artikelen 4 tot en met 6 van besluit (EU) 2015/456 betreffende de door de Republiek Bulgarije ten uitvoer gelegde steunregeling in het kader van de ruil van bosgronden, doordat zij niet binnen de gestelde termijn alle maatregelen heeft genomen die nodig zijn voor de uitvoering van dat besluit.

Ter ondersteuning van haar beroep voert de Commissie drie grieven aan: ten eerste dat besluit 2015/456 niet binnen de gestelde termijn is uitgevoerd, ten tweede dat bij de terugvordering van de betrokken steun weinig resultaten zijn geboekt, en ten derde dat er geen omstandigheden zijn waaruit blijkt dat het volstrekt onmogelijk is om dit besluit uit te voeren. De tweede grief bestaat uit twee onderdelen, die betrekking hebben op de twee voornaamste oorzaken die volgens de Commissie ervoor hebben gezorgd dat besluit 2015/456 niet daadwerkelijk is uitgevoerd: ten eerste, de ongerechtvaardigde aanwijzing van een deskundige die het terug te vorderen steunbedrag moest vaststellen en die niet voldeed aan de in overweging 176 van de in dit besluit gestelde vereisten van onafhankelijkheid, en ten tweede, de toepassing door deze deskundige van een onjuiste berekeningsmethode op basis waarvan de werkelijke marktprijs niet kon worden weergegeven.

A-G geeft het Hof in overweging om, voor het geval dat het Hof het opportuun acht om uitspraak te doen over het eerste onderdeel van de tweede grief, te verklaren dat de Europese Commissie niet heeft aangetoond dat Bulgarije de verplichtingen niet is nagekomen die op haar rusten krachtens met name overweging 176 van besluit (EU) 2015/456.

GERECHT – ARREST – T-596/22 (PGI Spain e.a./Commissie) – 12 maart 2025 – ECLI:EU:T:2025:251 – arrest

Verordening (EU) 2015/1589 – Staatssteun – Maatregel ter verlaging van de groothandelsprijs voor elektriciteit op het Iberische schiereiland – Energiecrisis – Besluit om geen bezwaar te maken – Geen ernstige moeilijkheden – Discriminatieverbod – Evenredigheid – Gewettigd vertrouwen

Spanje en Portugal hebben allebei in mei 2022 bij de Europese Commissie een maatregel aangemeld ter verlaging van de groothandelsprijs voor elektriciteit op het Iberische schiereiland door betalingen te verrichten aan de exploitanten van met fossiele brandstoffen gestookte elektriciteitscentrales. Bij besluit C(2022) 3942 final heeft de Commissie krachtens artikel 4, lid 3, van verordening (EU) 2015/1589, besloten om geen bezwaar te maken. De Commissie heeft in het besluit geoordeeld dat de maatregel niet is aan te merken als staatssteun en verenigbaar is met de interne markt. Met hun beroep krachtens artikel 263 VWEU vorderen verzoeksters (Spaanse ondernemingen die hun elektriciteit niet rechtstreeks op de groothandelsmarkt voor elektriciteit maar bij een elektriciteitsleverancier afnemen) nietigverklaring van het besluit van de Commissie.

Verzoeksters voeren ter ondersteuning van hun beroep vijf middelen aan: ten eerste, onjuiste opvatting door de Commissie van de aangemelde maatregel, ten tweede, onjuiste beoordeling van de geschiktheid en de evenredigheid van de aangemelde maatregel, ten derde, inbreuk op artikel 10 van verordening 2019/943 en op artikel 5 van richtlijn 2019/944, ten vierde, schending van het discriminatieverbod, en ten vijfde, schending van het beginsel van bescherming van het gewettigd vertrouwen.

Gerecht: Het beroep wordt verworpen.

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-58/25 (Fremoluc), verwijzing uit **België** over een decreet van het Vlaams Gewest “over wonen in eigen streek”, waarbij vanuit de **gemeente** wordt voorzien in financiële tussenkomst, die

wordt verstrekt aan de koper om de **koop prijs van een huis** in die gemeente te voldoen en de vraag of dit **staatssteun** vormt, die had moeten worden aangemeld.

- C-117/25 (Canal Sea Services e.a.), verwijzing uit **Roemenië** over de vraag of een nationaal besluit op grond waarvan **loodsdiensten op zeeschepen** en zeevarende binnenschepen uitsluitend mogen worden verricht door de eigen loodsen van de havenautoriteiten (**staatseigendom**) en niet meer door **particuliere erkende marktdeelnemers**, in strijd is met de mededingingsregels en met de staatssteunregels van artikel 107, lid 1 VWEU en verordening (EU) 2017/352.

OVERIG

Europese Commissie start raadpleging over staatssteun in het kader van de Clean Industrial Deal (ECER)

Strafrecht

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-30/25 (CESE e.a.), verwijzing uit **België** over de vraag of de **immunititeit** van een vertegenwoordiger van een lidstaat voor wie art. 10 van het **Protocol betreffende de voorrechten en immuniteiten van de Europese Unie** geldt, opnieuw moet worden opgeheven als de betrokkene na de eerste opheffing van de immunititeit en tijdens het onderzoek, maar vóór de aanvang van de gerechtelijke procedure, in het kader van een nieuwe zittingsperiode is benoemd voor een nieuwe ambtstermijn binnen dezelfde Europese instelling?

OVERIG

- Book on Sentencing Mentally Disordered Offenders and the ECHR (ECHR blog)

EHRM factsheets en guides

- Domestic violence
- Police arrest and assistance of a lawyer
- Protection of minors
- Secret detention sites
- Trafficking in human beings
- Violence against women
- Guide on article 7 ECHR - no punishment without law: the principle that only the law can define a crime and prescribe a penalty

Toegang tot documenten

HvJ – ARREST – C-809/23 (Sumitomo Chemical Agro Europe) – 20 maart 2025 – Frankrijk – ECLI:EU:C:2025:195 – conclusie – arrest

Verordening (EU) nr. 528/2012 – Richtlijn 98/8/EG – Richtlijn 2003/4/EG – Biociden – Toepasselijkheid ratione temporis – Overgangsregels – Toegang tot informatie – Verzoek om toegang tot een door de bevoegde autoriteit opgesteld rapport – Rapport over de technische gelijkwaardigheid tussen werkzame stoffen in biociden – Bescherming van commerciële belangen – Toepasselijkheid ratione materiae – Begrip ‘informatie over emissies in het milieu’

Dit verzoek is ingediend in het kader van een geding tussen Sumitomo Chemical Agro Europe SAS enerzijds en het ANSES, (het nationaal agentschap voor voedselveiligheid, milieubescherming en veiligheid van de werkomgeving) en CERA anderzijds over de weigering om toegang te verlenen tot het volledige rapport van dat agentschap waarin wordt vastgesteld dat twee werkzame stoffen in de door Sumitomo en CERA verhandelde biociden technisch gelijkwaardig zijn.

Het verzoek om een prejudiciële beslissing betreft de uitlegging van bepalingen in richtlijn 98/8/EG, verordening (EU) nr. 528/2012 en richtlijn 2003/4/EG.

Hof: De artikelen 96 en 97 van verordening (EU) nr. 528/2012, zoals gewijzigd bij verordening (EU) nr. 334/2014, moeten aldus worden uitgelegd dat een verzoek om toegang tot informatie over een in een toegelaten biocide vervatte werkzame stof en met name over de technische gelijkwaardigheid daarvan met een goedgekeurde werkzame stof, dat is ingediend nádat die verordening van toepassing is geworden, moet worden beoordeeld in het licht van de bepalingen van die verordening, ook al betreft dat verzoek een biocide dat is toegelaten overeenkomstig richtlijn 98/8/EG of, in voorkomend geval, krachtens diezelfde verordening op basis van een technische gelijkwaardigheid die is vastgesteld door een overeenkomstig artikel 26 van die richtlijn aangewezen bevoegde autoriteit.

Artikel 66, lid 3, onder j), van verordening nr. 528/2012 moet aldus worden uitgelegd dat de bevoegde autoriteit, als eenmaal de toelating voor het op de markt brengen van een biocide is verleend, geen gevraagde toegang mag weigeren tot informatie over de analysemethoden waarmee de technische gelijkwaardigheid van de in dat product vervatte werkzame stoffen werd vastgesteld. Deze informatie moet nauwkeurig en volledig zijn, maar strekt zich niet uit tot de resultaten of conclusies die met deze methoden zijn verkregen.

Artikel 67, lid 1, onder h), artikel 67, lid 3, onder e), en artikel 67, lid 4, onder b), van verordening nr. 528/2012 moeten aldus worden uitgelegd dat de openbaarmaking van een rapport over de technische gelijkwaardigheid tussen een in een toegelaten biocide vervatte werkzame stof en een goedgekeurde werkzame stof, dat de bevoegde autoriteit van een lidstaat opstelt bij het onderzoek van de aanvraag tot toelating voor het op de markt brengen van dat biocide, buiten de werkingssfeer van die bepalingen valt.

Artikel 66 van verordening nr. 528/2012 moet aldus worden uitgelegd dat daarin geen specifieke en uitputtende regeling is vastgesteld voor de toegang tot informatie over biociden waarover de bevoegde autoriteiten van een lidstaat beschikken, en met name over de technische gelijkwaardigheid tussen de daarin vervatte werkzame stof en een goedgekeurde werkzame stof, waardoor die autoriteiten de nationale bepalingen ter omzetting van artikel 4, lid 2, tweede alinea, van richtlijn 2003/4/EG.

Artikel 4, lid 2, tweede alinea, van richtlijn 2003/4 moet aldus worden uitgelegd dat het begrip ‘informatie over emissies in het milieu’ in deze bepaling in beginsel niet kan slaan op informatie in een rapport dat de bevoegde autoriteit opstelt na het onderzoek van de technische gelijkwaardigheid tussen een in een toegelaten biocide vervatte werkzame stof en een goedgekeurde werkzame stof.

HvJ – CONCLUSIE – C-129/24 (Coillte Cuideachta Ghníomhaíochta Ainmnithe) – 27 maart 2025 – A-G Medina – Ierland – ECLI:EU:C:2025:224 – [conclusie](#)

Richtlijn 2003/4/EG –Verdrag van Aarhus – Toegang van het publiek tot milieu-informatie – Anoniem of pseudoniem verzoek – Begrippen ‘aanvrager’ en ‘verzoek’ – Vereiste dat aanvragers hun echte naam en actueel fysiek adres verstrekken – Weigering van het verzoek wanneer het kennelijk onredelijk is

Samenvatting onder: [milieu](#)

Verkiezingen en kiesrecht

EHRM – ONTVANKELIJKHEIDSBESLISSING – [Calin Georgescu t. Roemenië](#) – 11 februari 2025 – [37327/24](#) – ECLI:CE:ECHR:2025:0211DEC003732724 – [persbericht 6.3.25](#) – [beslissing](#)

Artikel 3, Eerste Protocol bij het EVRM – Vrije verkiezingen – Nietigverklaring presidentsverkiezingen door grondwettelijk Hof – Niet ontvankelijkheid

De nationalistische en pro-Russische politicus Georgescu was kandidaat bij de presidentsverkiezingen in Roemenië. Na een overwinning in de eerste ronde heeft het Grondwettelijk Hof van Roemenië, op grond van artikel 146, onder f), van de grondwet, het gehele verkiezingsproces nietig verklaard omdat Rusland de verkiezingen had beïnvloed. De vastgestelde onregelmatigheden hebben volgens het Grondwettelijk Hof het vrije karakter van de verkiezingen verstoord. Bovendien zijn de regels voor financiering geschonden. De regering moet nu op een later tijdstip opnieuw verkiezingen organiseren. Deze beslissing is definitief.

Georgescu klaagt bij het EHRM dat de nietigverklaring van de presidentsverkiezingen door het Grondwettelijk Hof ongefundeerd, onrechtmatig en disproportioneel was.

Het EHRM oordeelt dat de klacht niet ontvankelijk is. Het Hof herinnert eraan dat de verplichtingen die voortvloeien uit artikel 3, Eerste Protocol bij het EVRM alleen betrekking hebben op de "keuze van de wetgever" en normaal gesproken niet van toepassing zijn op de verkiezing van een staatshoofd, tenzij uit de grondwettelijke structuur van de desbetreffende staat blijkt dat het staatshoofd als "wetgever" kan worden beschouwd, met bevoegdheden om wetgeving te initiëren of te controleren. De Roemeense Grondwet stelt expliciet dat het parlement de enige wetgevende autoriteit is.

Daarom concludeert het EHRM dat de president van Roemenië geen deel uitmaakt van de "wetgever" in de zin van artikel 3, Eerste Protocol bij het EVRM. Deze klacht is daardoor niet ontvankelijk.

[red: inmiddels heeft de Centrale Kiescommissie het besluit genomen om Georgescu uit te sluiten van de presidentsverkiezingen in zijn land. Het Grondwettelijk Hof moet nu het definitieve oordeel vellen over zijn kandidatuur. Zie artikel Volkskrant: [Pro-Russische Georgescu vecht uitsluiting aan van deelname aan Roemeense verkiezingen](#) | de Volkskrant]

Q&A - Decision in the case of [Calin Georgescu](#) ([persbericht EHRM](#))

EHRM factsheets en guides

- [Guide on Article 3 of Protocol No. 1 to the ECHR - right to free elections](#)
- [Political parties and associations](#)

Vervoer, reizen en rijbewijs

HvJ – CONCLUSIE – C-482/23 (Commissie/Denemarken) – 6 maart 2025 – A-G Rantos – ECLI:EU:C:2025:150 – conclusie

Verordening (EG) nr. 1073/2009 – Niet nakoming – Internationale markt voor touringcar- en autobusdiensten – Begrip “Cabotage” – Vervoer dat moet worden verricht binnen een periode van zeven opeenvolgende dagen in een kalendermaand – Beoordelingsmarge – Evenredigheid

Volgens de Europese Commissie is Denemarken de verplichtingen niet nagekomen die op hem rusten krachtens de Unierechtelijke bepalingen inzake het vrij verrichten van wegvervoerdiensten die vervat zijn in artikel 15, onder b), van verordening (EG) nr. 1073/2009. Dat artikel staat cabotage toe voor „ongeregeld vervoer”, doordat het een bestuurlijke praktijk heeft ingevoerd die, ter verduidelijking van het begrip „tijdelijk” cabotagevervoer in artikel 2, punt 7, van die verordening, cabotagevervoer per touringcar en autobus op Deens grondgebied beperkt tot een periode van zeven opeenvolgende dagen in een kalendermaand.

De vraag is o.a. of de lidstaten de bevoegdheid hebben om uitvoeringsmaatregelen vast te stellen met betrekking tot het begrip „tijdelijk” cabotagevervoer in de zin van de definitie in artikel 2, punt 7, van die verordening, en zo ja, of de litigieuze bestuurlijke praktijk evenredig is.

A-G geeft het Hof in overweging: het beroep te verwerpen en de Europese Commissie te verwijzen in de kosten.

Verzekeringen

PREJUDICIËLE VERWIJZINGEN LIDSTATEN

- C-17/25 (Società Cattolica di Assicurazione), verwijzing uit Italië over **verkeersongeval, verzekeraar** die aanspraak maakt op **volledige terugvordering** van reeds aan de familieleden van een overleden verkeersslachtoffer betaalde bedragen, **clause** in verzekeringsovereenkomst die **niet-conform vervoer** van de **verzekeringsdekking** uitsluit en **gezag van gewijsde** van een **eerdere rechterlijke uitspraak**

Vrijheid van meningsuiting en persvrijheid

EHRM – ARREST – Girginova t. Bulgarije – 4 maart 2025 – ECLI:CE:ECHR:2025:0304JUD000432618 – 4326/18 – persbericht – arrest

Artikel 10 EVRM – Artikel 13 EVRM – Verzoek om inzage in redenen voor vrij spraak afgewezen – Schending

Klaagster is een Bulgaarse journalist bij Sadebni Reportazhi, een online media-organisatie die nieuws over de rechterlijke macht verslaat. De zaak gaat over de weigering om haar toegang te geven tot de motivering van de vrij spraak van een voormalig Minister van Binnenlandse Zaken, Tsvetan Tsvetanov, wiens strafzaak in beslotenheid was behandeld. De redenen voor de vrij spraak waren niet online gepubliceerd, zoals vereist is onder de Bulgaarse wet.

De rechtbank van Sofia heeft het verzoek van klagster afgewezen omdat de gevraagde documenten technische details bevatten over het gebruik van geheime bewakingsapparatuur. Haar verzoek om rechterlijke toetsing van die weigering is afgewezen.

Het Hof oordeelt dat de artikel 10 en 13 EVRM geschonden zijn.

 CEDH : Le droit d'accès des journalistes aux décisions de justice (libertés chéries)

NOOT – bij EHRM 7 januari 2025, Minasyan e.a. t. Armenië

Hate Speech, Positive Obligations and Free Speech: The ECtHR's Expanding Framework in Minasyan and Others v. Armenia (2025) (Strasbourg observers)

OVERIG

Censorship, abortion and the 'threat within': what a free speech expert thinks of J.D. Vance's remarks to Europe – Eric Heinze (Informms)

EHRM factsheets en guides

- Hate speech
- Protection of journalistic sources
- Protection of reputation
- Guide on article 10 ECHR - freedom of expression
- ECHR-KS Key theme – Article 10 Contributions to public debate: Journalists and other actors nieuw
- ECHR-KS Key theme - Article 10 Hate speech nieuw
- ECHR-KS Key theme – Articles 8, 13 and 14 Protection against hate speech nieuw
- ECHR-KS Key Theme - Article 10 Protection of journalists and journalistic activities nieuw

Vrijheid van vereniging en demonstratierecht

 EHRM – GECOMMUNICEERDE ZAAK – Van Eerden t. Nederland – 3 maart 2025
– 8382/24 – subject matter of the case

Artikel 11 EVRM – Demonstratie bij Shell – Eigendomsrecht

Tijdens een onaangekondigde demonstratie op 31 januari 2020 heeft klagster een zwarte substantie, die op olie leek, over de trappen van de ingang van een kantoorgebouw van Shell gegoten.

De Rechtbank heeft geoordeeld dat klagster een gevaarlijke situatie had gecreëerd, omdat de demonstratie tijdens de lunch had plaatsgevonden en de trappen glad waren geworden. De rechtbank heeft tevens geoordeeld dat, hoewel de vervolging en veroordeling het demonstratierecht van klagster hebben aangetast, deze inmenging noodzakelijk was in een democratische samenleving, aangezien het recht om te demonstreren geen carte blanche verschaft om eigendomsrechten van anderen te schenden. Klagster is veroordeeld tot een voorwaardelijke boete van 350 euro. Het Gerechtshof en de Hoge Raad hebben die uitspraak bevestigd.

Het EHRM vraagt partijen of er sprake is van een inmenging in de rechten van klaagster op vrijheid van meningsuiting en/of vrijheid van vergadering, in de zin van artikel 10, lid 1 en artikel 11, lid 1 EVRM. Zo ja, was deze inmenging voorgeschreven door de wet, diende zij een legitiem doel en was zij noodzakelijk in de zin van artikel 10, lid 2 en/of artikel 11, lid 2 EVRM (zie Kudrevičius e.a. t. Litouwen, nr. 37553/05, §§ 142-160, EHRM 2015)?

NOOT – bij EHRM 16 januari 2025, Bodson e.a. t. België

Bodson et al. v. Belgium: A blow to organised activism (Strasbourgobservers)

EHRM – factsheets en guides

- Use of force in the policing of demonstrations

Deel II – Algemeen

Algemeen

Gerechtelijke statistieken

Gerechtelijke statistieken 2024: aanzienlijke toename van zowel de bij het Hof van Justitie aanhangig gemaakte zaken als van de door de instelling als geheel afgeronde zaken ([persbericht curia](#))

E-Justice portaal

New e-Justice Portal release

As of **Monday, 3 March 2025**, we are proud to make available to the public a **new version of the European e-Justice Portal**. This resulted in a complete change of the technology that the e-Justice Portal is based on. The upgrade to the underlying technologies will ensure a more stable and secure system for the Portal.

European Judicial Atlas in civil matters: vind hier nationale informatie en online formulieren over de volgende onderwerpen:

- [European payment order](#) (Vo. 1896/2006)
- [Small claims](#) (Vo. 861/2007)
- [Judgments in civil and commercial matters - Brussels I Regulation](#) (Vo. 44/2001)
- [Brussels I Regulation \(recast\)](#) (Vo. 1215/2012)
- [Legal aid](#) (RI. 2003/8/EC)
- [Maintenance obligations](#) (Vo. 4/2009)
- [Brussels IIa Regulation - Matrimonial matters and matters of parental responsibility](#) (vo. 2201/2003.
- [Brussels IIb Regulation - Matrimonial matters and matters of parental responsibility \(recast\)](#) (Vo. 2019/1111)
- [Serving documents](#) (Vo. 1393/2007)
- [Serving documents \(recast\)](#) (Vo. 2020/1784)
- [Taking evidence](#) (Vo. 1206/2001)
- [Taking evidence \(recast\)](#) (Vo. 2020/1783)
- [European enforcement order](#) (Vo. 805/2004)
- [Mutual recognition of protection measures in civil matters](#) (Vo. 606/2013)
- [Divorce and legal separation](#) (Vo. 1259/2010)
- [Mediation](#) (RI. 2008/52/EG)
- [Succession](#) (Vo. 650/2012)
- [European Account Preservation Order](#) (Vo. 655/2014)
- [Compensation to crime victims](#) (RI. 2004/80/EG)
- [Matters of matrimonial property regimes](#) (Vo. 2016/1103)
- [Matters of the property consequences of registered partnerships](#) (Vo. 2016/1104)
- [Public documents](#) (Vo. 2016/1191)

Informatie over nationale wetgeving (informatiebladen)

EU sanctions helpdesk

De Europese Commissie heeft een nieuw one-stop-shop gelanceerd dat essentiële ondersteuning biedt aan Europese kleine en middelgrote ondernemingen bij het navigeren door het complexe landschap van sanctienaleving: de [EU Sanctions Helpdesk](#).

Gerechtelijke vakanties HvJ

Kerstmis 2025: van maandag 22 december 2025 tot en met zondag 11 januari 2026;

Pasen 2026: van maandag 30 maart 2026 tot en met zondag 12 april 2026;

zomer 2026: van donderdag 16 juli 2026 tot en met maandag 31 augustus 2026.

OVERIG

Draghi's Report: (Again) A Tale of Two (or More) Europes ([European law blog](#))

Cursus en opleiding

Studiemateriaal over Europees recht gratis online beschikbaar; links naar EJTN, ERA en HELP ([Intro](#))

Raad van Europa - **HELP** (Human rights education for legal professionals) **Online (gratis) cursussen over mensenrechten** met focus op EVRM ([Help](#))

[New! Human Rights in the Armed Forces](#)
[NEW! Introduction to Corruption Prevention](#)
[NEW! Cybercrime and Electronic Evidence](#)
[Access to Justice for Women](#)
[Alternative Measures to Detention](#)
[Alternatives to Immigration Detention](#)
[Asylum and Human Rights](#)
[Children's Rights - Key Challenges](#)
[Child-friendly Justice](#)
[Combating Trafficking in Human Beings](#)
[Data Protection and Privacy Rights](#)
[Ethics for Judges, Prosecutors and Lawyers](#)
[Family Law and Human Rights](#)
[Freedom of Expression](#)
[Hate Crime and Hate Speech](#)
[Internal Displacement](#)
[International Cooperation in Criminal Matters](#)
[Introduction to the ECHR and the ECtHR](#)
[Introduction to the European Social Charter](#)
[Judicial reasoning and human rights](#)
[Pre-trial Investigation and the ECHR](#)
[Procedural Safeguards in Criminal Proceedings and Victims' Rights](#)
[Property Rights](#)
[Protection and Safety of Journalists](#)
[Refugee and Migrant Children](#)
[Rights of Persons with Disabilities](#)

[Right to Liberty and Security](#)
[Right to the Integrity of the Person \(Bioethics\)](#)
[Right to Respect for Private and Family Life](#)
[The Environment and Human Rights](#)
[Violence Against Women and Domestic Violence](#)
[Violence Against Women and Domestic Violence for Law Enforcement](#)
[Introduction to the European Convention on Human Rights](#), a 5-hour interactive training course aimed at legal professionals, public authorities, civil society and students.

Overzicht van trainingen op het gebied van Europees Strafrecht ([Bijzonder Strafrecht](#))

Dit overzicht staat ook op de [Wikipagina Cursus en opleiding Europees en Internationaal recht](#)

[ERA trainingen](#)

[Series of pan-European legal seminars](#)

[Series of language seminars](#)

24 april 2025	Evidence Assessment in Asylum Procedures	EJTN - lunchwebinar, 13.00 – 14.00 uur aanmeldformulier
24 april 2025	ESIL – ECtHR Joint Event on "Artificial Intelligence and Human Rights: New Horizons in European Legal Protection"	European Court of Human Rights, Strasbourg – Human Rights Building, Seminar Room (98 Seats available), Straatsburg, 9.00- 13.00 uur
14 en 15 april 2025	AI Risk Management in the EU This intensive two-day course is a deep dive into AI compliance and risk management in the EU. Become familiar with the EU AI Act's risk-based approach and explore its interplay with the larger digital regulatory framework, including the GDPR, DSA, DMA, and AI Liability.	EIPA - 14 Apr 2025 - 15 Apr 2025 Maastricht (NL) & Online
8 mei 2025	Electronic Service of Documents and Video Conference Hearings	EJTN - lunchwebinar, 13.00 – 14.00 uur aanmeldformulier
15 en 16 mei 2025	EU Accession to the ECHR: Procedural Hurdles and Prospects Before the ECtHR	Thessaloniki, Griekenland
22 mei 2025	Digitalization in judicial cooperation in criminal matters- the use of videoconference by practitioners in practice	EJTN - lunchwebinar, 13.00 – 14.00 uur aanmeldformulier
5 juni 2025	LGBTQI+ Fundamental Rights	EJTN - lunchwebinar, 13.00 – 14.00 uur aanmeldformulier
19 juni 2025	Legal English in the EU: the road ahead	EJTN - lunchwebinar, 13.00 – 14.00 uur aanmeldformulier
6 oktober 2025	Privacy en toezicht; AVG en strafrecht	Maandag 6 oktober 2025, 9.30 - 16.45 uur, Den Haag, Koninginnegracht 60
7-18 juli 2025	Effectiveness of the Council of Europe in Tackling the Pressing Challenges Exploring the Execution of ECtHR Judgments and the Complexities of Migration.	7-18 juli 2025, School of Law and Social Justice Liverpool, deadline voor aanmelding: 24 februari 2025

Nieuwsbrieven

Algemeen

- [Knowledge Sharing platform \(ECHR-KS\)](#)
- [Maandelijks Bulletin HvJ](#)

AI

- Nieuwsbrief van de kennisgroep AI & recht (alleen intern)

Bestuursrecht

- Jurisprudentienieuwsbrief bestuursrecht Landelijk Bureau Vakinhoud rechtspraak

Dataprotectie

- European data protection supervisor (EDPS) nieuwsbrief

Strafrecht

- Nieuwsbrieven (Europees) Strafrecht, o.a. over cybercrime, (Bijzonder Strafrecht)

Vreemdelingenrecht

- EUAA (European Union agency for asylum)
- Centrum voor Migratierecht van de Radboud Universiteit Nijmegen:
CJEU Overview of judgments and pending cases

NEMIS: newsletter on European migration issues

NEAIS: newsletter on European asylum issues

NEFIS: newsletter on European free movement issues

Databank op het gebied van asiel: www.dicta.eu

Databanken en zoeksystemen

- EUAA (asiel en migratie)
- Dicta (asiel en migratie)
- European database of asylum law (asiel en migratie)
- Statelessness Case Law Database (sinds juli 2021)
- EDAL – European database of asylum law)
- Refworld UNHCR
- FRA (Handvest EU) – onderverdeeld per artikel uit het Handvest EU
- EFRIS
- HUDOC (EHRM)
 - HUDOC - Part I - Simple search - EN (ECHR-CEDH) - YouTube
- HUDOC User Manual
- Social Security Coordination Regulations database

NL zaken bij het HvJEU

datum	zaaknr.	naam	NL verwijzing	conclusi e	arrest	einduitspra ak	onderwerp
6.3	C-549/23	American Express	ECLI:NL:CBB:2023:453	ECLI:EU:C:2025:152			Financiële diensten; mededinging
6-3	C-656/23	Karaman	ECLI:NL:RBDHA:2023:15961	ECLI:EU:C:2025:158			asiel ; internationale bescherming
13-3	C-137/23	Alsen	ECLI:NL:HR:2023:187		ECLI:EU:C:2025:179		Belasting van energieproducten en elektriciteit
25-3	C-591/22	L.	ECLI:NL:CBB:2022:592			ECLI:NL:CB B:2025:185	Landbouw; salmonella
27-3	C-34/24	Stichting Right to Consumer Justice et Stichting App Stores Claims	ECLI:NL:RBAMS:2023:8330	ECLI:EU:C:2025:212			IPR; misbruik machtspositie; app van Apple

NL prejudiciële verwijzingen

Een volledig overzicht van Nederlandse prejudiciële verwijzingen wordt apart gepubliceerd op rechtspraak.nl en staat op de [Wiki Prejudiciële procedure bij het Hof van Justitie EU](#).

Een overzicht van *alle* prejudiciële verwijzingen uit alle lidstaten is te vinden op de [website van het Expertisecentrum Europees recht van het Ministerie van buitenlandse zaken](#) of in de [Databank van het HvJ](#) (curia-website).

Datum	Instantie	ECLI	Onderwerp
11.3.25	Rb. Den Haag, zittingsplaats Zwolle	ECLI:NL:RBDHA:2025:3726	Asiel; geloofwaardigheid
12.3.25	Rb. Den Haag, zittingsplaats Roermond	ECLI:NL:RBDHA:2025:3843	Kwalificatierichtlijn; Intrekking van de subsidiaire beschermingsstatus ; openbare orde; Refoulement
20.3.25	Rb. Den Haag, zittingsplaats Amsterdam	ECLI:NL:RBDHA:2025:4571 ECLI:NL:RBDHA:2025:4570	Richtlijn 2013/33/EU (Opvangrichtlijn); Asiel; grensdetentie in Justitieel Complex Schiphol (JCS)
28.3.25	Hoge Raad	ECLI:NL:HR:2025:472	Btw-richtlijn ; fiscale eenheid; vrijstelling; zorginstelling

NL zaken bij het EHRM

Een volledig overzicht van Nederlandse zaken bij het EHRM wordt apart gepubliceerd op rechtspraak.nl.

Datum	Soort zaak	naam	Nummer	Artikel	Onderwerp
27.2.25	Strike-out	Ramsouder	6628/24	5 EVRM	Voorlopige hechtenis
3.3.25	GECOMMUNICEERDE ZAAK	Van Eerden	8382/24	10 en 11 EVRM	Demonstratierecht
5.3.25	GECOMMUNICEERDE ZAAK	Kruijssen	10784/24	6 EVRM	Bewijs door undercoveragenten
14.3.25	GECOMMUNICEERDE ZAAK	Andrea	42069/22	2 EVRM	Zelfmoord in jeugdzorginstelling – Medische nalatigheid – Recht op doeltreffend rechtsmiddel
1.4.25	ARREST GROTE KAMER	Ships Waste Oil Collector B.V. Burando Holding B.V. Port Invest B.V. Janssen de Jong Groep B.V. e.a.	2799/16 3124/16 3205/16 2800/16	8 en 13 EVRM	Bestuursrecht - Verstrekking strafvorderlijke gegevens door OM aan NMa

Verzoeken Protocol no. 16 bij het EVRM

Een advies kan alleen worden gevraagd in het kader van een bij de nationale rechter aanhangige zaak. Het al dan niet in behandeling nemen van het verzoek staat ter beoordeling van het Hof. Een panel van vijf rechters beslist of het verzoek wordt ingewilligd en motiveert de redenen voor elke weigering.

Adviezen, gegeven door de Grote Kamer, zijn gemotiveerd en niet bindend. De adviezen worden gepubliceerd en meegedeeld aan de verzoekende rechterlijke instantie en aan de betrokken Hoge Verdragsluitende Partij. Rechters hebben het recht een afzonderlijk advies uit te brengen. Het panel en de Grote Kamer omvatten ambtshalve de rechter die is gekozen voor de Hoge Verdragsluitende Partij waartoe het verzoekende gerecht behoort.

Het doel van Protocol nr. 16 is om de interactie tussen het Hof en de nationale autoriteiten te versterken en daardoor de uitvoering van de rechten en vrijheden van het Verdrag te versterken.

Zie ook: Toon Moonen & Laurens Lavrysen, 'Abstract but Concrete, or Concrete but Abstract? A Guide to the Nature of Advisory Opinions under Protocol No 16 to the ECHR', Human Rights Law Review, 2021, Vol. 21, Issue 3, pp. 752–785.

Zie: Research Report on Protocol 16 in Judicial Practice ([ECHRblog](#))

Datum	Land	Onderwerp	Artikel	zaaknummer	Adviezen
13.11.24	Roemenië	Tuchtrecht; Rechter; keuring mentale gezondheid	8 EVRM	P16-2024-002	20.12.24 Afwijzing van het verzoek
6.2.24	Roemenië	Eigendomsrecht en recht op eerlijk proces; inbeslagneming van som geld van ambtenaar	6 EVRM	P16-2024-001	26.6.24 Afwijzing van het verzoek
13.4.23	België	Godsdienstvrijheid	9 EVRM	P16-2023-001 Persbericht 16.5.23	ADVIES 14.12.2003
10.10.22	Finland	Familierecht - Adoptie van volwassen kind - Rechten van biologische moeder	6 en 8 EVRM	P16-2022-001 Persbericht 8.11.22	ADVIES 13.4.23 persbericht
19.4.21	Frankrijk	Jagersvereniging	1, Eerste Protocol EVRM	P16-2021-002 Persbericht 2.6.21	ADVIES 13.7.22
11.3.21	Armenië	Politiebehandeling; verjaring marteling – uitvoering EHRM arrest	3 en 7 EVRM	P16-2021-001 Persbericht 12.5.21	ADVIES 26.4.2022
19.11.20	Slowakije	Onderzoek naar misdaden door de politie	2, 3 en 6 EVRM.	persbericht 4.12.2020	Persbericht: afwijzing van het verzoek 1.3.2021
5.11.20	Litouwen	Afzettingsprocedure parlementslid	Artikel 3, Eerste Protocol EVRM	P16-2020-002 Persbericht 28.1.21	ADVIES 8.4.2022 persbericht
2.8.19	Armenië	Geen straf zonder wet - Terugwerkende kracht van een strafbepaling –	Artikel 7 EVRM	P16-2019 -001	ADVIES

		Verwijzing naar andere bepaling			29.5.2020 <u>persbericht</u>
12.10.18	Frankrijk	Draagmoederschap; geboorteregister	Artikel 8 EVRM	P16-2018-001	<u>ADVIES</u> 10.4.2019 <u>Menneson t. Frankrijk</u>